

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Міністерство освіти і науки України

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

ЛИТВИНОВА ЄВГЕНІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 339.543 (045), 338.58:65.014

ДИСЕРТАЦІЯ

**МИТНО-ТАРИФНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-
ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ**

Спеціальність 072 - Фінанси, банківська справа та страхування

07 – Управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ Литвинова Є.В.

Науковий керівник
Любкіна Олена Вікторівна,
доктор економічних наук

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Литвинова Є.В. Митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07- управління та адміністрування, за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2023.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення теоретико-інституційних засад застосування митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, розглянуто світову та вітчизняну практику митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельних операцій, на основі реальних кейсів обґрунтовано необхідність змін в чинній моделі митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій в Україні та запропоновано напрями її удосконалення на основі імплементації елементів паневропейської та китайської моделей регулювання експортно-імпортних операцій B2B та B2C. В роботі обґрунтовано вплив митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання на сталий розвиток України. Запропоновано конкретні рішення для впровадження, які довели свою ефективність у країнах ЄС та Китайській народній республіці.

Узагальнено та систематизовано існуючі підходи до визначення поняття «митно-тарифні інструменти». Розглянуто сучасний стан наукових досліджень та систематизовано теоретико-методологічні підходи щодо виокремлення та класифікації митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання та їх функцій у контексті досягнення цілей сталого економічного розвитку України.

Доведено, що основними функціями митно-тарифних інструментів є забезпечення національної безпеки, економічного розвитку вітчизняних підприємств та їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на

зовнішніх ринках; сприяння досягненню цілей сталого розвитку України; формування належного рівня надходжень до державного бюджету.

Встановлено, що в розвинутих країнах держава формує та використовує митно-тарифні інструменти у розрізі визначених вище функцій, про що свідчать проаналізовані у дисертаційній роботі кейси. Систематизовано та визначено особливості панєвропейського та східно-азійського підходів до використання митно-тарифних інструментів, що забезпечують необхідний рівень захисту вітчизняних виробників та митні спрощення для підтримки бізнесу.

З врахуванням того, що до традиційних фіскальної, регулюючої і статистичної функції митно-тарифних інструментів, в умовах воєнного стану, додається безпекова функція, було визначено низку дій, які потрібно впровадити для сприяння функціонування бізнесу під час воєнного стану, і в перспективі повоєнного відновлення в Україні. Охарактеризовано специфіку використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання під час воєнного стану і проведено оцінку їх ефективності в Україні за сучасних умов.

З'ясовано, що використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання є важливим напрямом державного впливу на експортно-імпортну діяльність та прибутковість підприємств, та може сприяти скороченню суми оборотних коштів необхідних для функціонування бізнесу.

Встановлено роль ПДВ при імпорті та розмір податкового навантаження на підприємства як до воєнного стану, так і під час воєнного стану, проаналізовано вплив ПДВ на конкурентоспроможність українських підприємств, як в Україні, так і за кордоном. Обґрунтовано необхідність відстрочення ПДВ для українського бізнесу та удосконалення механізму оподаткування митом переробки сировини в Україні.

Запропоновано здійснити уточнення положення щодо придбання товарів резидентами за межами митної території України, які плануються до експорту через спрощення виконання положення щодо придбання товарів резидентами за

межами митної території України з поміщенням їх у митний режим переробки на митній території України.

Запропонована адаптаційна модель відстрочення сплати ПДВ для імпортерів, яка сприятиме зменшенню вилучення обігових коштів суб'єктів господарювання, які здійснюють експортно-імпортні операції, так і можливість населенню купувати товари за зниженою вартістю, що в цілому допомагатиме пришвидшити відновлення економіки країни на шляху до сталого розвитку. Запропонована модель спирається на досвід ЄС, де реалізована можливість відтермінування сплати ПДВ при здійсненні експортно-імпортних операцій, причому як у форматі сплати протягом 10 днів після знаходження коштів від реалізації товарів, так і в незвичному для української практики форматі у режимі 4200 із сплатою ПДВ після реалізації товару.

Можливість населенню купувати товари за зниженою вартістю реалізовано через транскордонну торгівлю, як в Азії, так і в ЄС, але порівняння цих двох елементів моделей використання митно-тарифних інструментів, дозволило зробити висновки про те, що у Китаї використовується митно-тарифний інструментарій регулювання транскордонної торгівлі, який більш відповідає завданням реалізації цілей сталого розвитку. Саме впроваджена у КНР модель транскордонної торгівлі дозволяє до 22 доларів США імпортувати продукцію без податків. Все що на суму більше 22 доларів оподатковується за зниженою ставкою податку на прибуток, та сплатою 70% ПДВ та 70% акцизного податку. Таким чином, особливістю цієї моделі є створення привабливих умов для транскордонної торгівлі товарами для населенням здійснюється, що в цілому, підвищує добробут населення.

Встановлено, що в розвинутих країнах держава активно використовує комплекс заходів державного регулювання і підтримки, щоб дати поштовх для розвитку бізнесу, забезпечення зростання рівня добробуту населення, досягнення цілей сталого розвитку. Одним із основних напрямків - це надання можливостей для розвитку малого і середнього бізнесу, а також розвиток посередництва. Саме розвиток посередництва є тією галуззю,

конкурентоспроможність якої регулюється режимом 4200 в ЄС, саме він надає можливість із мінімальними витратами робити бізнес між країнами, збільшувати імпорт та експорт, та надавати можливість розвитку малому та середньому бізнесу.

Запропонована модель сплати ПДВ після реалізації товару дасть можливість більш швидкого запуску бізнесу, без необхідності вилучати обігові кошти на сплату податків ще до того, як кошти є заробленими. Саме цей механізм як психологічно, так і фінансово дає додаткову можливість більш швидко розвиватись компаніям у ЄС. Саме такий результат був отриманий в процесі дослідження за допомогою кейс-методу із поставки української продукції у Польщу через Словаччину із використанням режиму 4200 для відстрочення сплати ПДВ до реалізації товару у країні призначення.

Охарактеризовано сучасний стан та рівень імпортової складової в продуктах експорту, визначено шляхи підвищення конкурентоспроможності експортерів, з'ясовано проблеми та суперечності, які існують у митно-тарифному інструментарії регулювання експортно-імпортних операцій в Україні.

Визначено шляхи удосконалення використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій щодо реалізації цілей сталого розвитку в умовах інтеграції до ЄС, підвищення можливостей розвитку бізнесу під час воєнного стану та зменшення витрат населення на товари першої необхідності.

Доведено, що митно-тарифна політика повинна сприяти функціям, які визначені в дослідженні і зниженню негативного впливу воєнного стану на бізнес, мінімізації витрат населення на речі першої необхідності. З 1 липня 2022 року перестали діяти норми закону, які дозволяли приватним підприємцям першої та другої групи завозити товари без сплати ПДВ при ввезенні товарів та територію України. Країна на сьогодні не може собі дозволити дати можливість не сплачувати ПДВ, проте можливість відстрочення ПДВ для бізнесу дозволить

купувати фізичним особам одяг та речі першої необхідності за заниженою ставкою податку, особливо коли суттєво зросла ціна логістики.

Запропоновано напрями удосконалення митно-тарифного регулювання в Україні ведення експортно-імпортних операцій суб'єктами господарювання: відстрочення ПДВ та його сплата після реалізації товару за прикладом режиму 4200 ЄС; адаптація моделі транскордонної торгівлі за прикладом Китайської народної республіки, в межах яких забезпечуватиметься сприяння сталому розвитку нашої держави. Обґрунтовано та проаналізовано вплив запропонованих моделей на досягнення цілей сталого розвитку.

Науково-практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в узагальненні та доповненні існуючих знань, теоретичних та практичних підходів до удосконалення використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в Україні, зокрема в умовах воєнного стану. Запропоновані теоретичні положення можуть бути використанні під час воєнного стану та під час післявоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: адміністрування ПДВ, глобалізація, експорт, зовнішньоекономічна діяльність, імпорт, китайська модель транскордонної торгівлі, митниця, митні платежі, митно-тарифний механізм, митно-тарифні інструменти, мито, міжнародна торгівля, ПДВ, регулювання експортно-імпортних операцій, сталий економічний розвиток України, умови торгівлі.

ANNOTATION

Lytvynova I.V. Customs and Tariff Instruments for Regulation of Export-Import Operations of Economic Entities of Ukraine. – Qualification scientific work as a manuscript.

Thesis for a Ph.D., branch of knowledge 07- Management and administration, the Specialty 072 – Finance, Banking and Insurance. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2023.

The thesis provides a theoretical generalisation of the theoretical and institutional foundations for the application of customs and tariff instruments for regulating export-import operations of economic entities, considers the world and domestic practice of customs and tariff regulation of foreign trade operations, and, based on real cases, substantiates the need for changes in the current model of customs and tariff regulation of export-import operations in Ukraine and suggests directions for its improvement based on the implementation of elements of the pan-European and Chinese models of regulation of B2B and B2C export-import operations. The thesis substantiates the impact of customs and tariff instruments for regulating export-import operations of economic entities on the sustainable development of Ukraine. Specific solutions for implementation, which have proven to be effective in the EU countries and the People's Republic of China, are proposed.

The thesis summarises and systemises the existing approaches to defining the concept of “customs and tariff instruments”. The current state of scientific research is considered and theoretical and methodological approaches to the identification and classification of customs and tariff instruments for regulation of export-import operations of economic entities and their functions in the context of achieving the goals of sustainable economic development of Ukraine are systematised.

The author proves that the main functions of customs and tariff instruments are to ensure national security, economic development of domestic enterprises and their competitiveness both in the domestic and foreign markets, to facilitate achievement of

the goals of sustainable development of Ukraine, and to form an appropriate level of revenues to the state budget.

It is established that in developed countries, the state forms and uses customs and tariff instruments in the context of the above functions, as evidenced by the cases analysed in the thesis. The author systematises and identifies the features of pan-European and East Asian approaches to the use of customs and tariff instruments that provide the necessary level of protection of domestic producers and customs simplification to support business.

Given that the traditional fiscal, regulatory and statistical functions of customs and tariff instruments are supplemented by a security function under martial law, a number of actions have been identified to facilitate the functioning of business during martial law and in the perspective of post-war recovery in Ukraine. The specifics of the use of customs and tariff instruments for regulating export-import operations of economic entities during martial law are characterised and their effectiveness in Ukraine under current conditions is assessed.

It is found that the use of customs and tariff instruments to regulate export-import operations of economic entities is an important area of state influence on export-import activities and profitability of enterprises and can help reduce the amount of working capital required for business operation.

The role of VAT on imports and the size of the tax burden on enterprises both before martial law and during martial law are determined, and the impact of VAT on the competitiveness of Ukrainian enterprises, both in Ukraine and abroad, is analysed. The need for VAT deferral for Ukrainian business and improvement of the mechanism of taxation of duty on processing of raw materials in Ukraine is substantiated.

It is proposed to clarify the provisions on the acquisition of goods by residents outside the customs territory of Ukraine, which are planned for export, by simplifying the implementation of the provisions on the acquisition of goods by residents outside the customs territory of Ukraine with their placement in the customs regime of processing in the customs territory of Ukraine.

An adaptive model of VAT deferral for importers has been proposed, which will help to reduce the withdrawal of working capital from economic entities engaged in export-import operations and enable the population to purchase goods at a reduced cost, which will generally help to accelerate the country's economic recovery towards sustainable development. The proposed model is based on the experience of the EU, where the possibility of deferring VAT payment in export-import operations is implemented, both in the format of payment within 10 days after the receipt of funds from the sale of goods and in the unusual for Ukrainian practice format of the 4200 mode with VAT payment after the sale of goods.

The opportunity for the population to buy goods at a reduced cost is realised through cross-border trade, both in Asia and in the EU, but a comparison of these two elements of the models of using customs and tariff instruments has led to the conclusion that China uses the customs and tariff instruments to regulate cross-border trade, which is more consistent with the objectives of sustainable development. It is the model of cross-border trade implemented in China that allows importing products up to USD 22 without taxes. Anything over USD 22 is taxed at a reduced income tax rate, with 70% VAT and 70% excise tax. Thus, the peculiarity of this model is the creation of attractive conditions for cross-border trade in goods for the population, which generally increases the welfare of the population.

It is established that in developed countries, the state actively uses a set of measures of state regulation and support to give impetus to business development, ensure an increase in the level of well-being of the population, and achieve the goals of sustainable development. One of the main areas is the provision of opportunities for the development of small and medium-sized businesses, as well as the development of intermediation. The development of intermediation is the industry whose competitiveness is regulated by the EU's 4200 regime, which makes it possible to do business between countries at minimal cost, increase imports and exports, and provide opportunities for small and medium-sized businesses to develop.

The proposed model of paying VAT after the sale of goods will allow for a faster business launch, without the need to withdraw working capital to pay taxes before the

money is earned. It is this mechanism that, both psychologically and financially, provides an additional opportunity for companies in the EU to develop more quickly. This result was obtained in the course of the research using the case study of the supply of Ukrainian products to Poland via Slovakia using the 4200 regime to defer VAT until the goods are sold in the destination country.

The current state and level of the import component in export products are characterised, ways to improve the competitiveness of exporters are identified, and the problems and contradictions in the customs and tariff instruments for regulating export-import operations in Ukraine are clarified.

The ways to improve the use of customs and tariff instruments for regulation of export-import operations in order to achieve the goals of sustainable development in the context of integration into the EU, to increase business development opportunities during martial law and to reduce the population's expenditures on necessities are identified.

It is proved that customs and tariff policy should contribute to the functions identified in the research and reduce the negative impact of martial law on business, minimise the population's expenditures on necessities. As of July 1, 2022, the provisions of the law that allowed private entrepreneurs of the first and second groups to import goods without paying VAT on the importation of goods into Ukraine ceased to be effective. The country cannot afford to allow VAT exemption, but the possibility of VAT deferral for businesses will allow individuals to buy clothes and necessities at a lower tax rate, especially when the cost of logistics has risen significantly.

The areas of improvement of customs and tariff regulation in Ukraine of export-import operations by economic entities are proposed: deferral of VAT and its payment after the sale of goods following the example of the EU's 4200 regime; adaptation of the cross-border trade model following the example of the PRC, within the framework of which the sustainable development of our country will be promoted. The impact of the proposed models on the objectives of sustainable development is substantiated and analysed.

The scientific and practical significance of the research results is to summarise and supplement the existing knowledge, theoretical and practical approaches to improving the use of customs and tariff instruments for regulating export-import operations in Ukraine, in particular, under martial law. The proposed theoretical provisions can be used during martial law and during the post-war economic recovery of Ukraine.

Keywords: VAT administration, globalisation, exports, foreign economic activity, imports, Chinese model of cross-border trade, customs, customs payments, customs and tariff mechanism, customs and tariff instruments, duty, international trade, VAT, regulation of export-import operations, sustainable economic development of Ukraine, terms, and conditions of trade.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях:

1. Литвинова Є.В. Проблеми адміністрування та реформування механізму митних платежів України в умовах глобалізації. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 3 (71). С.143-148. (0,5 друк. арк.)
2. Литвинова Є.В. Сталий розвиток у разі здійснення транскордонної торгівлі в Україні за китайською моделлю. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 71/2021. С.23-29. (0,7 друк. арк.)
3. Литвинова Є.В. Поняття та функції митно-тарифного механізму в умовах сталого розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. № 6 (86)/2021. С.69-74. (0,5 друк. арк.)
4. Литвинова Є.В. Досвід митно-тарифного механізму ЄС в умовах сталого розвитку. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2021. № 2 (88). С.14-18. (0,5 друк. арк.)
5. Литвинова Є.В. Напрями удосконалення митного механізму в Україні після війни на шляху до сталого розвитку. *Вісник Київського*

національного університету імені Тараса Шевченка. *Економіка*. 2022. №1 (218). С18-25. (0,8 друк. арк.)

Статті у наукових закордонних виданнях за фахом:

6. Lytvynova, I., Ignatyuk, A., Knir, M., & Liubkina, O. The impact of the war with Russia on the export/import of Ukraine and possible tools to restore the Ukrainian economy. *Amazonia Investiga*. 2022. №11(53), 16-25. (Особистий внесок - 0,3 друк. арк.)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Литвинова Є.В. Проблеми адміністрування та справляння ПДВ, як фактор збільшення вартості українських товарів для зовнішніх ринків. *Перспективи сталого розвитку економіки: національний та регіональний аспекти*: матеріали наук.-практ. конф. Наукова організація "Перспектива". Дніпро, 2019. С. 81-84 (0,3 друк. арк.)

8. Литвинова Є.В. Вплив ввізних та вивізних мит на конкурентоспроможність українського виробника. *Фінансова система країни: фактори впливу*: матеріали наук.-практ. конф. ГО "Львівська економічна фундація". Львів, 2021. С. 116-121. (0,5 друк. арк.)

9. Литвинова Є.В. Досвід Польщі як інструмент захисту внутрішнього ринку митно-тарифним та нетарифним методом регулювання для забезпечення сталого розвитку. *Розвиток сучасної економічної науки в умовах трансформації*: матеріали наук.-практ. конф. Аналітичний центр "Нова економіка", Київ, 2021. С. 69-73. (0,5 друк. арк.)

10. Литвинова Є.В. Діджиталізація митно-тарифного механізму та штучний інтелект. *Розвиток сучасної економічної науки в умовах діджиталізації*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. Центр українсько-

європейського наукового співробітництва, м. Рига, Латвія, 2021. С.155-159. (0,5 друк. арк.)

11. Литвинова Є.В. Аналіз митно-тарифного механізму України в умовах воєнного стану. *Шевченківська весна 2022. Цифрова трансформація економіки в умовах пандемії Covid-19*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. ТОВ «НВП Інтерсервіс», Київ, Україна. 2022. С.160-161. (0,2 друк. арк.)

ЗМІСТ

ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ	25
1.1. Становлення та розвиток митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання.....	25
1.2. Нормативно-правові засади використання митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій в Україні.....	43
1.3. Міжнародний досвід використання митно-тарифних інструментів в регулюванні експортно-імпортних операцій.....	55
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	72
2.1. Компаративний аналіз функціонування митно-тарифних інструментів в Україні, ЄС та КНР у розрізі В2В та В2С торгівлі	72
2.2 Використання митно-тарифних інструментів в Україні з урахуванням цілей сталого розвитку	83
2.3. Аналіз використання митно-тарифних інструментів в умовах європейської інтеграції.....	98
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	111
3.1. Розробка новітніх моделей митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій.....	111
3.2. Дослідження реакції суб'єктів господарювання на впровадження новітніх моделей використання митно-тарифних інструментів в Україні ...	122

3.3. Трансмiсiйнi канали використання митно-тарифних iнструментiв регулювання експортно-iмпортних операцiй суб'єктiв господарювання щодо досягнення цiлей сталого розвитку	133
ВИСНОВКИ	151
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	156
ДОДАТКИ	175

ВСТУП

Актуальність теми. Воєнне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року робить тему забезпечення відбудови й сталого економічного розвитку нашої держави ще актуальнішою. Ще до воєнного вторгнення Росії серед цілей сталого розвитку України на період до 2022 року було зростання якості і рівня життя, боротьба із бідністю, розвиток промисловості, інновацій та інфраструктури, відповідального споживання та виробництва та інші.

Одним із чинників, який впливає на темп і обсяги економічного розвитку вітчизняних підприємств в сфері зовнішньоекономічної діяльності, їх конкурентоспроможності як на внутрішньому так і на зовнішніх ринках, забезпечення виконання цілей сталого розвитку України й належного рівня надходжень до державного бюджету, є митно-тарифне регулювання,

Саме тому, актуальним є перегляд і удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпорتنих операцій суб'єктів господарювання в сфері зовнішньоекономічної діяльності, як одного з найнеобхідніших заходів у забезпеченні національної безпеки, підтримці вітчизняної економіки, українських компаній, підприємців, добробуту кожного українця.

Підвищення конкурентоспроможності українського виробника та надання додаткових можливостей для інвесторів та підприємців по роботі в Україні, є тим важливим напрямком, який допоможе бізнесу заробляти більше і як слідство перераховувати кошти на зміцнення оборони нашої країни, потреби ЗСУ і допомогу цивільному населенню, відродженню України. В сучасних умовах воєнного стану вітчизняні суб'єкти господарювання є головним інвестором нашої держави, і саме українському бізнесу потрібно створювати сприятливі умови для функціонування, використовувати різні інструменти удосконалення оподаткування експортно-імпорتنих операцій з метою більш швидкого запуску механізмів відновлення економіки, та забезпечення зростання як експорту, так і імпорту, обсяги якого зазнали суттєвих втрат під час воєнних дій.

Неспровокована збройна агресія Російської Федерації проти України призвела до багатьох негативних соціально-економічних, демографічних та інших наслідків для вітчизняної економіки і соціальної інфраструктури. Постраждала логістична складова забезпечення експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, що створило серйозні перешкоди по багатьом товарам і негативно вплинуло на конкурентоспроможність українського виробника на зовнішніх ринках. Саме надання додаткових можливостей конкурувати із іноземними компаніями може стати суттєвою допомогою при удосконаленні митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в умовах сьогодення.

Соціально-економічні перетворення є неможливими без формування ефективного митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів підприємництва, який має стати невід'ємною частиною успіху української продукції на світовому ринку, розвитку внутрішнього ринку, досягнення цілей сталого розвитку. Це вимагає подальшого удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України, що обумовлює актуальність дисертаційної роботи, вибір теми, логіку дослідження, структурну побудову, науково-теоретичне та практичне значення.

Теоретико-методичними та практичними аспектами митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О. Баженова, І. Бережнюк, О. Гребельник, В. Кириленко, М. Мельник, О. Сидорович, О. Стрішенець, М.Фаріон, С. Циганов, Джеймс Е. Раух, Сатья Дев Гупта, Девід Одреч, Марк Сандерс, Лу Чжан, Майкл Е. Портер, Пол Лоренціу, Еммануїл Кітсіос, Жоао Жаллес, Женев'єв Вердье, Девід Коуді, Хенсі Сю, Інцзі Лі, Софія Н. Чау, Томас Дітц, Канбін Лі, Лувен Ван, Цзіньдонг Чжан, Лівей Чжан, Юнкай Лі, Мін Гон Чун, Цзяньго Лю, Кетрін Труель, Еммануель Маганаріс, Дан-Разван Григореску та ін.

Разом з тим, варто відмітити, що в умовах воєнного стану, коли були зруйновані традиційні шляхи здійснення експортно-імпортних операцій суб'єктами господарювання України і в перспективі повоєнного відновлення чимало теоретичних та практичних питань у розрізі вдосконалення митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій потребують належного обґрунтування і практичного застосування.

Митно-тарифне регулювання як поняття зустрічається частіше чим митно-тарифні інструменти, а саме тому доопрацювання поняття та функцій митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в сучасних умовах є основою цієї роботи. Тому потреба у теоретичному, та практичному вирішенні окреслених завдань підтверджує актуальність дисертаційної роботи, її важливість, наукову новизну, зумовлює мету, предмет, об'єкт дослідження, його завдання, апробацію на основі використання кейс-методу й практичне впровадження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка в межах науково-дослідної роботи «Фінансове забезпечення стійкості державних фінансів в Україні та трансформація регуляторної моделі у фінансовому секторі» 16КФ040-12 і «Модернізація системи публічних фінансів України в умовах посилення глобалізаційних процесів» 22КФ040-07. Роль здобувача полягає в обґрунтуванні поняття та функцій митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій, обґрунтування концептуальних підходів та напрямів удосконалення митно-тарифного інструментарію для забезпечення відбудови і сталого економічного розвитку України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-інституційних засад застосування митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення

митно-тарифного інструментарію для забезпечення відбудови й сталого економічного розвитку України.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі *завдання*:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій
- виокремити основні функції та завдання використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання;
- проаналізувати роль різних видів митних платежів як основних інструментів митно-тарифного регулювання;
- виявити особливості сучасного стану використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в розвинутих країнах ЄС та КНР;
- охарактеризувати сучасний рівень розвитку митно-тарифного інструментарію України та визначити його вплив на забезпечення сталого економічного розвитку;
- провести порівняння митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій України з митно-тарифними заходами країн ЄС та КНР
- з'ясувати ефективність виконання митно-тарифними інструментами регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України їх функцій
- окреслити шляхи проведення експериментів та провести їх для визначення ефективності митно-тарифних інструментів,
- обґрунтувати ключові напрямки можливих покращень, модернізації митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій для забезпечення сталого розвитку;
- визначити напрями удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України

Об'єкт дослідження – процес митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання.

Предмет дослідження – митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції України та напрямки їх удосконалення.

Методи дослідження. Основу дисертаційної роботи складають фундаментальні положення митного законодавства України, наукові праці український та зарубіжний вчених у питаннях впровадження та аналізу інструментів митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій як в Україні, так і в інших країнах.

Дисертаційна робота ґрунтується на використанні системного підходу, який полягає в комплексному теоретико-практичному дослідженні інструментів митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України в сучасних умовах із урахуванням цілей сталого розвитку.

У роботі використано методи, які використовуються на теоретичному та емпіричному рівнях, що націлені на досягнення мети та здатні вирішити завдання дослідження, та мати максимальний результат з мінімальними витратами часу та ресурсів. В роботі використані наступні загальнонаукові методи: діалектичний метод – пізнання об'єктів дослідження в їх суперечливості та цілісності розвитку із урахуванням цілей сталого розвитку (далі –ЦСР); аналіз і синтез – забезпечують об'єктивне та адекватне пізнання дійсності пов'язане з використанням митно-тарифних інструментів регулювання та відображає взаємозв'язки окремих елементів мита і їх видів, митних тарифів; індукція та дедукція – отримання логічних висновків з загального до окремого і з окремого до загального, що прослідковується протягом усієї роботи; аналогія – використовується під час аналізу зарубіжного досвіду КНР та ЄС; порівняння - митно-тарифного механізму в Україні, КНР, та ЄС; абстрагування і конкретизація – передбачає виділення в об'єкті основних значимих ознак і відхилення вторинних несуттєвих, що робиться на протязі усього дослідження.

В роботі виділені як найбільш важливе в явищах, так і заміна одного об'єкта іншим. Із видів абстрагування використовується ототожнення та ізолювання.

- Узагальнення – використовується вкінці кожного пункту та виділено жирним шрифтом.
- Конкретизація – використовується у розробці новітніх моделей для покращення наявного митно-тарифного інструментарію
- Системний аналіз – так як ми розглядаємо окремі митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій, які потім створюють цілу систему
- Систематизація/класифікація – упорядкування в даному дослідженні здійснюється за допомогою логічних операцій порівняння, абстрагування, класифікації, аналізу, синтезу, опису та пояснення
- Класифікація використовується у розрізі виявлення та класифікації проблем використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій.

Із економетричних методів використовуються: економіко-математичні моделі – тип функціональної залежності введення додаткового 1% імпортного ПДВ у разі відстрочення сплати ПДВ до реалізації продукції.

Інформаційну базу дисертаційної роботи становили наукові праці вітчизняних і закордонних дослідників митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, статистичні дані і аналітичні матеріали Державної податкової служби України, Державної митної служби України, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Європейського Союзу, Бази тарифів Світової організації торгівлі та ін.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в науково-практичному обґрунтуванні напрямів удосконалення митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України з урахуванням сприяння відбудови й досягненню сталого розвитку.

Наукова новизна результатів дослідження конкретизується в таких положеннях:

удосконалено:

– трактування поняття “митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій суб’єктів господарювання” у контексті досягнення цілей сталого розвитку (соціально-економічні, екологічні цілі, таргети розвитку як скорочення бідності, створення робочих місць, задоволення продовольчої безпеки, гендерної рівності та забезпечення екологічної стійкості) а саме: набір засобів, методів і процедур використання митних платежів (певних податків та зборів), які сплачуються під час здійснення експортно-імпортних операцій з метою забезпечення національної безпеки, стабільних бюджетних надходжень та економічного розвитку вітчизняних підприємств та їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках, як невід’ємного елемента розвитку держави в умовах сталого розвитку;

– визначення функцій і завдань митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб’єктів господарювання в контексті формування пріоритетів стимулювання виробництва експортно-орієнтованої продукції з високим ступенем доданої вартості, забезпечення національної безпеки, економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, забезпечення виконання цілей сталого розвитку України й належного рівня надходжень до державного бюджету;

– модель митно-тарифного регулювання імпортно-експортних операцій України на базі імплементації елементів пан-європейської і китайської моделей у розрізі B2B та B2C торгівлі, зокрема транскордонної торгівлі через створення трансторгівельних логістичних складів на території України з впровадженням знижених ставок мита, акцизного податку та ПДВ для B2C торгівлі та звичайної торгівлі з відстроченням сплати ПДВ при здійсненні операцій B2B;

набули подальшого розвитку:

- ідентифікація ключових відмінностей панєвропейської і східно азійської моделей у сфері митного оподаткування операцій B2B та B2C з метою сприяння звичайної та транскордонній торгівлі, зокрема для досягнення цілей соціально-економічного розвитку, відбудови економіки України та стійкого зростання;
- методичні підходи до діагностики дієвості митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання за допомогою використання діаграми Ісікави (Cause-and-Effect-Diagram), що дозволяє визначити найбільш тісні причино-наслідкові взаємозв'язки між факторами та наслідками при застосуванні митно-тарифних інструментів;
- наукові підходи щодо трансмісійних каналів використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України щодо досягнення цілей сталого розвитку, зокрема визначений позитивний/негативний вплив на 12 із 17 цілей сталого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в узагальненні та доповненні існуючих знань, теоретико-методичних підходів щодо обґрунтування напрямів удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України в умовах необхідності посилення заходів з забезпечення національної безпеки, належного рівня надходжень до державного бюджету, економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, сприяння виконання цілей сталого розвитку України. Результати дисертаційної роботи були основані на опитуванні Клубу експортерів України, про що свідчить Довідка про впровадження результатів дисертаційної роботи.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею і містить одержані здобувачем нові результати в галузі економіки, які у сукупності сприяють удосконаленню використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України, зокрема при проведенні як B2B, так і B2C операцій.

Особистий внесок здобувача в спільних наукових роботах наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних науково технічних конференціях: Перспективи сталого розвитку економіки: національний та регіональний аспекти: матеріали наук.-практ. конф. - Наукова організація "Перспектива" (Україна, Дніпро, 2019); Фінансова система країни: фактори впливу: матеріали наук.-практ. конф. - ГО "Львівська економічна фундація" (Україна, Львів, 2021); Розвиток сучасної економічної науки в умовах трансформації: матеріали наук.-практ. конф. - Аналітичний центр "Нова економіка" (Україна, Київ, 2021); Розвиток сучасної економічної науки в умовах діджиталізації: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. - Центр українсько-європейського наукового співробітництва (Рига, Латвія, 2021); Шевченківська весна 2022. Цифрова трансформація економіки в умовах пандемії Covid-19: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. -ТОВ «НВП Інтерсервіс» (Україна, Київ, 2022).

Публікації. Основні положення і результати дослідження висвітлено в 11 публікаціях, із них, 5 – статей в наукових фахових виданнях, 1 – стаття в іноземному виданні, 5 – тез конференцій. Загальний обсяг публікацій, що належить особисто здобувачу, становить 5,3 др.арк.

Обсяг та структура роботи. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи склав 182 стор., з них основний текст на 140 стор. Дисертація містить 35 таблиць, 23 рисунки, 4 додатки. Список використаних джерел налічує 186 найменувань, із них 92 іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Становлення та розвиток митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпорتنих операцій суб'єктів господарювання

Торгівля як процес обміну товарами і послугами зародилась ще в давні часи і поступово збільшувала обсяги, долала відстані та розширювала кордони. Цей економічний процес був зумовлений свідомими потребами людей в набутті тих благ, самостійне вироблення яких, в наслідок тих чи інших причин, коштувало б дорожче. Попит і пропозиція стимулювали розвиток міжнародної торгівлі, масштаби якої в решті решт досягли планетарного рівня - глобалізації.

Нині, в умовах глобалізації, людство стикається з наявністю диспропорцій між багатством різних країн та в середині них, зростання рівня бідності, загрози голоду, поганого здоров'я та не писемності, а також постійним погіршенням екосистем, від яких залежить добробут. Щоб відповісти на виклики навколишнього середовища та розвитку, держави вирішили встановити нове глобальне партнерство. Це партнерство зобов'язує всі держави вести постійний і конструктивний діалог, зумовлений необхідністю досягнення більш ефективної та справедливої світової глобальної економіки, враховуючи зростаючу взаємозалежність співтовариства різних націй. Для успіху цього нового партнерства важливо подолати конфронтацію та створити атмосферу справжньої співпраці та солідарності, зміцнювати національну та міжнародну політику держав та багатонаціональне співробітництво для адаптації до нових реалій, та зробити пріоритетним курс на сталий розвиток.

У 1987 році Міжнародна (Світова) комісія з довкілля і розвитку (WCED) опублікувала доповідь під назвою «Наше спільне майбутнє», відому як «Звіт Брундтланд» [49]. Відповідно до неї сталим є розвиток, який задовольняє

потреби сьогодення без шкоди майбутнім поколінням задовольняти власні потреби[49]. У 2015 році Генеральна Асамблея ООН затвердила Цілі сталого розвитку[75], які необхідно досягнути до 2030 року. Це 17 глобальних зобов'язань щодо припинення бідності, захисту планети та підтримки миру[75].

Інтеграційні процеси, що в останні роки стали ключовими в глобальному розвитку, впливають на формування міжнародної політики кожної країни. На сучасному етапі Україна прямує до вступу у Європейський Союз. Вибір України зумовлений усвідомленням цього напрямку інтеграції як чинника сприяння державній незалежності, національній безпеці, політичній стабільності, соціально-економічному розвитку, інтелектуальному прогресу, відновленню європейської сутності країни. Отже, запровадження моделі сталого розвитку в Україні є одним із важливих кроків у напрямку інтеграції до ЄС.

Економічна політика окремих країн і міжнародні економічні відносини мають велике значення для сталого розвитку. Відновлення та прискорення розвитку вимагає як динамічного, так і сприятливого міжнародного економічного середовища та визначеної політики на національному рівні. І одне з визначальних місць в цьому належить митній системі, а саме митно-тарифним інструментам регулювання міжнародної торгівлі суб'єктів господарювання.

Основними цілями митно-тарифного регулювання є:

- раціоналізація товарного складу товарів, що ввозяться до країни;
- підтримання раціонального балансу між імпортом та експортом товарів, валютними надходженнями та витратами на території країни;
- створення умов для внесення прогресивних змін у складі виробництва та споживання товарів у країні;
- захист економіки країни від несприятливого впливу іноземної конкуренції;
- забезпечення умов для ефективної інтеграції країни у світову економіку.

Митниця традиційно відповідає за реалізацію широкого спектру політики управління кордонами. І хоча є багато історичних доказів того, що системи контролю та податки на товари існували задовго до індустріалізації, розповіді та пояснення міжнародної торгівлі з'явилися лише наприкінці середньовіччя в

Європі. Коли політичні мислителі та філософи почали досліджувати природу та причини багатства нації, торгівля з іншими країнами стала особливою темою їхнього дослідження.

Основні історичні теорії називаються класичними і створюються з точки зору країни або є країно орієнтованими. До середини двадцятого століття теорії почали змінюватися, щоб пояснити торгівлю з точки зору фірми, а не країни[32]. Ці теорії називаються сучасними і засновані на фірмах або компаніях. Обидві ці категорії, класичні та сучасні, складаються з кількох міжнародних теорій та представлені в таблиці 1.1.

Дослідження еволюції теорій міжнародної торгівлі від перших доктрин до сучасного часу дозволить детермінувати еволюцію і розвиток митно-тарифних інструментів регулювання міжнародної торгівлі, що показано у табл.1.1.

Таблиця 1.1

Основні теорії міжнародної торгівлі

Класичні теорії (країно орієнтовані)	Сучасні теорії (орієнтовані на фірми)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Меркантилізм ➤ Абсолютних переваг ➤ Порівняльних переваг ➤ Хекшера-Оліна (теорія пропорцій факторів) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Теорія подібності країни ➤ Теорія життєвого циклу товару ➤ Теорія глобальної стратегічної конкуренції ➤ Теорія конкурентних переваг М. Портера

Джерело: розробка автора на основі [32]

Розглянемо становлення і розвиток митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортової діяльності в теорії меркантилізму. Меркантилізм був політичним рухом та економічною теорією, яка домінувала в Європі між 1600 і 1800 роками[150]. Ця теорія стверджувала, що багатство країни визначається кількістю запасів дорогоцінних металів (табл. 1.2.). Тобто

меркантилісти вважали, що багатство країні приносить торгівля і, відповідно, країна повинна збільшити свої запаси золота та срібла, ця ідея була вперше зазначена провідним французьким економістом Франсуа Кене [155].

Термін «меркантилізм» був введений лише в 1763 році Віктором де Рікеті, маркізом де Мірабо[150], і був популяризований Адамом Смітом[173] у 1776 році. Але головним засновником цієї торговельної системи прийнято вважати англійця Томаса Мана [137] , одного із перших представників меркантилізму, засновників традиційного меркантилізму. На думку меркантилістів, мета кожної країни полягала в тому, щоб мати профіцит торгівлі або ситуацію, коли вартість експорту перевищує вартість імпорту, щоб уникнути торгового дефіциту.

Переваги і недоліки теорії меркантилізму представлено в табл 1.2.

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки теорії меркантилізму

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ робить акцент на виробництві ➤ сприяє збільшенню кількості робочих місць ➤ стимулює експорт ➤ заохочує до повного розвитку всіх природних ресурсів, ➤ стимулює торговельний дефіцит для іноземних держав, ➤ культурні обміни заохочуються для сприяння торгівлі ➤ субсидії у вигляді землі та грошей на інфраструктуру (залізницю) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ це рух в одну сторону: колоніалізм був прямим наслідком меркантилізму (створює великий розрив у багатстві між різними класами населення), ➤ створює високий рівень образи, ➤ збільшує ризик повного вичерпання місцевої сировини та ресурсів, ➤ завищення ціни на товари, ➤ мало імпортової сировини

Джерело: розробка автора

Ця теорія передбачає використання митно-тарифних інструментів задля сприяння експорту та введення обмежень на імпорт, тобто здійснення політики протекціонізму національної економіки. Хоча основна функція цієї політики полягає у забезпеченні захисту національного товаровиробника, така стратегія в сучасних умовах вбачається застарілою та обмежується міжнародними договорами в рамках Світової організації торгівлі (СОТ) та протирічить цілям сталого розвитку, оскільки протекціоністські заходи негативно впливають на економічне зростання та конкурентоспроможність усіх країн, і в кінцевому підсумку впливають на споживачів, зменшуючи доступність товарів.

Подальший розвиток митно-тарифного інструментарію розглядається у теорії абсолютних переваг. У 1776 році Адам Сміт поставив під сумнів теорію меркантилізму в своїй праці «Багатство народів» [98]. А. Сміт запропонував нову теорію торгівлі під назвою «теорія абсолютних переваг», в якій зосереджував увагу на здатності країни виробляти товар ефективніше, ніж інша нація. Торгівля між країнами не повинна регулюватися чи обмежуватися державною політикою чи втручанням.

Вчений стверджував, що торгівля має відбуватися природним шляхом відповідно до ринкових сил. Завдяки спеціалізації і поділу праці країни будуть генерувати більшу ефективність і продуктивність, оскільки їх робоча сила стане більш кваліфікованою, виконуючи ті самі завдання. Ця концепція передбачає, що митно-тарифне регулювання держави має бути мінімальним. Держава повинна захищати права кожної людини від несправедливості й гноблення, повинна охороняти життя, свободу і власність громадян. Власне вітчизняне виробництво також стане більш ефективним і продуктивним за рахунок зниження виробничих витрат, збільшення виробництва продукції, економії від масштабу (табл. 1.3.).

Таблиця 1.3

Переваги та недоліки теорії абсолютних переваг

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ зазначає, що спеціалізація праці, або поділ праці, призводить до значно вищої продуктивності на одиницю праці і, в результаті - до зниження собівартості продукції, ➤ зниження виробничих витрат за рахунок збільшення обсягу виробництва («економія від масштабу»), ➤ використання природної переваги, тобто вид вироблених товарів має залежати від наявності природних ресурсів, ➤ використання набутої переваги, тобто переваги у використанні технології та рівні розвитку навичок 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ міжнародна торгівля вимагає, щоб виробник експорту мав абсолютну перевагу, ➤ припускає, що лише двостороння торгівля може мати місце між націями і підлягають обміну лише два товари, ➤ не передбачає ситуацію, якщо країна не має виробничої лінії, в якій вона була б явно кращою, ➤ не досліджує весь комплекс факторів, що впливають на торгівлю між двома чи більше країнами, ➤ не вирішує проблему можливого створення надлишку виробленого товару ➤ не відповідає на запитання, чому країни торгують між собою навіть за умов відсутності абсолютної переваги у виробництві тих чи інших товарів, тобто коли одна з країн має абсолютні переваги у виробництві всіх товарів

Джерело: розробка автора

Згідно цієї концепції, всі податки мають відповідати чотирьом основним правилам оподаткування:

- пропорційність (громадяни повинні ділитися з державою своїми доходами у певній пропорції);

- визначеність (податок, сума і спосіб платежу, термін сплати мають бути точно визначеними і зрозумілими);
- зручність (податок має бути стягнутий у найзручніший для платника час і спосіб);
- необтяжливість (податки повинні сприяти розвитку підприємництва і забезпечувати лише насущні потреби держави)[32].

Проте, припущення цієї теорії виключають можливість міграції між країнами факторів виробництва, створення транснаціональних компаній, скорочення нерівності. Експорт обов'язково має дорівнювати імпорту, праця є єдиним релевантним фактором виробництва, яке демонструє постійну віддачу від масштабу.

В сучасних умовах ця доктрина не забезпечує досягнення цілей сталого розвитку і може мати серйозні негативні наслідки для процесу зростання відсталих країн.

Подальший розвиток інструментів митно-тарифного регулювання прослідковується в теорії порівняльних переваг. Теорія порівняльних переваг є однією з найпопулярніших теорій в економічній науці з моменту її формулювання Давідом Рікардо у своїй праці „Начала політичної економії та оподаткування” (1817 р.)[161]. Порівняльні переваги визначаються ресурсами країни, тобто землею, робочою силою, капіталом і підприємством[78].

Як і А. Сміт, Д. Рікардо вважає, що вільна торгівля є бажаною і що країни виграють від неї. На відміну від А. Сміта, Д. Рікардо бачить основну відмінність між зовнішньою та внутрішньою торгівлею у тому, що відносна вартість товарів в кожній країні залежить від різних чинників. Подібно до А. Сміта, Д. Рікардо базує свою теорію внутрішньої торгівлі на трудовій теорії вартості. Вартість праці визначає внутрішні ціни і, отже, відносну вартість товарів. Таким чином, торгівля всередині країни регулюється абсолютними виробничими перевагами. Однак на міжнародному рівні праця, необхідна для виробництва товару, не визначає його обмінні відносини.

Також, в теорії Д. Рікардо прибуток і заробітна плата взаємозалежні. Це означає, що якщо заробітна плата зростає, прибуток зменшиться, і навпаки. Рівень заробітної плати в теорії Д. Рікардо знаходиться на рівні прожиткового мінімуму і залежить від ціни на продукти харчування, предмети першої необхідності та зручності, необхідні для утримання робітника та його сім'ї. Якщо ціни на товари першої необхідності знизяться, тому що їх можна придбати дешевше через зовнішню торгівлю, заробітна плата впаде, а прибуток зростає[161].

Теорія порівняльних переваг не ідеальна і має певні недоліки (табл. 1.4.), проте це суттєве просування на шляху до формування сучасних ідей сталого розвитку.

Таблиця 1.4

Переваги та недоліки теорії відносних переваг

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ описала баланс між сукупним попитом та сукупною пропозицією, ➤ передбачає нижчі альтернативні витрати та вищі прибутки, ➤ спонукає спеціалізуватись на виробництві тих товарів і послуг, які вони можуть виробляти ефективно, а інше купувати у торгових партнерів, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ не враховує вплив зовнішньої торгівлі на розподіл доходів всередині країни, ➤ не враховує коливання цін, інфляцію, зміну заробітної плати, ➤ враховує лише працю як фактор виробництва, ➤ ґрунтується на припущенні повної зайнятості, ➤ не відповідає на запитання, чому країни торгують між собою навіть за умови відсутності відносної переваги у виробництві тих чи інших товарів, ➤ транспортні витрати можуть перевищувати будь-яку порівняльну перевагу

Подовження таблиці 1.4.

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ розглядає торгівлю як діяльність заради вигоди з можливістю мати конкурентні або абсолютні переваги 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ збільшення спеціалізації може призвести до неекономії від масштабу, ➤ уряди можуть обмежувати торгівлю, ➤ порівняльна перевага вимірює лише статичну перевагу, але не динамічну перевагу

Джерело: розробка автора

Відповідно до принципів сталого розвитку, порівняльна перевага спонукає країни займатися справжньою вільною торгівлею та спеціалізуватися в сферах, де вони мають найвищий досвід та найбільший успіх – замість того, щоб намагатися підтримати слабкі галузі та захистити їх від іноземної конкуренції шляхом збільшення митних тарифів на імпорт.

Подальший розвиток митно-тарифних інструментів розглянемо в теорії Хекшера-Оліна (теорія пропорцій факторів)[141]. Теорію розробив шведський економіст Бертіл Олін (1899–1979) [165] на основі наукових праць свого вчителя шведського економіста Елі Філіпа Хекшера (1879–1952) [140].

Сутність теорії Хекшера-Оліна або теорії пропорцій факторів полягає в тому, що країни, в яких відносно багато капіталу і відносно мало робочої сили, будуть прагнути експортувати капіталомісткі продукти та імпортувати трудомісткі продукти, тоді як країни, які мають відносно багато робочої сили, при відносному дефіциті капіталу, будуть мати тенденцію до експорту трудомісткої продукції та імпорту капіталомісткої продукції[141].

Е.Ф. Хекшер і Б. Олін простежили причину різниць у витратах у відносній наявності і відносній інтенсивності факторів[141]. Ось чому ця теорія також відома як теорія пропорцій факторів, переваги і недоліки якої показано у табл 1.5.

Таблиця 1.5

Переваги та недоліки теорії Хекшера-Оліна

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ базується на більш загальній теорії вартості: враховує як обсяг попиту, так і сили пропозиції для визначення спеціалізації та структури торгівлі, ➤ розглядає міжнародну торгівлю як різновид міжрегіональної торгівлі, ➤ надає дуже вірогідну причину порівняльних відмінностей у витратах і міжнародній спеціалізації виробництва, ➤ стверджує, що в моделі двох країн і двох товарів виробництво включає два фактори виробництва — працю і капітал, ➤ наголошує на аналізі основ торгівлі між двома країнами і робить внесок переважно в позитивну економіку 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ не змогла розробити концепцію загальної рівноваги, ➤ ґрунтується на дуже спрощених припущеннях, через що вся модель стає досить нереалістичною, ➤ досліджує структуру міжнародної торгівлі в статичній обстановці, через що висновки не мають відношення до динамічної економічної системи, ➤ не враховує якісні різновиди факторів, що створює серйозні ускладнення під час вимірювання та порівняння витрат і визначення структури торгівлі ➤ не враховує роль, яку відіграє диференціація продуктів у міжнародній торгівлі

Джерело: розробка автора

Фактично, підхід Хекшера-Оліна потужно доповнює традиційний підхід. Теорема має дуже багато припущень та обмежень, і може бути справедливою, лише якщо структура споживання в двох країнах ідентична, а еластичність

попиту за доходом на кожен товар дорівнює одиниці. Якщо умови попиту в двох країнах різні, висновок про те, що країни з великою кількістю капіталу експортуватимуть капіталомісткі товари і навпаки, не може бути стійким. Проте, ця теорія є дуже простою моделлю поведінки споживача. І вона відповідає концепції сталого розвитку з огляду на те, що торгівля має бути вигідна для всіх країн-учасниць.

Перейдемо до розгляду теорії подібності країни, відомої як розширена модель міжнародної торгівлі Стефана Ліндера[135]. На відміну від класичних теорій торгівлі, категорія сучасних теорій виникла після Другої світової війни і була розроблена значною мірою професорами бізнес-шкіл, а не економістами, і у розумінні торговельних потоків досліджують вплив на товари і послуги інакших факторів, включаючи лояльність до бренду і клієнтів, технології та якість.

Розширена модель міжнародної торгівлі Стефана Ліндера припускає, що внутрішньогалузева торгівля відбувається між країнами з подібним рівнем розвитку[135]. Відповідно до цієї теорії, компанії, які розробляють нові продукти для внутрішнього ринку, експортують продукцію в ті країни, які знаходяться на схожому рівні розвитку після задоволення потреб внутрішнього ринку. На думку С. Ліндера, подібність споживчих уподобань у країнах з однаковим економічним розвитком створює простір для внутрішньогалузевої торгівлі між країнами[111].

Зазвичай теорія проаналізована у табл. 1.6. є найбільш корисною для розуміння торгівлі товарами, де назви брендів і репутація продукції є важливими факторами в процесі прийняття покупцями рішень щодо купівлі. Тобто, відповідно до цілей сталого розвитку, вона спонукає до відповідального споживання та виробництва.

Крім того, концепція направлена на забезпечення добробуту людей, оскільки передбачає, що першочерговою метою виробництва є задоволення потреб внутрішнього ринку. Проте, не передбачає протекціоністських заходів і не створює перешкод для імпорту, закликає до міжнародного партнерства за принципом подібності заради стійкого розвитку.

Таблиця 1.6

Переваги та недоліки теорії подібності країн

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ вперше виділяє 2 типи торгівлі - обмін товарів однієї галузі і різних галузей, ➤ обґрунтовує вигідність від ведення торгівлі між країнами, подібними за розвиненістю, культурою, потребами та геологічним розташуванням, ➤ більшість торгівлі промисловими товарами має здійснюватися між націями з порівняним доходом на душу населення, ➤ зазначає, що внутрішньовиробнича торгівля промисловими товарами має бути універсальною? ➤ фірми виробляють товари передусім для задоволення потреби внутрішнього ринку, ➤ корисна для пояснення торгівлі диференційованими товарами, для яких назви брендів і репутація товару відіграють важливу роль у прийнятті рішень споживачами 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ не пояснює сутність міжнародної торгівлі при наявності великого розриву у рівнях доходів різних груп населення

Джерело: розробка автора

Розглянемо положення сучасної теорії життєвого циклу товару. Реймонд Вернон, професор Гарвардської школи бізнесу, у 1966 році розробив теорію міжнародної торгівлі, в якій він застосовує модель життєвого циклу товару, щоб пояснити зміни динамічних порівняльних переваг і еволюцію моделей торгівлі з часом [180].

Теорія, що виникла у сфері маркетингу, стверджувала, що життєвий цикл товару має чотири чіткі стадії: впровадження, зростання, зрілість та занепад.

Виробництво нового продукту повністю відбуватиметься в країні його інновації[183]. У 1960-х роках це була корисна теорія для пояснення успіху розвитку виробництва у США, яка пояснювала та обґрунтовувала глобальне домінування американських виробників у багатьох галузях після Другої світової війни [103].

Таблиця 1.7

Переваги та недоліки теорії життєвого циклу товару

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ пояснює міжнародну торгівлю з точки зору товару, ➤ якщо користуватись принципами моделі, можна примножити прибуток, ➤ є дуже важливим елементом маркетингу, ➤ діє в багатьох поширених ситуаціях, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ менеджери часто припускаються помилок через хибне тлумачення концепції, ➤ дані в реальному житті ніколи не бувають такими гладкими, як крива життєвого циклу продукту, мають місце сезонні затишшя, раптові стрибки та різкі падіння ➤ тимчасовий спад може бути помилково прийнятий за початок занепаду, що призведе до неминучого занепаду бренду, ➤ складно правильно вирахувати, де саме знаходиться продукт у своєму життєвому циклі.

Джерело: розробка автора

З аналізу теорії життєвого циклу у табл. 1.7. товару виходить, що країни, що розвиваються, будуть дедалі більше конкурувати в тих продуктах, які знаходяться на стадіях зростання та зрілості, в той час як аналогічні товари країн з розвинутою економікою будуть на стадії занепаду. До того ж, багатолюдні країни з дешевою робочою силою вступатимуть у глобальну ринкову конкуренцію, де країни з розвинутою економікою відчуватимуть зміщення своїх порівняльних переваг у бік товарів, які знаходяться на ранніх стадіях життєвого

циклу. В результаті канали, через які міжнародна торгівля впливає на економічне зростання, залишаються незрозумілими, а можлива неоднорідність на різних етапах розвитку залишається прихованою.

Подальший розвиток митно-тарифного регулювання прослідковується в теорії глобальної стратегічної конкуренції, яка заснована на працях економістів Пола Кругмана і Кельвіна Ланкастера[136]. Їхня теорія була зосереджена на транснаціональних компаніях та їхніх зусиллях отримати конкурентну перевагу для отримання монополії проти інших глобальних фірм у своїй галузі[139].

Сутність теорії полягає в тому, що фірми мають зіткнутися з глобальною конкуренцією у своїх галузях, і для того, щоб процвітати, вони повинні розвивати конкурентні переваги. Це реалізується або шляхом встановлення бар'єрів для входу для нових конкурентів, або для того, щоб відвадити інших від «звільненого місця» для сильніших. Бар'єрами, які корпорації можуть використовувати для входу в галузь, є:

- проведення досліджень та наукових розробок,
- реєстрація права інтелектуальної власності,
- економія від масштабу,
- унікальні бізнес-процеси або методи, а також великий досвід роботи в певній галузі,
- контроль ресурсів або вигідний доступ до сировини[154].

На ринку, де присутня стратегічна конкуренція, залучення інвестицій надає набагато більшу можливість скористатися майбутніми перевагами зростання і передбачає отримання більшої частки ринку, що демонструється у табл. 1.8. Крім того, застосування стратегічної конкуренції може призвести до аутсорсингу, який використовують фірми-конкуренти, що беруть участь у цьому процесі.

Переваги та недоліки теорії глобальної стратегічної конкуренції

Переваги	➤ Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ розглядає стратегічні рішення, які використовують фірми, щоб конкурувати на міжнародному рівні ➤ стійка конкурентна перевага забезпечує здатність домінувати на світовому ринку 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ розглядає конкуренцію лише між великими корпораціями ➤ вимагає великих витрат і часу

Джерело: розробка автора

Якщо ефективно застосовувати таку взаємодію між суперниками, то усі суб'єкти галузі, в якій застосовувалася стратегічна конкуренція, можуть бути у вигрші та отримувати прибутки. Головне, щоб діяльність кожного учасника відповідала цілям сталого розвитку.

Теорія конкурентних переваг М. Портера. Теорію конкурентних переваг створив Майкл Портер у 1990 році, виходячи з тогочасної економічної реальності, яку вже неможливо було пояснити на основі моделі порівняльних переваг, розробленої Давідом Рікардо. Теорія Портера була зосереджена на тому, щоб пояснити, чому деякі країни є більш конкурентоспроможними в певних галузях. Для того, щоб сформулювати цю теорію, вчений за чотири роки проаналізував десять країн, які мають важливу частку в міжнародній торгівлі (Данія, Німеччина, Італія, Японія, Південна Корея, Сінгапур, Швеція, Швейцарія, Великобританія та США), встановивши систему детермінантів, так званий «діамант», які визначають отримання конкурентної переваги[55].

М. Портер визначив чотири детермінанти, які він пов'язав між собою, а саме:

- факторні умови – наділеність країн факторами (ресурсами),

- детермінанти попиту – особливості внутрішнього ринку,
- місцеві постачальники та суміжні галузі, які забезпечують необхідні ресурси для певної галузі,
- стратегія і структура компаній і суперництво між ними - внутрішня конкуренція[55].

Таблиця 1.9

Переваги та недоліки теорії конкурентних переваг Портера

Переваги	Недоліки
<p>наголошує на сегментуванні всього ринку та фокусуванні лише на одному або кількох сегментах,</p> <p>досліджує умови торгівлі малих та середніх підприємств,</p> <p>дозволяє зменшувати витрати завдяки фокусуванню на певному сегменті</p>	<p>спеціалізовані фірми повинні мати чітке розуміння того, у чому їх проблеми та переваги,</p> <p>компанія повинна диференціювати себе серед своїх конкурентів за вартістю або диференціацією</p>

Джерело: розробка автора

На чотири детермінанти у табл.1.9. суттєво впливають два інші фактори: шанс і політика уряду. Чим складнішим і динамічнішим є економічне середовище в країні, тим більше ймовірність, що деякі компанії зазнають краху, якщо вони не зможуть адекватно використати запити цього середовища. Набуття конкурентної переваги в рівній мірі передбачає появу ризику її втратити. Національна перевага втрачається, коли «національний діамант» більше не стимулює інновації та інвестиції в напрямку, в якому розвивається ринок, і галузі більше не мають правильного сприйняття попиту. Що ще раз вказує на необхідність наслідування цілей та принципів сталого розвитку для подальшого створення і підтримки конкурентних переваг з метою здобуття економічного прогресу та багатства в умовах глобалізації[91].

Теорії, розглянуті вище, звісно, допомогли економістам, урядам і підприємствам краще зрозуміти міжнародну торгівлю та способи її заохочення, регулювання та управління, проте кожна з них окремо суперечить реальним подіям. На практиці уряди та компанії використовують комбінацію цих теорій як для інтерпретації тенденцій, так і для розробки стратегії. Подібно до того, як ці теорії розвивалися протягом останніх п'ятисот років, вони продовжували змінюватися та адаптуватися, оскільки нові фактори постійно впливають на міжнародну торгівлю.

Тому, пропонуємо охарактеризувати сучасний стан міжнародної торгівлі та використання митно-тарифних інструментів відповідно до підходу Томаса Фрідмана як етап «глобалізація 3.0», який він описав у своїй праці «Плаский світ 3.0. Коротка історія XXI сторіччя» [175].

Томас Фрідман поділяє історію на три етапи: глобалізація 1.0 з 1492 по 1800 рік, 2.0 з 1800 по 2000 рік і 3.0 з 2000 року по теперішній час. У глобалізації 1.0 нації домінували в глобальній експансії. У глобалізації 2.0 транснаціональні компанії піднялися і штовхнули глобальний розвиток. Сьогодні технології керують глобалізацією 3.0 [175].

Глобалізація 3.0 визначає перехід від вертикальних ланцюгів постачання до більш горизонтально розподіленої діяльності (тому «плоский» світ), керований не урядами чи транснаціональними компаніями, а безліччю людей, які взаємодіють за допомогою комп'ютерів (а останнім часом і смартфонів), систем оптичного зв'язку та програмним забезпеченням для роботи. Ця технологія дозволяє людям брати участь у глобальній економіці з значно розширеного кола місць, впроваджувати інновації без необхідності емігрувати [175].

В результаті, глобалізація 3.0 відкриває можливості для участі в діяльності з більш високою доданою вартістю для кількох мільйонів людей у країнах, що розвиваються. З іншого боку, це приносить величезне зростання конкуренції робочої сили. Шлях до постійного процвітання є забезпечення вільної торгівлі, зниження бар'єрів для обміну здобутків інтелектуальної власності, створення благ для всесвітнього споживання, покращення рівня освіти та сприяння

інтелектуальному розвитку, освоєння нових професій, стимулювання аутсорсингу, збереження та захисту екосистем. Що відповідає цілям сталого розвитку.

Окремим аспектам питань виявлення сутності і призначення використання митно-тарифного інструментарію присвячені праці Бережнюк І. [7], Гончар Г. [13], Демиденко Л., Наконечна Ю., Нестеренко О. [20], Онищенко О. [50], Третяк Н. [87], та інші. Кожен автор, робить акцент на ролі митно-тарифних інструментів в окремому досліджуваному періоді й виділяючи певний окремий інструмент, разом з тим комплексне теоретико-практичне обґрунтування використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в сучасних умовах, обтяжених воєнним станом залишається актуальним.

Проаналізуємо схожі риси та розбіжності у класифікації існуючих підходів до визначення поняття «митно-тарифні інструменти» у табл. 1 Додатку А.

Базуючись на проаналізованих елементах, бачимо, що існує значна розбіжність підходів до визначення поняття митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в працях вітчизняних науковців. Автори зазначають, що митно-тарифний інструмент це метод, засіб, база впливу/регулювання для впливу на інтенсивність експорту імпорту, сприяння конкуренції, та інше.

Отже, пропонуємо наступне виокремлення складових поняття митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, базуючись на розмінні їх як невід'ємних складових митно-тарифного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів підприємництва. Складові поняття «митно-тарифні інструменти» представлені у табл. 1.10.

Таблиця 1.10.

Складові поняття «митно-тарифні інструменти»

Суть явища	Зміст явища	Результат явища
Це база ефективного регулювання, управління та впливу	через застосування тарифних, податкових та нетарифних засобів	Із метою забезпечення національної безпеки та соціально-економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках як невід'ємного елемента розвитку держави в умовах сталого розвитку

Джерело: розробка автора

Як результат, митно-тарифні інструменти - це набір засобів ефективного регулювання, управління та впливу на діяльність суб'єктів господарювання через застосування тарифних, податкових та нетарифних методів органів влади із метою забезпечення національної безпеки та соціально-економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках як невід'ємного елемента розвитку держави в умовах сталого розвитку.

1.2. Нормативно-правові засади використання митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій в Україні

Протягом століть митниці виконували роль «сторожа», коли митні органи являли собою бар'єр, через який повинна проходити міжнародна торгівля,

намагаючись захистити інтереси нації. Така роль часто проявляється через використання митно-тарифних механізмів для регулювання комерційної діяльності. Однак у наш час соціальні очікування ставлять інші завдання. Сьогодні втручання держави має відбуватись лише у разі законної потреби і лише на основі ідентифікованого ризику.

Країни повинні активізувати міжнародну торгівлю та посилити її внесок у досягнення цілей сталого розвитку. Торгова політика повинна бути розроблена таким чином, щоб торгівля приносила не лише економічне зростання, а й інклюзивне та стійке зростання. Це означає, що в процесі вироблення політики стратегії розширення торгівлі повинні чітко вирішувати соціально-економічні, екологічні проблеми та проблеми розвитку, такі як скорочення бідності, створення робочих місць, задоволення продовольчої безпеки, гендерної рівності та забезпечення екологічної стійкості. Сталий розвиток, і зокрема цілі сталого розвитку, повинні бути в центрі уваги торгових стратегій.

Експортно-імпортні операції після впровадження транскордонної торгівлі та появи електронної комерції розвиваються не тільки як торгівля між двома компаніями (B2B), а все частіше це торгівля між компанією та фізичною особою (B2C). Саме торгівля через електронні майданчики транскордонної і звичайної торгівлі стають частіше за все вибором для починаючого експортера через більшу близькість до кінцевого споживача.

Одним із суттєвих важелів для більш швидкого розвитку саме B2C експортно-імпортних операцій стають податкові преференції, зняття тарифних та нетарифних бар'єрів для підприємств, для розвитку напрямку та збільшення інвестицій у країну. До прикладу, для того, щоб почати транскордонну торгівлю потрібно: винайняти склад у країні призначення, покласти туди товар (такий склад буде коштувати більше ніж звичайний, через те, що на ньому зберігаються нерозмитнені товари), заплатити за реєстрацію торгової марки (ТМ) у країні призначення, скористатися послугами маркетолога та юриста у країні призначення, у деяких випадках навіть послугами інфлюенсера. Всі ці гравці є платниками податків у країні призначення, при вірному підході до впровадження

митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, є можливість забезпечення зростання інвестицій у країну через зняття бар'єрів із ціллю збуту товару і це може бути невід'ємною частиною успішної стратегії розвитку.

Ефективне та безперервне функціонування митно-тарифного регулювання є важливою умовою реалізації державної митної політики, а також зміцнення економічної та фінансової безпеки України. Проголошення Декларації про державний суверенітет України 16.07.1990 р. [18] та прийняття Акту про незалежність від 24.08.1991 р. [1] стали ключовими подіями в процесі становлення самостійної незалежної держави, неодмінним атрибутом якої є власна митна система.

Закон України “Про митну справу в Україні” від 25.06.1991 р. створив передумови для подальшої її розбудови, на 2023 рік він вже не діє, але відповідно до ст. 1 Закону “Україна як суверенна держава має свою власну митну систему і здійснює митну справу. Митна справа є складовою частиною зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України”, отже, були створені передумови для подальшого розвитку[70].

На сьогоднішній день митно-тарифне регулювання України здійснюється на двох рівнях: вітчизняному і міжнародному, табл.1.11. Вітчизняний рівень охоплює весь комплекс інструментів, якими держава впливає на товарообіг у межах своєї митної території та при перетині її кордонів, передбачених відповідними нормативно-правовими документами. Міжнародний рівень передбачає здійснення митно-тарифного регулювання через приєднання до рішень міжнародних організацій, інтеграційних утворень та двосторонні торговельні угоди.

Згідно з ч. 1 ст. 8 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»[68], Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території. Система органів, що здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, до якої закон відносить Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України,

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державну податкову службу України, Державну митну службу України, інші міністерства та відомства, органи місцевого самоврядування, діє на основі єдиної законодавчої бази відповідно до єдиних принципів та цілей. Україна самостійно формує митно-тарифні інструменти в рамках державного регулювання економічних процесів через використання законодавчих процедур.

Таблиця 1.11

**Нормативно-правове забезпечення
митно-тарифного інструментарію України**

Нормативно-правове забезпечення вітчизняного рівня	Нормативно-правове забезпечення міжнародного рівня
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Митний кодекс України[48] ➤ Податковий кодекс України[54] ➤ Закон України «Про митний тариф України» № 2697-IX від 19.10.2022[69] ➤ Закон України про зовнішньоекономічну діяльність №959-XII від 16.04.1991 року[67] ➤ Закон України про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту №330-XIV від 22.12.1998 року[65] ➤ Закон України про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту №331- XIV від 22.12.1998 року[66] 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Міжнародна торгівельна угода Світової організації торгівлі (СОТ) [5] ➤ Регіональні та двосторонні торговельні угоди: <ul style="list-style-type: none"> • Угода про політичну, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Сполученим Королівством Великобританії та Північної Ірландії та Україною[90] • Угода про вільну торгівлю між Україною та Ізраїлем[89] • Поглиблена та всеосяжна ЗВТ між ЄС та Україною (в рамках угоди про асоціацію між Україною та ЄС) [88]

Подовження табл.1.11

Нормативно-правове забезпечення вітчизняного рівня	Нормативно-правове забезпечення міжнародного рівня
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Закон України про застосування захисних заходів щодо імпорту в Україну №332- XIV від 22.12.1998 року [61] ➤ Інші нормативно-правові акти 	<ul style="list-style-type: none"> • Інші нормативно-правові акти

Джерело: розробка автора

Проаналізувавши законодавство згідно табл. 1.11, можемо підкреслити, що важливою складовою регулювання зовнішньоекономічної діяльності є система нормативно-правового забезпечення митно-тарифного регулювання й державного митного контролю.

Згідно з Митним кодексом України товари переміщуються через митний кордон України під митним контролем. На митній території України діє митний тариф, який являє собою систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари, що ввозяться на митну територію України або вивозяться поза межі цієї території[48]. Ставки митного тарифу України є загальними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами. Митний тариф України базується на міжнародно-визнаних нормах і розвивається у напрямку максимальної відповідності загальноприйнятим у міжнародній практиці принципам і правилам митної справи [48], [69].

Відповідно до чинного законодавства України при переміщенні товарів через митний кордон України справляються наступні податки:

- мито;

- податок на додану вартість;
- акцизний податок.

Усі вищеперераховані податки відповідно до чинного законодавства України віднесені до загальнодержавних обов'язкових платежів.

«В Україні застосовуються ввізне і вивізне, сезонне та особливі види мита. До особливих видів мита відносяться спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мита та додатковий імпорتنний збір» [29]. Особливі види мита (крім збору) застосовуються за результатами розслідувань і спрямовані на захист національного виробника. Згідно з Податковим кодексом України адвалорні ставки (за способом нарахування) мит обраховуються у відсотках до митної вартості і є найбільш розповсюдженими. Специфічні сплачується у фіксованому грошовому розмірі на одиницю товару. Комбіновані поєднують обидва варіанти[54].

На товари, що ввозяться на митну територію України нараховується ввізне мито за ставками, які «можуть встановлюватися або змінюватися виключно законами про внесення змін до Митного тарифу України»[69].

Вивізне мито справляється за ставками, установленими законами України, серед яких:

- Закон України „Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур” № 1033-XIV від 10.09.1999 р. [71]
- Закон України „Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину” № 180/96-ВР від 07.05.1996 р. [58]
- Закон України „Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів” № 216-IV від 24.10.2002 р. [57]
- Закон України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань оподаткування” № 398-V від 30.11.2006 р. [59]

Справляння податку на додану вартість (ПДВ) при здійсненні митного оформлення ввезених товарів здійснюється згідно з Податковим кодексом України[54], Наказом Міністерства фінансів України „Про затвердження Порядку взаємодії інформаційних систем Державної податкової служби України

та Державної митної служби України щодо обміну інформацією, необхідною для адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, здійснення контрольних процедур щодо дотримання податкового та митного законодавства” № 286 від 10.06.2020 р. [64] та іншими нормативно-правовими актами.

ПДВ є внутрішнім податком на споживання і на сьогодні не регулюється нормами міжнародних договорів, крім договорів, ратифікованих Верховною Радою України. Зміни порядку оподаткування можуть здійснюватися лише внесенням змін до чинного Податкового кодексу України, зокрема V Розділу, який регламентує порядок обчислення і сплати ПДВ[54].

ПДВ сплачується платниками податку - особами, які ввозять товари на митну територію України, одночасно зі сплатою мита і акцизного податку (якщо товар підакцизний) до або на день подання вантажної митної декларації (ВМД) для митного оформлення. ПДВ сплачується за базовою ставкою 20% від контрактної вартості таких товарів, але не менше митної вартості, зазначеної у ВМД з урахуванням логістичних витрат та страхування до пункту перетину митного кордону України, сплати брокерських, агентських, комісійних та інших видів винагород, пов'язаних з ввезенням таких товарів, плати за використання об'єктів інтелектуальної власності, що належать до таких товарів, акцизних податків, ввізного мита, а також інших обов'язкових платежів.

Датою виникнення податкових зобов'язань з ПДВ при ввезенні товарів є дата подання вантажної митної декларації (ВМД) із зазначенням у ній суми ПДВ, що підлягає сплаті в національній валюті України та зараховуються до Державного бюджету України. Об'єктом оподаткування податком на додану вартість є операції з ввезення товарів у митному режимі імпорту або реімпорту.

З метою оподаткування до імпорту також прирівнюється:

➤ ввезення з-за меж митного кордону України на митну територію України товарів за договорами лізингу, оренди, застави, та іншими договорами, які не передбачають передання права власності на такі товари чи майно або передбачають їх обмін на корпоративні права чи цінні папери, у тому числі, якщо

таке ввезення пов'язане із поверненням товарів у зв'язку з припиненням дії зазначених договорів;

➤ поставка товарів з території безмитних магазинів на митну територію України для їх вільного обігу (крім території інших безмитних магазинів);

➤ поставка продуктів переробки або готової продукції з митного режиму переробки на митній території України на митну територію України для їх вільного обігу;

➤ в інших випадках, передбачених Митним кодексом України [48].

Акцизний податок - це різновид поширеного загальнодержавного непрямого податку на певні специфічні продукти споживання. Зобов'язання заплатити акцизний податок виникає при виробництві або реалізації підакцизної продукції. Номенклатура таких товарів визначається кодами УКТ ЗЕД відповідно до Закону України „Про Митний тариф України” № 2697-ІХ від 19.10.2022 р. [69]

Обкладення товарів, що імпортуються в Україну, акцизним податком здійснюється відповідно до положень Розділу VI Податкового кодексу України[54], Наказу Міністерства фінансів України „Про затвердження Порядку взаємодії інформаційних систем Державної податкової служби України та Державної митної служби України щодо обміну інформацією, необхідною для адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, здійснення контрольних процедур щодо дотримання податкового та митного законодавства” № 286 від 10.06.2020 р. [64] та інших нормативно-правових актів.

В українському законодавстві визначено два типи ставок:

- Специфічна або абсолютна, при якій акцизний податок є фіксованою величиною, по відношенню до кожної одиниці виміру - літри, сантиметри, штуки і т.д.
- Відносна при якій акцизний податок вимірюється в процентному співвідношенні до вартості одиниці товару (без оподаткування) [54].

Особливості в розрахунку розглянутого податку має реалізація паливних матеріалів і тут застосовується електронна система адміністрування. Також періодично впроваджується знижена ставка акцизного податку як тимчасовий захід для митного оформлення окремих товарних категорій.

Платниками акцизного податку є:

- Виробники підакцизної продукції на території України
- Підприємці, які ввозять на територію України підакцизні товари;
- Фізичні особи, які ввозять на територію України підакцизні товари;
- Особи, які реалізують або передають у власність товари, які були ввезені на територію України із звільненням від сплати податку;
- Оптові постачальники і виробники електроенергії [48].

Для сучасного етапу розвитку економічних відносин в сфері митно-тарифного регулювання визначальним для України є ратифікація у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншого боку (Угода про асоціацію), якою передбачається створення як політичної асоціації, так і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Саме інтеграція до ЄС є основним стратегічним вектором соціально-економічних реформ в Україні.

Зазначені реформи є комплексними та чітко визначають сфери реформування, однією з яких є митно-тарифне регулювання як складова державного регулювання у секторі зовнішньоекономічних відносин. Європейський Союз та Україна погодилися надати один одному преференційний режим у торгівлі товарами. Це означає, що одна зі сторін не може встановлювати на імпорт чи експорт іншої сторони вищі митні податки чи збори, ніж ті, що вона встановила для будь-якої іншої країни. Сторони також не можуть встановлювати жорсткіші умови торгівлі чи застосовувати більшу кількість форм митного контролю, ніж передбачено відповідною угодою.

Водночас Україні надане право тимчасово вводити кількісні обмеження на імпорт, щоб захистити ті галузі своєї промисловості, які перебувають на

початкових стадіях розвитку, або ж ті галузі, що переживають серйозні труднощі, особливо якщо ці труднощі призводять до виникнення серйозних соціальних проблем. Щоправда, цей механізм Україна не використовує, натомість найчастіше, вживаючи протекціоністські заходи, вдається до застосування тарифних і податкових механізмів. Взаємна лібералізація зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС визначається положеннями Частини IV Угоди про асоціацію «Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею»[88].

Такі положення передбачають зменшення або обнуління впродовж перехідного періоду максимум у 10 років ставок ввізного мита на товари, країнами походження яких є сторони досягнутих домовленостей, відповідно до встановлених у Додатку I-A Угоди графіків. Лібералізація охоплює понад 97% тарифних ліній, за якими здійснюється близько 95% двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС[77].

Після неспророваканого вторгнення Росії в Україну частина країн прибрала мита для українських товарів, а саме.

Відміна мит на 1 рік (вже також є пролонгації) для України:

- Велика Британія оголосила про відміну всіх мит на товари із України 26 квітня 2022 року[126]
- ЄС оголосила про відміну мит із 27 квітня 2022 року[177]
- Канада оголосила про відміну мит із 9 червня 2022 року[118]
- США оголосила про відміну мита на сталь із 28 травня 2022 року[166]

Практична реалізація в Україні принципів сталого збалансованого розвитку знаходиться на початковому етапі й здійснюється у досить складних політико-суспільних, соціально-економічних та екологічних умовах, в умовах війни.

Указом Президента України „Про стратегію сталого розвитку „Україна – 2020” № 5 від 12.01.2015 р. була затверджена Національна стратегія сталого розвитку, в якій визначено мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові

пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку країни[72].

Наразі вона вже закінчила свою дію. І результатом такої роботи є відсутність кардинальних позитивних зрушень у забезпеченні сталого розвитку, про що свідчить динаміка змін показників реальної ситуації у різних сферах життєдіяльності. Так, оцінка змін 25 індикаторів, визначених у Стратегії сталого розвитку „Україна – 2020”, показала незначну позитивну динаміку лише за окремими показниками[72]. Досягти визначених Стратегією цілей, особливо щодо інституційних перетворень та впровадження нових дієвих державних механізмів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку країни у цілому, на даний час не вдалося.

На затвердженні у Верховній Раді України знаходиться проєкт Закону України „Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року” № 9015 від 07.08.2018. [73]

Варто зазначити, що реалізація принципів сталого розвитку в Україні відбувається вкрай повільно, і в умовах війни, коли відбулось руйнування звичного способу життя громадян і ведення бізнесу, ситуація в багатьох сферах суттєво погіршилась, загострились проблеми екології, бідності, стійкого економічного і соціального розвитку держави.

Для активізації процесу економічного відновлення і відбудови нашої країни необхідно здійснити низку заходів, розроблених на основі дослідження досвіду розвинутих країн світу, зокрема, які законодавчо закріплюють положення щодо використання новітніх інструментів, які стимулюватимуть розвиток сталої економіки, сприятимуть розвитку технологій, норм і інструментів митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання.

Здійснення митно-тарифного регулювання – це складний і системний процес, у якому беруть участь не тільки суб'єкти функціонування усіх гілок державної влади – законодавчої, виконавчої і судової, але й безпосередні учасники міжнародних економічних відносин – підприємства. Від гармонічного

поєднання реалізації економічних інтересів усіх суб'єктів функціонування залежить ефективність проведення митної політики.

За допомогою митно-тарифних регуляторів держава коригує товаропотік і географічну структуру експорту та імпорту з урахуванням довгострокових цілей розвитку країни, забезпечення макроекономічної стабільності, підтримання платіжного балансу, стабільного курсу національної валюти, але основними завданнями митно-тарифної політики є: створення оптимальних умов для конкуренції між національними й іноземними виробниками; забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю й регулювання товарообміну на митній території; участь у реалізації торговельно-політичних завдань щодо захисту ринку країни; стимулювання розвитку економіки; сприяння здійсненню структурної перебудови та реалізації інших завдань економічної політики; забезпечення належного рівня надходжень до державного бюджету країни в умовах сталого розвитку.

Одним з основних пріоритетів у сфері митного регулювання України має бути стимулювання виробництва експортно-орієнтованої продукції з високим ступенем доданої вартості. Реалізації даного пріоритету можна сприяти кількома шляхами. І у першу чергу, через митно-тарифні методи регулювання. В умовах, коли більша частина торгівельних партнерів України є країнами-членами СОТ, це означає максимальне наближення рівня митних ставок до зв'язаних митних ставок, визначених під час приєднання України до СОТ, що успішно використовується розвиненими країнами для таких цілей.

Спираючись на це міркування, пропонуємо використання інструментів митно-тарифного регулювання направлених на досягнення наступних завдань: забезпечення національної безпеки, економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, , забезпечення належного рівня надходжень до державного бюджет, сприяння інтеграції до ЄС.

1.3. Міжнародний досвід використання митно-тарифних інструментів в регулюванні експортно-імпортних операцій

На середину 2022 року жодна країна не може дозволити собі залишатися ізольованою від глобальної торгівлі та зовнішньоекономічних операцій та не брати участь у них. В умовах, коли країни відкривають свої економіки для глобальної конкуренції, їм потрібно діяти дуже обережно, щоб не порушити свою внутрішню економіку та захищені галузі. Необхідністю дотримання цього балансу часто керуються при реалізації митно-тарифної політики в окремих країнах, яка є частиною зовнішньоторговельної політики країни, і яка регулює підхід до міжнародної торгівлі загалом.

На міждержавному рівні питання регулювання міжнародної торгівлі здійснюється Світовою організацією торгівлі (СОТ), метою створення якої було регулювання співпраці держав з питань митної політики. Після Другої світової війни Світова організація торгівлі відігравала важливу роль у сприянні та спробі впорядкувати глобальну торгівлю та тарифні структури з метою просування до вільної торгівлі. Варто відмітити, що вільна торгівля може бути лише мрією, доки немає паритету між розвиненою економікою та економікою, що розвивається. Більшість країн є учасниками кількох двосторонніх, а також багатосторонніх тарифних і торгових угод, таких як Генеральна угода про тарифи та торгівлю (ГАТТ), за допомогою якої регулюється імпорт та експорт з окремих країн. Саме за допомогою міжнародних угод, які сприяють вільній торгівлі між країнами, зменшенню мит та створенню додаткових переваг для виробників, країни досягають своїх цілей по завоюванню закордонних ринків, приносять прибутки до своєї країни, сприяють досягненню цілей сталого розвитку. Великі економіки постійно розширюють свою систему впливу завдяки запровадженню нових угод вільної торгівлі, або обмеження існуючих.

Основою регулювання міжнародної торгівлі є впровадження митних правил регулювання зовнішньо-економічних операцій суб'єктів господарювання, які можуть як викликати складні проблеми в будь-якій

юрисдикції, так і полегшувати шляхи тій чи іншій країні для досягнення своїх цілей. Саме тому кожна країна задля свого добробуту повинна ці правила розуміти та керувати ними, вони можуть дозволити компаніям збільшити прибутки й отримати сприяння і визнання на закордонному ринку. Для того, щоб зробити якісний аналіз, потрібно проаналізувати існуючі митно-тарифні інструменти регулювання зовнішньо-економічних операцій суб'єктів господарювання, вивчити найкращий досвід.

Міжнародна торгівля може бути як В2В так і В2С, як слідство В2В торгівля, як і В2С торгівля, можуть сприяти досягненню цілям сталого розвитку. Розглянемо митно-тарифний інструментарій регулювання зовнішньо-економічних операцій суб'єктів господарювання на прикладі В2В торгівлі. Т

У світі є більше 100 різних митних режимів гуртової, В2В торгівлі, ми будемо розглядати найбільш поширені, з акцентом саме на механізм їх роботи у розвинутих країнах. Митні режими для гурту, на аналізі яких ми будемо сконцентровані:

- імпорт (випуск для вільного обігу);
- реімпорт;
- експорт (остаточне вивезення);
- реекспорт;
- тимчасове ввезення;
- тимчасове вивезення.

Додатково ми розглянемо покращення для транскордонної торгівлі В2С, основні концепції і покращення якої були запроваджені у 2019 року у КНР, та потім під час COVID19 повторені більшою частиною світу[45]. Транскордонна торгівля, є двигуном покращення розвитку суспільства останні 4 роки, і Україна лише у 2021 році взяла вектор на її розвиток, прийняттям Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки[63]. Беручи до уваги головні вектори програми, можна впевнено зазначити, що це один із кроків до досягнення цілей сталого розвитку.

Митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій аналізувались з точки зору як підприємства, так і фізичної особи. Для того, щоб проаналізувати як працюють митно-тарифні інструменти для фізичних і юридичних осіб наше дослідження було сконцентровано за двома векторами:

B2B торгівля (розглядаємо основні митні режими для гурту)

B2C торгівля (розглядаємо досвід транскордонної торгівлі e-commerce)

Досвід іноземних країн розглядався з точки зору як імпорту фізичною особою, так і імпорту юридичною особою, а також був проаналізований вплив на досягнення цілей сталого розвитку в умовах європейської інтеграції України. У таблиці 1.12. зроблений акцент на необхідність виконання функцій митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання як при B2B так і при B2C торгівлі, і обрані країни є показовими у контексті їх використання в рамках реалізованих митно-тарифних механізмів регулювання економічних процесів, що приводить їх на високі шаблі у досягненні цілей сталого розвитку[42].

Таблиця 1.12

**Необхідність виконання функцій митно-тарифних інструментів
у розрізі B2B та B2C торгівлі**

Функції митно-тарифних інструментів	B2B	B2C
Безпекова -забезпечення національної безпеки	+	+
Економічна - забезпечення економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.	+	+
Соціальна -забезпечення виконання цілей сталого розвитку країни	+	+
Фіскальна - забезпечення належного рівня надходжень до державного бюджету	+	+

Джерело: розробка автора

Отже, митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання виконують чотири ключові функції, фіскальну, соціальну, економічну, і в умовах воєнного стану на перше місце виходить безпекова функція. Державна митна служба України показала свою інституційну стійкість і здатність забезпечувати виконання завдань в сучасних складних умовах.

Міжнародний досвід було розглянуто на прикладі окремих країн ЄС та КНР. Країни ЄС та законодавство ЄС є орієнтиром для України ще з часів початку євроінтеграції, а законодавство і практика реалізації заходів розвитку економіки КНР, які є засновником тренду впровадження новітніх інструментів транскордонної світової торгівлі, частина цього досвіду була перейнята Бельгією та іншими країнами ЄС, ще на початку 2020 року, під час COVID19, що дозволяє нам стверджувати, що саме досвід КНР у рамках транскордонної торгівлі може стати корисним для України для відновлення втрачених позицій при реалізації експортно-імпортних операцій суб'єктами господарювання.

Законодавство КНР та ЄС відрізняється один від одного і тому, ми порівняли цей досвід саме у транскордонній B2C торгівлі, щоб зрозуміти який більш доцільно використовувати для України.

Розглянемо міжнародний досвід законодавчого регулювання B2C торгівлі. B2C торгівля це можливість для фізичних осіб заповувати товари по всьому світові та розмитнювати їх у своїй країні. Саме розвиненість B2C торгівлі є одним із показників зростання добробуту населення, оскільки дешеві стандартні товари не має сенсу заповувати онлайн, їх можна купити в магазині, якій розташований на внутрішньому ринку. Саме цікавість до більш коштовних і якісних закордонних товарів і можливість їх заповувати за меншою вартістю є двигуном онлайн торгівлі.

Китай почав свій розвиток у транскордонній торгівлі по причині збільшення кількості людей із середнім доходом по країні, які могли собі дозволити більш коштовні товари, які не завжди було цікаво купувати на внутрішньому ринку. Саме розвиток цієї ніші та довіра до іноземних товарів

надали можливість виробникові бути ближче до кінцевого споживача, а митно-тарифні інструменти, запроваджені КНР, дали можливість інвестувати закордонним компаніям у В2С торгівлю та території КНР. Розглянемо у табл. 1.13 основні риси транскордонної торгівлі та митно-тарифні інструменти в КНР.

Таблиця 1.13

Основні риси транскордонної торгівлі у КНР, В2С торгівля та порівняння її із В2В торгівлею у КНР

Основні риси транскордонної торгівлі у КНР	В2В	В2С
Можливість закордонному продавцю покласти товар на склад у КНР, та сплачувати за нього самостійно	+	+
Можливість закордонному продавцю робити маркетинг на території КНР за власний кошт	+	+
Можливість закордонному продавцю торгувати товарами не реєструючи ТМ на території КНР	-	+
Можливість закордонному продавцю робити торгівлю без отримання спеціальної сертифікації на території КНР	-	+
Можливість завезення товарів за зниженим митом	-	+
Можливість завезення товарів із зниженим акцизом	-	+
Можливість ввезення товарів із зниженим ПДВ	-	+
Обмеженість щомісячного обороту замовлень	+	-

Джерело: розробка автора

Табл.1.13 демонструє переваги саме транскордонної В2С торгівлі, перед В2В торгівлею для іноземного продавця, та бажання вкладати більше коштів в рекламу та складування товарів на території КНР у транскордонних складах для того, щоб взаємодіяти напряду із покупцем. Саме із цієї причини зазнали шаленого розвитку такі торгівельні майданчики як Taobao, Pinduoduo, 1688, Tmall, JD та інші. Багато брендів до Дня парубків (11 листопада) бажають робити

торгівлю через електронні майданчики щодо збільшення власних продажів, і кожен із майданчиків вважає за необхідним мати інструменти транскордонної торгівлі на власних майданчиках. А також, це можливість заробити китайським сервісним підприємствам, та розвинути галузь.

Основна перевага транскордонної B2C торгівлі – це можливість не чекати рік (декілька років) на отримання дозволів від китайських уповноважених органів, як приклад, GACC або Головного митного управління Китайської Народної Республіки, щоб почати торгівлю та під час тестування продуктів, або продажу.

Головне митне управління Китайської Народної Республіки – це організація на рівні міністерства при Державній раді, має повноваження та відповідальність за всі митні округи та офіси по всій Китайській Народній Республіці. Весь імпорт та експорт з КНР підлягає нагляду та контролю GACC. Саме вона визначає використання митно-тарифних інструментів у транскордонній торгівлі.

Існує 46 митних округів або агенцій та офісів, які підпорядковуються безпосередньо Головному митному управлінню Китайської Народної Республіки. Вони складаються з 41 митного округу, двох митних навчальних закладів, двох наглядових установ у Тяньцзіні та Шанхаї та підпорядкування митниці Гуандун, яке відповідає за сім митних округів, розташованих у провінції Гуандун. На місцях Головне митне управління Китайської Народної Республіки керує загалом 600 митницями або офісами та майже 4000 контрольними пунктами митного оформлення, у яких працює близько 50 000 співробітників (включаючи митну міліцію з боротьби з контрабандою) [159].

Для багатьох продуктів для експорту необхідно отримувати дозвіл Головного митного управління Китайської Народної Республіки для країни та дозвіл Головного митного управління Китайської Народної Республіки для підприємства, а можливість робити транскордонну торгівлю зараз економить час для іноземних підприємств, у деяких галузях, роки.

Друга перевага – це можливість торгувати на території КНР без реєстрації ТМ китайськими ієрогліфами, це можливість не чекати реєстрації ТМ та почати торгівлю та тест продукту.

Третя перевага – це можливість для покупців купувати товар за меншою вартістю через інтернет, економлячи на податках, зокрема, миті та акцизі, особливо коли це стосується коштовних товарів, які не цікаві у великій кількості в Піднебесній.

Така велика кількість переваг спричинила із 2019 року бум у транскордонній торгівлі у КНР, а також надала можливість розширити кількість компаній, які вийшли на ринок КНР.

Основний імпорт до Китаю вимагає сплати належних мит і податків. Сплата правильної суми залежить від точного декларування вартості продукту, тарифної класифікації та країни походження. Митниця Китаю стягує мита та податки відповідно до Митного законодавства КНР. Інформація про загальний дохід, який сьогодні збирає митниця Китаю, складається переважно з податкових платежів. В табл. 1.14 продемонстровано які саме митно-тарифні інструменти регулювання транскордонної торгівлі використовує КНР.

Таблиця 1.14

Митно-тарифні інструменти КНР у розрізі податків, транскордонна торгівля у порівнянні із звичайною торгівлею

Імпортні податки	В2В	В2С
Мито	Згідно митної ставки	У більшості випадків дорівнює 0
ПДВ	13%	70% від суми податку
Акциз	Згідно ставки акцизу	70% від ставки акцизу

Джерело: розробка автора

З товарів вартістю до 22 доларів США- не стягують мито та ПДВ. У 2020 році, цей досвід перейняла країна-учасниця Європейського Союзу - Бельгія, що

дозволило китайським транскордонним товарам потрапити на спеціальні склади у м. Льеж в умовах COVID19 та його поширенням теренами ЄС. Транскордонна торгівля стала частиною економіки ЄС, але з 1 липня 2021 року у країнах ЄС змінилися правила сплати ПДВ підчас транскордонної електронної комерції між бізнесом і споживачем (B2C).

Відтепер ПДВ застосовується до всіх товарів, які продаються через мережу Інтернет в ЄС, незалежно від їх ціни. Поточна мінімальна сума ПДВ у 22 євро більше не застосовується. На думку європосадовців, що пільгою *de minimis* зловживають, і навіть такі товари, як смартфони, декларуються за вартістю менше 22 євро. Нове правило передбачає, що з 1 липня 2021 року ПДВ нараховується на всі товари, що ввозяться в ЄС, що забезпечує рівні умови для бізнесу ЄС.

Також для полегшення та спрощення декларування та сплати ПДВ при онлайн-продажах товарів, імпортованих в ЄС на суму, що не перевищує 150 євро, було запроваджено електронний портал під назвою «єдине вікно» (IOSS).

Імпортне єдине вікно (IOSS) — це спеціальна система сплати податку на додану вартість. Система полегшує здійснення покупок в Інтернеті. Коли покупка надходить з-за меж ЄС, у більшості випадків необхідний до сплати ПДВ зазначений одразу у вартості товару, яка вказана у веб-магазині. Потім цей веб-магазин сплачує ПДВ безпосередньо в ЄС до того, як вантаж перетне кордон та буде розмитнений у країні призначення. У разі несплати ПДВ магазином, покупець повинен буде сплатити ПДВ при розмитненні товару під час його отримання.

Вводяться спеціальні положення, згідно з якими онлайн-ринки/платформи, що сприяють поставкам товарів, для цілей ПДВ вважаються такими, що самі одержали та поставили товари (вважається постачальником). Крім того, вводяться нові вимоги до ведення записів для онлайн-ринків/платформ, що сприяють поставкам товарів і послуг, у тому числі якщо такі онлайн-ринки/платформи не вважаються постачальниками.

Інше спрощення, відоме як спеціальні домовленості, передбачається спеціально для поштових операторів і кур'єрів для управління продажами, які здійснюються продавцями або ринками/платформами, які не зареєстровані та не використовують IOSS. За цією схемою ПДВ, сплачений при імпорті, буде стягнуто з покупця при доставці посилки. Поштова служба щомісяця сплачуватиме відповідним органам суму ПДВ, зібрану протягом календарного місяця за операції, що здійснюються за особливими умовами.

ЄС має відносно відкритий торговий режим, що дає стимул для розвитку відносин з широким колом торгових партнерів. Справді, ЄС глибоко інтегрований у глобальні ринки, і можна очікувати, що ця модель буде продовжуватися, оскільки сучасний транспорт і комунікації забезпечують додатковий стимул для виробників до обміну товарами і послугами у всьому світі.

Отже можна зазначити, що сучасні глобальні підходи до регулювання міжнародної торгівлі видозмінюються, відбувається поступова трансформація у напрямку спрощення усіх процесів, пов'язаних з переміщенням у міжнародному ланцюгу поставки товарів.

Міжнародно-правові стандарти використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій мають новий вектор розвитку, що відповідає сучасним підходам адміністрування світової торгівлі товарами і послугами та принципам сталого розвитку.

Порівняємо наявні можливості транскордонної торгівлі КНР та транскордонної торгівлі ЄС та розглянемо митно-тарифні інструменти, а саме запроваджені мита, акцизні податки і ПДВ, як основні податкові платежі, які регулюють експортно-імпортні операції.

Як ми бачимо у табл.1.15. митно-тарифне регулювання Європейського союзу не дає достатнього поштовху для розвитку галузі, не має полегшень для іноземних компаній, а тому інвестиції у галузь транскордонної торгівлі не є настільки великими, як інвестиції у КНР.

Таблиця 1.15

Порівняння митно-тарифних інструментів у КНР та ЄС при здійсненні операцій В2С

Митно-тарифні інструменти	КНР	ЄС
ПДВ	Із суми більше ніж 22\$, 70% від суми ПДВ	Завжди стягується
Мито	У більшості випадків 0	Завжди стягується
Акциз	70% від суми Акцизу	Завжди стягується

Джерело: розробка автора

Розглянемо міжнародний досвід законодавчого регулювання В2В торгівлі. В рамках В2В торгівлі був проведений аналіз саме між країнами ЄС, як майбутнього ключового партнера України й основного засновника багатьох законодавчих трендів в Україні в рамках гармонізації із законодавством ЄС.

ЄС функціонує на основі митного союзу. Це означає, що мита на товари, що переміщуються між країнами-членами ЄС, не сплачуються, і що всі країни-члени застосовують загальний митний тариф для товарів, що імпортуються з третіх країн. Після митного оформлення в одній державі-члену товари можуть вільно переміщатися в межах ЄС. Правила, що стосуються митних питань у торгівлі з третіми країнами, встановлені в Регламенті ЄС № 952/2013, що встановлює Митний кодекс Союзу[47].

Становлення і розвиток Митного союзу ЄС охарактеризовано в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, разом з тим, в сучасних умовах глобальної невизначеності митні процедури і механізми зазнають постійних змін і потребують ретельного аналізу і вивчення.

Генеральний директорат з оподаткування та митної справи (DG TAXUD) Європейської комісії керує та контролює роботу Митного союзу ЄС. Комісія

розробляє спільну стратегію та спільні митні правила та процедури з державами-членами, які є обов'язковими до виконання на території ЄС.

Національні митні органи впроваджують правила ЄС, адмініструють митні процедури та стягують мита та непрямі податки на імпорт. Вони також відповідають за дотримання митного законодавства ЄС країнами-членами та накладення санкцій у випадках його порушень.

Єдиний митний тариф застосовується до імпорту товарів через зовнішні кордони ЄС. Вся продукція класифікується за тарифним кодом, який містить інформацію про ставки мита та інші сільськогосподарські збори, різні заходи, заходи торгового захисту, заборони, обмеження та формальності, що стосуються імпорту та експорту. Митні тарифи ЄС встановлюються на основі Регламенту ЄС № 2658/87 про тарифну та статистичну номенклатуру та про Єдиний митний тариф. Додаток I до цього Регламенту встановлює номенклатуру товарів, включаючи перелік митних платежів[74].

ЄС застосовує пільгові тарифи для країн, що розвиваються з допомогою узагальненої схеми преференцій у відповідності з Правилom ЄС № 978/2012[62]. Положення встановлює гнучку шкалу преференцій у межах трьох пільгових схем: GSP, GSP+ та EBA, – які застосовуються до країн з низьким доходом і доходом нижчим за середній рівень, і знижують імпорتنі мита ЄС приблизно на 66% усіх товарних тарифних ліній.

Деякі товари та послуги, такі як освіта, охорона здоров'я та фінансові послуги, можуть бути звільнені від сплати ПДВ. Ці продажі звільнені від сплати ПДВ без формування податкового кредиту.

Система функціонування ПДВ ЄС запроваджена на основі Директиви 2006/112[60], яка є сучасним документом, який регламентує справляння ПДВ в країнах-учасницях ЄС і прийшла на заміну попереднім директивам. Система ПДВ в ЄС є нейтральною в тому розумінні, що ПДВ сам по собі в теорії не надає переваг окремим державам ЄС. У ЄС існує спільна територія для цілей ПДВ, де імпортованими вважаються операції при ввезенні на територію ЄС, а експортованими вважаються операції із вивозу поза межі ЄС. Операції всередині

Подовження табл. 1.16

Функції митно- тарифних інструментів	Імпорт	Реімпорт	Експорт	Реекспорт	Тввез	Твив
Забезпечення належного рівня надходжень до державного бюджету	+	+	+	+	+	+

Джерело: розробка автора

Як засвідчує табл. 1.16 всі функції митно-тарифних інструментів виконуються, отже, більш детально розглянемо досвід ЄС в контексті можливостей його адаптації та впровадження в Україні[42]. Окремі аспекти використання митно-тарифних інструментів розглянуто в працях вітчизняних дослідників[4].

Таблиця 1.17

Використання митно-тарифних інструментів ЄС у звичайній торгівлі

Імпортні податки	B2B
Мито	Згідно HS коду (гармонізовані коди товарів) та країни походження може різнитися у країні призначення
ПДВ	Згідно HS коду (гармонізовані коди товарів) та країни походження може різнитися у країні призначення
Акцизний податок	Згідно HS коду (гармонізовані коди товарів) та країни походження може різнитися у країні призначення

Джерело: розробка автора на основі[138]

На основі таблиці 1.17 можна зробити висновок, що саме згідно HS коду (згідно українського законодавства це код УКТЗЕД) та країни походження може різнитися ПДВ, мито та акцизний податок, проте, заслуговує на увагу те, що в

ЄС відрізняється саме механізм митно-тарифного регулювання згідно основних митних режимів.

Таблиця 1.18

Сплата ПДВ та мита (як податків у переважній кількості товарів) при використанні різних режимів у країні розмитнення/замитнення

Імпортні податки	Імпорт	Реімпорт	Експорт	Реекспорт	Тввез	Твив
ПДВ	+	-	-	+ та -	-	-
Мито	+	-	-	+ та -	-	-

Джерело: розробка автора

Особливої уваги у таблиці 1.18 потребує саме реекспорт, як категорія згідно якої як може сплачуватися ПДВ та мито у країні розмитнення, так і ні. Ми вирішили це питання дослідити в рамках експерименту. Експортувати кондитерську продукцію у ЄС, задля перевірки тези: чи дійсно при розмитненні у Словаччині у разі реекспорту у Польщу можна сплачувати ПДВ по реалізації у Польщі, не сплачуючи його у Словаччині.

Спираючись на це міркування, **визначаємо наступні закономірності:**

1) удосконалення використання митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання сприяло розвитку економіки розвинених країн. Це ми бачимо як на досвіді КНР, так і на досвіді ЄС, як у В2В, так і в В2С торгівлі. Саме покращення при В2С торгівлі за досвідом КНР, або покращення при реекспорті у Європейському Союзі, мають позитивний вплив на розвиток економіки країни.

2) Розвинуті країни ЄС в рамках використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій проводять узгоджену політику щодо використання мита, акцизного податку, ПДВ і постійно працюють над удосконаленням адміністрування цих платежів, зокрема, заслуговує на

впровадження в Україні механізм зменшення податкового навантаження із ПДВ, який використовується як у В2В так і В2С секторі

Висновки до першого розділу

1. Становлення і розвиток митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання ґрунтується на багаторічній практиці і вагомому науковому обґрунтуванні. Представники різних наукових шкіл від Ж. Бодена, А. Сміта, до сучасних Т. Фрідмана, М. Портера, приділяли увагу розробці і обґрунтуванню оптимального застосування митно-тарифних інструментів.

2. Митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій в сучасному світі є одним із засобів державного регулювання економічних процесів з метою підтримки реального сектору економіки. Втручання держави в бізнес здійснюється через податки, а тому саме аналіз функціонування митно-тарифного інструментарію є важливим завданням на шляху інтеграції до ЄС та сприяння сталому розвитку. Саме на основі засад інклюзивності запропоновано визначення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій як певного набору засобів ефективного регулювання, управління та впливу на діяльність суб'єктів господарювання через застосування тарифних, податкових та нетарифних методів органів влади із метою забезпечення національної безпеки та соціально-економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках як невід'ємного елемента розвитку держави в умовах сталого розвитку.

3. Митно-тарифні інструменти передбачають використання різних видів податків, їх ставок та способів сплати, які сплачуються при проведенні експортно-імпортних операцій суб'єктами господарювання та впливають на конкурентоспроможність товарів та послуг, як у країні, так і за її межами, з метою забезпечення національної безпеки та соціально-економічного розвитку

вітчизняних підприємств та їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках.

4. Держава має вплив на економічні процеси, використовуючи директивні і непрямі методи, саме через податки може відбуватись регулювання внутрішнього споживчого ринку, здійснюватися вплив на структуру економіки, обсяги споживання певних товарів і послуг, рівень доходів юридичних і фізичних осіб, створюються нові можливості бути конкурентоспроможними українським виробникам на закордонних ринках. Така величезна сила має надзвичайний вплив на економіку України під час воєнного стану, й пов'язано із митно-тарифним регулюванням, оподаткуванням імпорту та експорту. Митно-тарифні інструменти є тими важелями митно-тарифного механізму держави, які або полегшують життя бізнесу, або роблять життя бізнесу надскладним. На середину 2023 ми можемо зафіксувати великий вплив саме ПДВ і мит на український бізнес та його конкурентоспроможність як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках.

5. Нормативно-правове забезпечення використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в Україні формується під впливом інтеграційного вектору розвитку нашої держави, а також внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на необхідність розв'язання нагальних потреб держави, зокрема, в секторі оборони. Отже, було встановлено, що під час воєнного стану, на перше місце у використанні митно-тарифних інструментів виходить необхідність реалізації безпекової функції, разом з традиційними- фіскальною, економічною, соціальною, які повинні виконувати митно-тарифні інструменти.

6. Міжнародний досвід використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання розвинутих країн дає можливість розібратися, які угоди є між країнами, які переваги має торгівля одних країн перед іншими, який саме є міжнародних досвід законодавчого митно-тарифного регулювання надає можливість прийти країнам до сталого розвитку. Проаналізовано митно-тарифний інструментарій

регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, зокрема, при В2В торгівлі, так і В2С торгівлі, визначені основні закономірності розвитку митно-тарифного інструментарію регулювання економічних процесів у розвинених країнах.

7. У розвинутих країнах учасницях ЄС відбувається активне використання митно-тарифних інструментів як важелів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, зокрема, проводиться узгоджена політика справляння мита на основі Єдиного митного тарифу ЄС, гармонізована політика щодо акцизного податку і ПДВ. Європейська комісія та інші органи ЄС, так і національні органи країн-учасниць постійно працюють над удосконаленням використання і адміністрування митно-тарифних інструментів, зокрема, в процесі євроінтеграції потребує впровадження в Україні механізм зменшення податкового навантаження із ПДВ, який використовується як у В2В так і В2С секторі

Основні наукові положення цього розділу опубліковані в працях [42], [45].

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Компаративний аналіз функціонування митно-тарифних інструментів в Україні, ЄС та КНР у розрізі В2В та В2С торгівлі

У більшості міжнародних організацій, включаючи Організацію Об'єднаних Націй (ООН) та Світову організацію торгівлі (СОТ), прийнято вважати, що міжнародна торгівля підтримує сталий розвиток. «Зростання торгівлі збільшує спроможність країни генерувати дохід, що є однією з важливих передумов для досягнення сталого розвитку», – зазначила СОТ на Політичному форумі високого рівня ООН зі сталого розвитку 2016 року[23].

Роль податків як основного джерела бюджетних надходжень дуже важлива, що спонукає багато країн розробляти більш ефективні системи збору податків. Уряд може вдосконалити свої системи оподаткування багатьма способами, наприклад, шляхом коригування тарифних ставок, збільшення податкової бази, спрощення системи податкової звітності та мінімізації ухилення від сплати податків. Ухилення від сплати податків є важливою проблемою, яка регулярно обговорюється на міжнародному рівні, оскільки вона може поставити під загрозу системи збору податків і, отже, зменшити державні доходи. У зв'язку з цим ухилення від сплати податків на імпорту є загальновідомою формою ухилення від сплати податків, яка сприяє величезним втратам бюджетних надходжень.

Приклади ухилення від сплати податків на кордоні знайти не важко. Наприкінці 2018 року громадянин Сінгапуру був визнаний винним в ухиленні від сплати митних платежів у розмірі 75 мільйонів доларів США за 1,3 мільйона тон нафтопродуктів, імпортованих до Китаю[168].

За оцінками Світового банку, фірми, що здійснюють експортно-імпорتنі операції в Тунісі ухилялися від мит на 1,2 мільярда доларів у період з 2002 по 2009 р через недооцінку імпорту[168].

Таке ухилення від сплати мит може значно підірвати зусилля з мобілізації доходів, особливо в країнах з низьким рівнем доходу. Навіть у країнах з більш розвиненою економікою таке ухилення коштує дорого.

На нашу думку, яку висловили в опублікованих наукових статтях,[45][38], що одним із способів стимулювати надходження до державного бюджету є запровадження в Україні інструментів стимулювання транскордонної торгівлі. А застосування сучасних інструментів діджиталізації з використанням цифрових технологій дасть можливість зменшити шахрайство та збільшити дохід.

В умовах воєнного стану економіка нашої держави вступає в еру нових міждержавних відносин, еру перерозподілу партнерів по зовнішньоекономічній діяльності, еру нових викликів для українського підприємництва. Потрібно особливо бути уважними до впровадження інструментів, які будуть мати вплив на реформування митної сфери, оскільки митна справа в Україні стоїть на захисті як економічних інтересів, так і фіскальних, і, особливо в сучасних умовах, безпекових.

На сьогодні є необхідність у змінах та реформуванні митного законодавства України, так як ті, що впроваджені на сьогодні не адаптовані для розвитку всіх видів українського бізнесу, а дають можливість розвиватись лише його частині.

Порівняння митно-тарифних інструментів України та ЄС у B2B сфері та проведення експериментів, є важливим фактором пошуку оптимального їх застосування, який буде сприяти розвитку української економіки. Порівняємо митно-тарифні інструменти ЄС, України та КНР у B2C торгівлі, на прикладі імпорту у табл. 2.1 .

Таблиця 2.1

Сплата ПДВ та мита у В2С торгівлі

Імпортні податки	КНР	ЄС	Україна
ПДВ	Із суми більше ніж 22\$, 70% від суми ПДВ	Завжди стягується	Із суми більше ніж 150 євро, сплачується у повному обсязі ПДВ та мито
Мито	У більшості випадків	Завжди стягується	Із суми більше ніж 150 євро, сплачується у повному обсязі ПДВ та мито

Джерело: розробка автора

Як зазначається у таблиці 2.1 в Україні більш сприятливі умови для торгівлі недорогими товарами, оскільки розмір неоподаткованого мінімуму при купівлі товарів складає 150 євро. Проте, вирішальним є стимулювання розвитку вітчизняної економіки, і відповідно, удосконалення митно-тарифного інструментарію, який сприятиме торгівлі й економічному зростанню. Приклад швидкого розвитку із використанням оновленого митно-тарифного інструментарію показала КНР.

Міжнародна торгівля – це не лише продажі В2В, але і В2С. Багато фізичних осіб купують для власних потреб товари іноземного походження з використанням електронної комерції. Яскравий приклад, маркетплейси Aliexpress і Amazon, де пропонують свої товари тисячі іноземних компаній. Проте, для українців є певні незручності при використанні цих та інших сайтів, а саме:

1) мова сайту – переважна більшість іноземних сайтів містить інформацію англійською мовою, але не кожен українець вільно нею володіє та може листуватись,

2) логістичні витрати – вартість доставки часто нараховується додатково до вартості товару, через що кінцева ціна стає в рази більшою,

3) термін доставки – посилки з Aliexpress або Amazon доводиться очікувати не менше 30 днів,

4) спірні питання – у разі виявлення браку або пошкодженні товару під час транспортування необхідно витратити певні зусилля і час, щоб домогтись відшкодування збитків.

Для спрощення торгівлі В2С іноземні країни застосовують транскордонну торгівлю. У якості прикладу хочу навести транскордонну модель Китаю, яка була запроваджена у 2019 році. Вона передбачає здійснення торгівлі через онлайн-майданчики, наприклад, EWTP.TRADE, між іноземними продавцями та жителями Китаю[79]. Іноземні компанії відправляють свою продукцію в Китай, де вона розміщується та зберігається на митно-ліцензійних складах без необхідності сплати митних податків. Через що вартість імпоротної продукції набагато нижча, ніж та, що у вільному обігу на території Китаю.

Якщо будь-який житель Китаю забажає придбати іноземний товар на подібній інтернет-платформі транскордонної торгівлі, то обов'язок сплати митних платежів буде покладений на нього. А сама інтернет-платформа, завдяки використанню сучасних ІТ-технологій, поєднана з базою податкових, митних та фінансових органів КНР. Через що всі товарно-фінансові операції, які здійснюються через визначені інтернет-майданчики транскордонної торгівлі, одразу з'являються на обліку кожної з перелічених державних служб КНР.

Для більшій наочності розглянемо експеримент із імпортом у КНР українського вина. У 2019 році, щоб обрати найкращий шлях збуту українського червоного вина у КНР, із найбільшим прибутком для виробника, були розраховані митні платежі при здійсненні звичайного імпорту та з використанням транскордонної моделі. І як результат, загальна сума розрахунку митних платежів при імпорті однієї пляшки вина українського походження при транскордонній торгівлі становила \$1,62, тоді як при звичайному імпорті - \$3,45. З детальними розрахунками можна ознайомитись у статті «Діджиталізація митно-тарифного механізму та штучний інтелект» [38]. Відповідно до отриманого результату вино було експортовано в КНР через транскордонну торгівлю.

Китайська модель транскордонної торгівлі вже впроваджена в інших країнах світу, і Бельгія – перший ринок ЄС, який у грудні 2018 року приєднався до цієї ініціативи електронної торгівлі [25]. Розглянемо рис.2.1. на якому схематично зображено застосування китайської моделі транскордонної торгівлі.

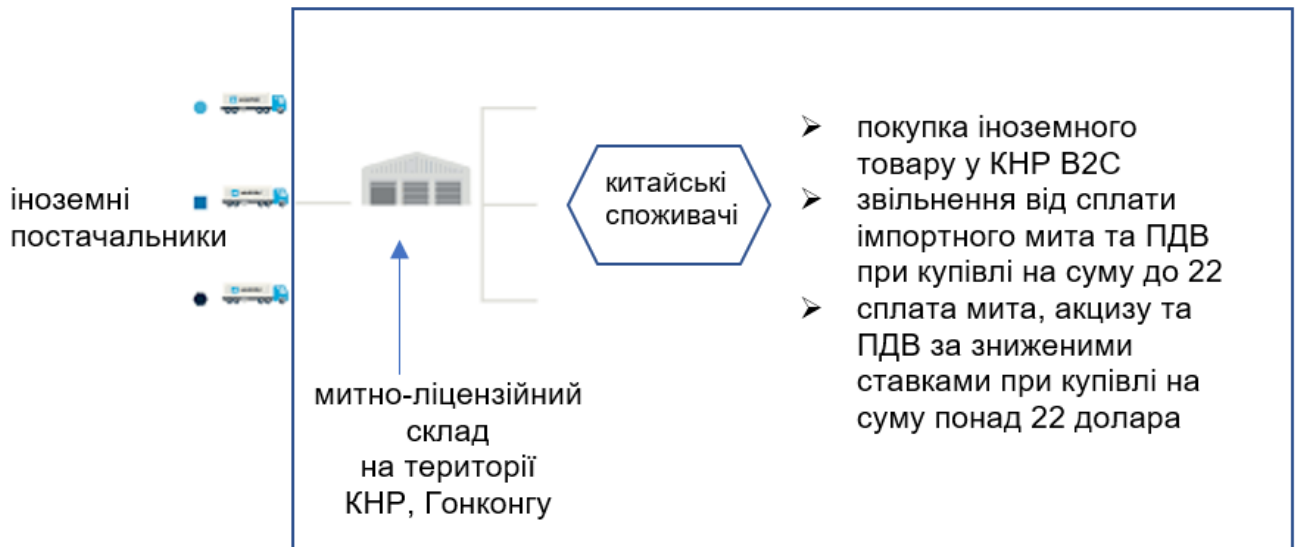

Рис. 2.1. Схематичне зображення застосування китайської моделі транскордонної торгівлі.

Джерело: розробка автора

Запровадження моделі транскордонної торгівлі за китайською моделлю буде сприяти розвитку української інфраструктури, створить попит на послуги підприємств логістичної сфери, а саме, складських комплексів та транспортних компаній, що може стати поштовхом для розвитку українського бізнесу у післявоєнний час.

Цифровізація — інтеграція в повсякденне життя цифрових технологій, які сприяють доступності та більш надійній обробці своєчасної та точної інформації. Вона надає великі можливості для здійснення митно-тарифної політики держави, оскільки надає актуальні відомості про економічних суб'єктів.

Досить очевидно, що міжнародна торгівля може підтримувати економічну складову сталого розвитку. Торгівля допомагає створити нові робочі місця,

покращити умови праці для людей, знизити ціни на продукти та стимулювати економічне зростання, необхідне для припинення бідності.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку провідною тенденцією для України є не лише нарощення обсягів міжнародної торгівлі, але і поява нових форм здійснення зовнішньоекономічної діяльності та коригування митно-тарифних інструментів її регулювання.

Таблиця 2.2

Порівняння митно-тарифних інструментів у розрізі основних елементів, у КНР, ЄС та Україні, В2С торгівля

Основні елементи	КНР	ЄС	Україна
Наявність транскордонних складів для В2С торгівлі	+	+	-
Зменшення податків	+	-	-
Зменшення нетарифних бар'єрів для товарів, які знаходяться на митно-тарифних складах	+	-	-
Цифровізація	+	+	-
Швидкість доставки закордонних В2С товарів	+	-	-
Оптимальні логістичні витрати	+	-	-
Відсутність мовних бар'єрів	+	-	-
Спірні питання	+	-	-

Джерело: розробка автора

Як зазначено у табл. 2.2. ми бачимо, що у КНР впроваджені максимальний перелік інструментів, який дає змогу працювати ефективно як інвесторам, просуваючи свої товари за більш високою вартістю, так і розвиватись цифровізації, та сфері послуг.

Проведемо порівняння митно-тарифних інструментів регулювання В2В операцій у трьох країнах щодо виявлення переваг та можливостей використання у митно-тарифному регулюванні в Україні. Порівняємо проведення операцій імпорту, реімпорту, експорту, реекспорту, тимчасового ввезення (Тввез) та тимчасового вивезення товарів (Твив).

У табл. 2.3 ми представимо порівняння окремих інструментів митно-тарифного регулювання у ЄС, КНР, та Україні, у розрізі сплати ПДВ як податку, який формує найбільше навантаження, кожен із режимів буде порівнюватися окремо.

Таблиця 2.3

Сплата ПДВ при використанні режиму імпорту, реімпорту

Країна	Імпорт	Реімпорт
ЄС	Знижена від 5%, Звичайна від 15%	-
КНР	Знижена від 0%, Звичайна 13%	-
Україна	Знижена від 0 % , Звичайна 20%	-

Джерело: розробка автора

Сплата ПДВ при використанні режиму експорту, реекспорту не відрізняється в країнах ЄС, КНР і Україні. Відповідно, сплата ПДВ при використанні режиму тимчасового ввезення, тимчасового вивезення не відрізняється у вищевказаних країнах.

Ми можемо зазначити, що ПДВ викликає певні побоювання представників бізнесу через недосконалу процедуру повернення бюджетного відшкодування українським виробникам. Саме причина несвоєчасного відшкодування ПДВ є однією із тих причин, по яким бізнес не бажає розвивати саме реекспорт із країни, а також мати лише експортно-орієнтований бізнес. Більшість бізнесу який займається експортом, має імпортну складову, а тому саме ПДВ за базовою ставкою 20% покладається на вартість товару, якщо це є бізнес малий або середній. Саме у малого та середнього бізнесу є найбільші складності у

бюджетному відшкодуванні ПДВ та існує проблема блокування податкових накладних, які формують податковий кредит на довгі роки, а саме ці кошти могли б працювати на розвиток бізнесу, української економіки. Як досліджено у публікації Є.В. Литвинової [43] ще 2019 року, імпортна складова українських товарів іноді доходять до 64%, що засвідчує, наскільки саме ПДВ здорожчує вартість українських товарів на світовому ринку, так і на ринку усередині України.

Саме ПДВ є тим важелем, який потребує більше на 20% інвестицій, щоб зайнятися бізнесом, який пов'язаний із імпортом. Експорт без імпорту в час технологій та більше дешевої ніж в Україні сировини є складним викликом для українського бізнесу[44]. Воєнний стан лише ускладнює ці позиції, проблема бюджетного відшкодування, час від часу загострюється, що свідчить про спроби адміністративного втручання. Малий та середній бізнес є важливою рушійною силою для розвитку економіки нашої держави, запорукою її стабільності і процвітання, тому вкрай важливо здійснювати заходи державного регулювання направлені на підтримку малого і середнього підприємництва[36].

В ЄС вже навчилися не сплачувати ПДВ, саме використовуючи реекспорт, таким чином зменшуючи податкові навантаження на свої компанії.

Для більшій наочності розглянемо експеримент із імпортом кондитерської продукції до ЄС. Для нерозголошення конфіденційної інформації назви компаній були змінені. У грудні 2020 року словацька компанія S.r.o. уклала контракт з польською компанією Sp.z o.o. на постачання кондитерської продукції. В січні 2021 року компанія S.r.o. домовилась про імпорт кондитерських виробів з України з метою продажу в Словаччині та реекспорту в Польщу[40].

У березні 2021 року словацька компанія S.r.o. імпортувала до ЄС кондитерську продукцію українського виробництва вагою 1853,52 кг на суму 4756,05 євро. Оскільки загальна фактурна вартість партії товарів не перевищувала 6 000 євро, то вантаж підпадав під застосування преференцій із

застосуванням нульової ставки ввізного мита без необхідності оформлення сертифікату EUR-1, відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС[90].

Пунктом в'їзду до Євросоюзу було Вишне-Немецьке, Словаччина, митницею призначення – прикордонний митний пункт у Михайлівцях, Словаччина, імпортером виступила словацька компанія S.r.o., а вся партія товару призначалась для продажу у роздрібній мережі магазинів компанії Sp.z o.o. на внутрішньому ринку Польщі.

Оскільки у Словаччині відбувалось лише митне очищення, а сам вантаж транзитом прямував до Польщі, то під час митного оформлення у Михайлівцях товар був поміщений у митний режим 4200 і до нього були застосовані положення Директиви ЄС 2006/112[22], при яких словацька компанія S.r.o. була звільнена від сплати ПДВ, оскільки обов'язок сплати ПДВ був перекладений на компанію Sp.z o.o., причому з відтермінуванням на певний строк.

В результаті, словацька компанія S.r.o. виступила імпортером та була звільнена від сплати всіх митних платежів, а фактичний отримувач вантажу – польська компанія Sp.z o.o. отримала очищену продукцію без переплати та з можливістю сплатити імпортний ПДВ вже після реалізації продукції на внутрішньому ринку Польщі.

Митна процедура 4200 – це механізм, який використовує імпортер ЄС, щоб отримати звільнення від ПДВ. Застосовується, коли товари, імпортовані з-за меж ЄС до однієї країни-члена, будуть перевезені в іншу. У таких випадках ПДВ сплачується в останній державі-члені призначення. Польща і Словаччина входять до складу Митного Союзу ЄС, тому для них припустимо застосування норм Постанови ЄС № 952/2013 та інших нормативно-правових актів ЄС, що регулюють митну діяльність країн-членів й передбачає можливість проводити митне очищення вантажу в одній країні-члені ЄС, якщо він призначається для імпорту до іншої країни-члена ЄС [39]. Схематичне відображення застосування митного режиму 4200 при імпорті в ЄС кондитерської продукції з України продемонстровано на рис.2.2.

Рис. 2.2. Схематичне відображення застосування митного режиму 4200 при імпорті в ЄС кондитерської продукції з України.

Джерело: розробка автора

Що стосується України, то вона при здійсненні митно-тарифного регулювання переважно керується нормами Митного кодексу України[48], Податкового кодексу України[54]. Завдяки підписанню Угоди про асоціацію з ЄС існує можливість підтримувати цінову конкурентоспроможність українських товарів у ЄС через преференції, які передбачені нормою про країну походження.

Проте, на відміну від Євросоюзу, Україна не може запропонувати українським компаніям таких благ як відтермінування сплати ПДВ або будь-яких інших митних платежів. Митне законодавство України не може забезпечити спрощення для ведення міжнародної торгівлі та з цього приводу не відповідає цілям сталого розвитку.

Можливості для розвитку малого, середнього та великого бізнесу у КНР, ЄС та Україні дуже різняться. КНР є країною, яка підтримує розвиток бізнесу, а саме надає безкоштовно виробничі приміщення, частково компенсує витрати підприємств на персонал при відкритті виробництва у конкретних регіонах, надає гранти на розвиток та інновації, надає можливості та кошти для

реорганізації виробництв, у разі надзвичайних ситуацій, як переорієнтація виробництв парфумів на виробництво антисептиків, для можливостей задоволення попиту на ринку та багато іншого.

ЄС має багато програм, які дають розвиватися та модернізуватися підприємствам, малому та середньому бізнесу, до прикладу створення різних програм по переходу на зелену енергію, та інші грантові програми, преференції, податкові пільги, які сприяють підприємництву й розвитку малого і середнього бізнесу.

Україна на 2023 рік використовує програми іноземного фінансування і допомоги, навіть у експорті, до прикладу «Проект «EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП» спільно фінансується Європейським Союзом та урядом Німеччини і реалізується німецькою федеральною компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH» [123], Агентство США з міжнародного розвитку [178] та інші, які на сьогодні надають певні, але обмежені можливості розвитку малого та середнього бізнесу України у B2B торгівлі.

Спираючись на це міркування, **визначимо наступні закономірності:**

1) удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій, які впроваджені були в КНР і в Бельгії сприяло розвитку бізнесу та економіки, як у B2B так і B2C.

2) в Україні для малого та середнього бізнесу не має достатньо пільгових митно-тарифних інструментів, щоб сплачувати ПДВ із відстрочкою платежів, або сплатити ПДВ до бюджету після реалізації продукції, а саме, лєвова частка ПДВ в імпортній складовій українських товарів має істотний вплив та їх конкурентоспроможність на світовому ринку української продукції, особливо це впливає на малий та середній бізнес.

2.2 Використання митно-тарифних інструментів в Україні з урахуванням цілей сталого розвитку

Напрями вдосконалення митно-тарифного інструментарію в Україні на шляху до сталого розвитку були важливою проблемою ще до війни для досягнення 17 цілей сталого розвитку. Митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в Україні найбільше впливають на досягнення таких цілей: подолання бідності, відсутність голоду і продовольча безпека, гідна робота та економічне зростання. Україна за 2021 рік просунулася в боротьбі з бідністю і мала позитивний результат.

Неспровокований напад Росії на Україну 24 лютого 2022 р. вніс свої корективи і свій відбиток на економіку всієї країни. Багато українців залишилися без житла, роботи, засобів до існування. Понад 3,5 мільйона українців звернулися за тимчасовим захистом до країн Європейського Союзу. З початку повномасштабного вторгнення РФ українська економіка переживає надскладний період, адаптуючись до забезпечення виживання країни в умовах воєнного стану.

Для цього, було здійснено ряд значних заходів; в тому числі пов'язаних з використанням митно-тарифних інструментів регулювання імпортно-експортних операцій. Швидкість відновлення української економіки залежатиме насамперед від темпів відновлення вітчизняного бізнесу. Максимальна лояльність до бізнесу може забезпечити можливість одужання в короткі терміни. Митні тарифи є важливою частиною нашого дослідження, оскільки вони є одними з перших, що впливають на розвиток економіки.

Митні платежі до війни в Україні були не низькими, а саме мито згідно з Митним тарифом України відрізняється залежно від країни походження товару та коду згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, 20 % ПДВ, акцизний податок відповідно до Податкового кодексу України.

Під час війни малий і середній бізнес, також частина великого бізнесу могли скористатись рядом пільг при імпорті певних груп товарів, в тому числі,

були надані пільги, з акцизного податку при імпорті нафтопродуктів і палива. Важливо також враховувати, що наприкінці 2021 р. Росія був третім за величиною торговим партнером України. Відповідно до вітчизняної статистики, торгівля з Росією в 2021 році складала 6,9 % загального товарообороту. Цю частину загального товарообороту потрібно було компенсувати за рахунок постачання товарів, імпорту з інших ринків, так і експортувати на інші ринки, що може бути важким завданням для українців підприємств і займе час. Як правило це потребуватиме значного часу, необхідно вісім років, щоб вийти на новий ринок.

Важливість даного дослідження підтверджується тим, що митні платежі є одним з першого, що робить підприємство, ще до того, як воно досягне віку, щоб заробляти гроші на продажу продукції. Це також одні із перших витрат для тих, хто виробляє товари в Україні з імпортової сировини. Розмір і кількість митних платежів впливає на вартість кінцевого продукту.

Сучасна ситуація в логістиці погіршує ситуацію в економічній сфері, відрізавши Україну від моря РФ суттєво обмежила можливості здійснення експортно- імпортних операцій вітчизняних суб'єктів господарювання, фактично заблокувала традиційні транспортні шляхи. Пошук і побудова нової мережі транспортування значно підвищує вартість товару, що не може не позначитися як на українській економіці, та і впливає на інші країни світу, які є торговельними партнерами України.

Впровадження найбільш підходящої моделі використання митно-тарифного інструментарію може дати шанс розвивати ті підприємства, яким зовсім не вистачає обігових коштів, створювати нові робочі місця та рухатися до цілей сталого розвитку.

Вихід країни на шлях сталого розвитку після війни не аналізувався вітчизняними дослідниками, що залишає широке поле для пошуку оптимальної моделі відновлення країни. Воєнний стан в Україні продовжено до 15 листопада 2023 року, станом на серпень 2023, тобто ми не можемо зробити висновок і скласти повну картину відбудови. Втім, ми вже можемо розробити і

запропонувати можливі моделі удосконалення митно-тарифного інструментарію, які допомогли б бізнесу швидше відновлюватися.

Багато країн, що розвиваються, використовують митні тарифи для захисту нових галузей за стратегією індустриалізації через імпортозаміщення. Уряд може використовувати введення більших ставок митних платежів на імпортні товари, які є конкурентами в галузях, у яких він хоче сприяти зростанню виробництва. Це підвищує ціни на імпортні товари та створює внутрішній ринок для товарів вітчизняного виробництва, одночасно захищаючи ці галузі від витіснення більш конкурентоспроможними цінами. Це зменшує безробіття в середині країни, збільшує створення доданої вартості і дозволяє країнам, що розвиваються, перейти від вирощування сільськогосподарської продукції до виробництва готової продукції з високою добавленою вартістю.

Проте, при здійсненні протекціоністської стратегії субсидування розвитку нових виробництв такі галузі розвиваються без конкуренції. І ситуація часто закінчується виробництвом товарів нижчої якості, а субсидії, необхідні для підтримки державою галузі, призводять до зниження економічного зростання. Тому міжнародна практика і досвід говорить, про ефективність запровадження цих заходів на певний термін.

Розвинені країни також використовують митні бар'єри. Але для захисту певних галузей, які вважаються стратегічно важливими. Наприклад тих, що підтримують національну безпеку. Оборонні галузі часто розглядаються як життєво важливі для державних інтересів і часто користуються значним рівнем захисту. Наприклад, такі промислово розвинені країни як Сполучені Штати Америки та країни ЄС використовують різноманітні заходи, які захищають компанії, орієнтовані на оборону.

Митний тариф України- це законодавчо визначений розмір ставок мита, якій встановлюється згідно Закону України «Про митний тариф України»[69]. Встановлення мита збільшує витрати підприємств імпортерів, оскільки включається в собівартість придбаних товарів, й перекладається на кінцевих споживачів через механізм ціноутворення. А враховуючи рівень та якість життя

українців який наразі і так значно відстає від рівня європейських країн, високий митний тариф обмежує споживання імпортованих товарів.

Так, в Законі України «Про митний тариф України» зазначено : «Митний тариф України є невід'ємною частиною цього Закону та містить перелік ставок загальнодержавного податку - ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів» [69]. Це достатньо великий документ з детальним встановленням ставок мита на різні групи товарів з діапазоном ставок від 0 до 40%.

Україна має найбільший показник інфляції серед усіх досліджених країн. Основними негативними наслідками інфляції є падіння рівня життя населення. Зростання цін призводить до зменшення реальної вартості наявних грошей (наприклад, зростання цін на 10% має той же ефект як і додатковий податок при купівлі даного товару). В той же час Уряд здобуває вигоду від інфляції, оскільки відбувається збільшення доходів внаслідок зростання номінальних цін товарів (бази оподаткування).

Враховуючи низьку купівельну спроможність українців, необхідно шукати шляхи удосконалення митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортованих операцій суб'єктів господарювання. Необхідно змінити погляд на роль митно-тарифних інструментів, як це зробили розвинуті країни світу.

Основною функцією митниці в міжнародній торгівлі завжди було стягнення мит і податків при вивезенні та ввезенні товарів. Однак роль митниці змінилася, щоб мати справу з різноманітними змінами та контролювати і керувати ланцюги поставок на міжнародному рівні. Зміни стали наслідком розвитку та зміни характеру господарських операцій. Обсяг операцій є очевидним фактором, але більш вагомими зміни відбулися із зміною суті митних операцій. Наприклад, збільшення кількості угод про вільну торгівлю або збільшення обсягів внутрішньо фірмових переказів вимагають менше фізичних

перевірок і більше аналітичних оглядів документів і операцій. Тому роль митниці ЄС змінилася від простої перевірки вантажів на кордоні до нагляду за міжнародною торгівлею Союзу.

Лібералізація торгівлі та глобалізація можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на сталий розвиток. Існує постійна потреба підтримувати зусилля країн, що розвиваються, щоб інтегруватися в багатосторонню торговельну систему та отримувати переваги від неї. У той же час, увага також має бути приділена посиленню внеску багатосторонньої торгової системи у сталий розвиток.

Узгоджені на міжнародному рівні цілі та завдання сталого розвитку мають як політичне значення, так і інструментальне значення. Для установ, яким доручено завдання моніторингу та перегляду порядку денного міжнародного розвитку, а також для міжнародного співтовариства, якому вони служать, цілі та завдання стають загальним орієнтиром, за яким можна оцінити хід людської діяльності, і забезпечують основу для співпраці та підзвітності між націями для досягнення спільного бачення. Для інституцій розвитку, які структурують свою роботу на основі міжнародно узгоджених цілей, можна очікувати, що нові цілі забезпечать основу, навколо якої буде обґрунтовано та організовано політику та дії, спрямовані на покращення добробуту людей.

Особливо під час воєнного стану в Україні є чимало проблем, саме тому виявлення прихованих проблем у митно-тарифному інструментарії, для його вдосконалення і використання має значення для цього дослідження. Крім поширеного використання групування проблем на політичні, демографічні, соціальні та екологічні, на мою думку потрібно звернути особливу увагу на проблеми, які не дають Україні забезпечити цілі сталого розвитку до 2030 року. Саме тому, ми будемо концентруватись у даному параграфі на них.

Стратегія сталого розвитку на 2030 рік і Цілі сталого розвитку передбачають, що країни досягають сталого розвитку в усіх трьох вимірах, тобто в економічному, соціальному та екологічному, одночасно[76]. У цьому контексті очікується, що міжнародна торгівля відіграватиме свою роль як засіб реалізації

для досягнення цілей сталого розвитку. Засоби реалізації включають фактори, які сприяють просуванню країн у напрямку розвитку, такі як державні та приватні фінансові ресурси, розвиток потенціалу та передача екологічно безпечних технологій.

Визнання міжнародної торгівлі, і митно-тарифних механізмів зокрема, як засобу досягнення соціально-економічного розвитку не є новим явищем. Під час створення Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) у 1964 році міжнародне співтовариство визнало, що: «Економічний і соціальний прогрес у всьому світі значною мірою залежить від постійного розширення міжнародної торгівлі. Широкий розвиток справедливої та взаємовигідної міжнародної торгівлі створює гарну основу для встановлення добросусідських відносин між державами, сприяє зміцненню миру та атмосфери взаємної довіри і розуміння між народами, сприяє підвищенню рівня життя та швидшому економічному прогресу в усіх країнах світу» [86].

Проте на практиці залишається значним завданням визначити та врахувати взаємозв'язки між торговельною політикою та сталим розвитком, а також гарантувати, що результати торговельної політики позитивно вплинуть на сталий розвиток. У цьому все більш глобалізованому світі досягнення цілей сталого розвитку як універсального порядку денного вимагає узгодженості політики на всіх (національному, регіональному та глобальному) рівнях з усіма цілями сталого розвитку.

Виявлення та класифікацію проблем використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в Україні проведено як для В2В, так і для В2С торгівлі, а саме наскільки митне законодавство України сприяє розвитку імпорту в Україну, та наскільки українські компанії забезпечені підтримкою держави для ведення власного бізнесу та експорту.

У роботі встановлено проблеми використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в Україні з точки зору, як В2В, так і В2С торгівлі.

Щодо детального аналізу В2В, так і В2С торгівлі використано Діаграму Ісікави (Cause-and-Effect-Diagram)[176]. За допомогою Діаграми Ісікави, ми проаналізуємо саме проблеми невиконання/перевиконання завдань використання митно-тарифних інструментів в Україні у розрізі забезпечення соціально-економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках, забезпечення виконання цілей сталого розвитку, та достатніх надходжень до бюджету.

На серпень 2023 року в умовах війни бізнес та інвестори України зазнають втрат та стресу. Саме тому ми сконцентруємось на проблемах, які пов'язані із використанням митно-тарифного інструментарію, відсортуюмо проблеми й сконцентруємось на шляхах його вдосконаленні. Для зручності кожна із обраних нами цілей використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій буде мати свою літру (для ідентифікації у діаграмах Ісікави):

- забезпечення соціально економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках,
- забезпечення виконання цілей сталого розвитку,
- забезпечення достатніх надходжень до бюджету.

Розглянемо основні проблеми у розрізі В2В торгівлі, та подивимось, які саме із них відносяться до митно-тарифних інструментів й можуть бути вдосконалені. Рис. 2.3 проаналізує першу із них, а саме забезпечення економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності.

Рис.2.3. Проблеми забезпечення економічного розвитку вітчизняних підприємств та їх конкурентоспроможності у B2B секторі.

Джерело: розробка автора

Як ми бачимо на рис. 2.3. зростаючі витрати на імпорт є однією із основних проблем, з яких одна з основних - це коливання валют, а саме падіння гривні, та зростаюча ціна логістики, яка також впливає на суму сплати податків, за товари які розмитнюються та сплачуються імпортерами на території України, так як є частиною складової ціни товару при визначенні митної вартості.

Висока ціна на внутрішньому ринку також є ключовою проблемою, та слідством постійно зростаючих витрат на імпорт. В свою чергу, постійно зростаючі витрати на імпорт є також слідством високої ціни українських товарів на зовнішніх ринках, так як на 2022 рік існує надвплив високої імпоротної складової на експортні товари, і зменшується можливість для українських товарів конкурувати на світових ринках.

Нестабільність української гривні є причиною нестабільної цінової експортної пропозиції, що також впливає на рішення закуповувати українські товари серед іноземних споживачів. І до цього всього, ми повинні пам'ятати, що

воєнний стан не сприяє бажанню іноземних покупців закуповувати українські товари через ризики пов'язані із знищенням товару, які не страхуються сьогодні в Україні (нажаль, ризик потрапляння бомби у вантаж – не є страховим випадком). Саме тому більшість іноземних покупців бажають сплачувати за товар після перетину кордону, що спонукає українські компанії заморожувати кошти для того, щоб мати можливість експортувати. Саме замороження ПДВ при імпорті, як частини імпоротної складової, також впливає як слідство на конкурентоспроможність українського виробника на зовнішніх ринках[36].

Важливими є також проблеми, пов'язані із виконанням цілей сталого розвитку. Ми будемо аналізувати не всі цілі, а лише основні для економіки України, із яких :

Ціль 1. Подолання бідності

Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання

Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура

Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад

Розгляд цілі 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства не розглядається, так як я вважаю, що Україна, як аграрна держава пріоритетом завжди при розвитку ставить дану ціль. Тому проаналізуємо у рис.2.4. проблеми забезпечення виконання 4 цілей сталого розвитку у B2B секторі.

Рис.2.4. Проблеми забезпечення виконання 4 цілей сталого розвитку у B2B секторі.

Джерело: розробка автора

Згідно рис.2.4. важливими проблемами для досягнення таких цілей сталого розвитку (ЦСР) як гідна праця та економічне зростання є складність конкурувати українським компаніям з світовими виробниками через надвисоку ціну в сучасних умовах воєнного стану логістичних витрат, часто-густо існує бажання зменшити ціну товарів/послуг за рахунок зниження заробітних плат своїм співробітникам.

Проблемою для досягнення ЦСР сталий розвиток міст – є неможливість планувати витрати через вторгнення, а також інфляцію і постійні ризики. Неможливість стало розвивати міста при відсутності достатнього забезпечення базових потреб населення, особливе значення тут відводиться необхідності перемоги над агресором та встановлення миру.

Подолання бідності, є першою ціллю сталого розвитку, але зменшення заробітних плат співробітників заради виживання бізнесу не сприяє зростанню

можливостей купувати товари першої необхідності українським населенням, а зростання цін та інфляція спричиняють ще більший негативний вплив на подолання бідності. Внаслідок ворожих обстрілів потребує постійного відновлення пошкоджена інфраструктура та відбудова постраждалих підприємств. Воєнні дії на території нашої держави не сприяють виконанню 9 цілі - промисловість, інновації та інфраструктура. Існуючі ризики постійних обстрілів в Україні загрожують знищенню всіх трьох складників і промисловості, і інфраструктури і інновацій.

На рис. 2.5. проаналізуємо проблеми використання митно-тарифних інструментів у забезпеченні надходжень до бюджету від експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання у В2В секторі.

Рис.2.5. Проблеми забезпечення надходжень до бюджету від зовнішньоекономічної діяльності у В2В секторі.

Джерело: розробка автора

Як демонструє рис.2.5. ПДВ, мито, акциз та податок на прибуток наповнюють державний бюджет України, тут ми не розглядаємо єдиний та інші

податки, які є необхідними для сплати підприємствами України, ми базуємось лише на основних імпорتنих податках, що включаються до митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпорتنих операцій.

ПДВ має найбільший вплив серед зазначених податків на більшість представників українського бізнесу, так як ПДВ сплачується коштами на митниці навіть при наявності податкового кредиту у підприємства, отже відбувається вилучення обігових коштів підприємства.

Акцизний податок також останні роки виконує важливу фіскальну функцію, і є суттєвим платежем підприємств, які займаються ввезенням підакцизних товарів разом із ПДВ. Ввезення великих обсягів підакцизних товарів потребує сплати під час митного оформлення всіх необхідних податкових платежів авансом, що може бути значимим тягарем, який не дає можливості швидкому розвитку бізнесу.

Особливо під час воєнного стану та під час повоєнного відновлення української економіки потрібно підтримати бізнес та зробити все можливе, щоб не зменшувались заробітні плати, а виживання бізнесу було забезпечено за рахунок зменшення або відстрочення податків. Розглянемо основні проблеми у розрізі B2C торгівлі, та подивимось, які саме із них відносяться до митно-тарифного інструментарію, та можуть бути вдосконалені.

Згідно рис.2.6. ми бачимо, що для фізичних осіб складно при постійно зростаючій ціні логістики та логістичного плеча, а також при інфляції купувати закордонні товари, маючи ще і ризик знищення цих товарів при транспортуванні. Таким чином ми втрачаємо цілий сектор послуг, якій працював для іноземних вантажів, а саме дизайнери, маркетологи, таргетологи, логісти, кур'єри, консультанти, які мають на меті отримання прибутку на території України через послуги, за які сплачують закордонні компанії.

Рис.2.6. Проблеми забезпечення соціально-економічного розвитку, як слідство недоцільності купувати товари за В2С транскордонною моделлю.

Джерело: розробка автора

Саме надання зменшення логістичного плеча, і зменшення коливання валют дасть можливість, завдяки складуванню на безмитних складах на безпечних територіях, дати поштовх розвитку всіх цих галузей, і як слідство дасть можливість купувати більш дешеві товари українському покупцеві.

На рис.2.7. проаналізуємо проблеми забезпечення виконання 4 цілей сталого розвитку у В2С секторі, а саме, подолання бідності серед громадян країни, створення умов для гідної праці та стійкого економічного зростання, сталого розвитку міст і об'єднаних територіальних громад, промисловості, інновацій й інфраструктури. Під час воєнного стану посилились проблеми реалізації зазначених цілей через постійні ризики обстрілів, руйнування інфраструктури, виробничих потужностей, знищення міст і населених пунктів.

Рис.2.7. Проблеми забезпечення виконання 4 цілей сталого розвитку у В2С секторі.

Джерело: розробка автора

Згідно рис.2.7. можемо бачити, що на сьогодні є ризик вимирання доставки останньої милі у В2С секторі, що не сприяє забезпеченню цілей сталого розвитку, як і зменшення заробітних план, зменшення працівників, неможливість розвитку всіх міст України через вторгнення, постійні ризики знищення міст та громад. Цей сектор могли б розвивати наявність безмитних складів для В2С сектору та створення нових робочих місць, які могли б вплинути на подолання бідності у країні із воєнним станом.

Розглянемо на рис.2.8. проблеми забезпечення надходжень до бюджету від імпорту у В2С.

Рис.2.8. Проблеми забезпечення надходжень до бюджету від зовнішньоекономічної діяльності у В2С секторі.

Джерело: розробка автора

Згідно рис.2.8 можна побачити, що переваг при купівлі товару вартістю більше ніж 150 євро для українців не має, а тому товари із вартістю вище ніж неоподатковувані купуються обмежено.

Проаналізувавши митно-тарифні інструменти регулювання експертно-імпортних операцій в Україні до війни та під час воєнного стану, ми можемо запропонувати шляхи його удосконалення в Україні після війни на шляху до відбудови нашої країни на шляху до сталого розвитку.

Повинні бути створені переваги, які можуть бути надані вітчизняному бізнесу - це відстрочка митних платежів- мита, акцизних податків, ПДВ при ввезенні товарів на територію України. Така допомога потрібна через брак обігових коштів, які зараз мають українські підприємства, та значну імпорту складову при виготовленні вітчизняних товарів, що впливає на здатність українських підприємств до придбання сировини та обладнання, нових технологій. Визначено пріоритетну роль митно-тарифних інструментів у

створенні умов для розвитку експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання.

Спираючись на це міркування, пропонуємо **визначити наступну точкову концепцію:**

1. Оновлений митно-тарифний інструментарій регулювання експортно-імпортних операцій має бути максимально адаптований до відкриття нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України для забезпечення цілей ЦСР

2. Модель використання митно-тарифних інструментів має забезпечувати достатні надходження до бюджету України, щоб Україна могла забезпечити захист своєї території і національних інтересів в умовах воєнного стану і в перспективі повоєнного відновлення.

2.3. Аналіз використання митно-тарифних інструментів в умовах європейської інтеграції

Аналіз динаміки використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання та пошук оптимальних шляхів його удосконалення ми будемо аналізувати для В2В торгівлі, так як переваги В2С торгівлі за китайською схемою очевидні та можуть бути запозичені у піднебесній. Проте, зосередимо аналіз саме на можливості впровадження в Україні митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання орієнтованих на практику використання у Європейському Союзі.

ЄС має відносно відкритий торговий режим, що дає стимул для розвитку відносин з широким колом торгових партнерів. Оскільки ЄС глибоко

інтегрований у глобальні ринки, можна очікувати, що ця тенденція буде продовжуватися завдяки сучасному транспортному зв'язку і комунікаціям, що забезпечують додатковий стимул виробникам до обміну товарами і послугами у всьому світі.

Статистика міжнародної торгівлі товарами розрізняє торгівлю всередині ЄС та поза ЄС: всередині ЄС - маються на увазі всі операції, що відбуваються в межах ЄС, іншими словами, експорт товарів, які виїжджають з однієї країни-члена ЄС, та мають прибути в іншу країну-член ЄС.

Поза ЄС - відноситься до операцій з усіма країнами за межами ЄС: решта світу, за винятком країн-членів ЄС. Термін використовується в контексті зовнішньої торгівлі, платіжного балансу, прямих іноземних інвестицій, міграції, транспорту, туризму та подібних статистичних сфер, де вимірюються товари, капітал або люди, що переміщуються в ЄС та виїжджають з ЄС, і де ЄС як ціле розглядається у відношенні до решти світу.

Якщо дослідити динаміку міжнародної торгівлі поза ЄС з 2002 р. по 2020 р.[84], то побачимо загальну тенденцію зростання в обох напрямках з переважно позитивним сальдо торговельного балансу.

Торгівельний баланс – це різниця між експортом та імпортом. Коли експорт вищий за імпорт, сальдо є додатним, і це називається позитивне сальдо торгового балансу. Навпаки, якщо експорт нижчий за імпорт, сальдо від'ємне, і це називається торгівельним дефіцитом.

Оскільки однією з головних функцій митно-тарифних інструментів є фіскальна, тобто, слугувати наповненню бюджету України, особливо в умовах війни, отже, є необхідність забезпечувати стабільні, зростаючі податкові надходження до бюджету України, і, разом з тим, не створювати додаткових перепон і навантаження на вітчизняний бізнес в умовах європейської інтеграції.

Для того, щоб підприємства були платоспроможними, вони повинні мати оборотні кошти, це важливо для стабільного функціонування бізнесу, своєчасного розрахунку з бюджетом, з постачальниками, кредиторами, фінансового розвитку. Призначення митно-тарифних інструментів і їх

функціональне наповнення зображено на рис. 2.9. Зв'язки показані із позначеннями:

А. Забезпечення економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках (економічна)

В. Забезпечення виконання цілей сталого розвитку країни (соціальна)

С. Забезпечення належного рівня надходжень до державного бюджету (фіскальна)

Д. Забезпечення національної безпеки (безпекова)

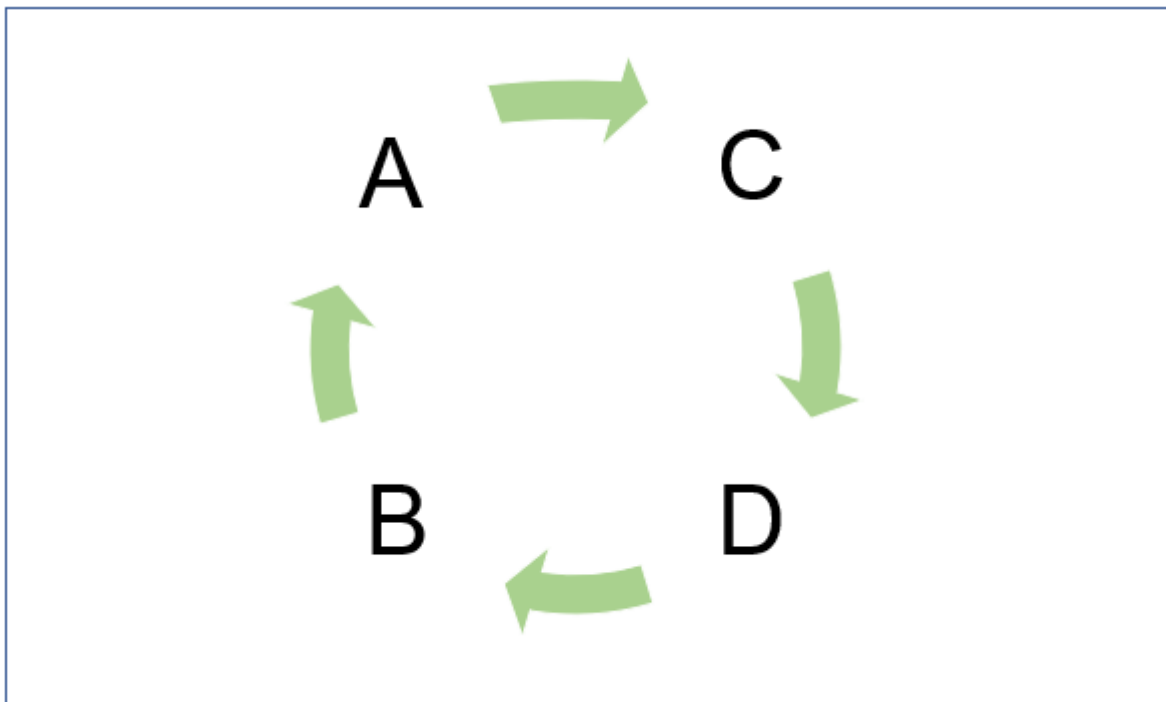

Рис.2.9. Причинно-наслідкові зв'язки функцій митно-тарифних інструментів в Україні

Джерело: розробка автора

На рис.2.9. продемонстровано наскільки щільним є зв'язок між всіма функціями митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України, що потребує ретельного аналізу.

Коли ми ставимо фіскальну функцію використання митно-тарифних інструментів на перше місце, тобто пріоритетною, це веде до збільшення вилучення коштів до бюджетів, і, відповідно, суб'єктам господарювання бракуватиме коштів, в наслідок чого підприємство не матиме можливості розвиватися, розраховувати на довгострокові доходи. Отже, бізнес буде змушений або закритися, або ухилитися від сплати податків через відсутність обігових коштів. Щоб допомогти бізнесу, потрібно суттєво не послаблюючи фіскальну функцію, зробити можливим відтермінування сплати для українського бізнесу податків, які повинні сплачуватись при імпорті.

Розглянемо митно-тарифні інструменти, які були запроваджені в квітні 2022 року та перспективи їх використання після війни в Україні. Проаналізуємо, чи виконують митно-тарифні інструменти свої функції в кожному з випадків[42].

У таблиці 2.4 проаналізуємо, які варіанти митно-тарифних інструментів використовувався в Україні до війни, діють під час війни та плануються до застосування після війни.

Таблиця 2.4

Використання митно-тарифних інструментів до війни, діють під час війни та плануються до застосування після війни в Україні

Податки	До війни	Від перших місяців війни до 1 липня 2023 року	Після війни
ПДВ	20% - виплачується відразу	знижено до 7 % на паливо-мастильні матеріали, зменшено для підприємств які обрали ставку єдиного податку 2%.	Повернення на довоєнний рівень
Мито	залежить від коду товару - оплачується відразу	знижено на товари першої необхідності. зменшено для підприємств з оподаткуванням 2%.	не оголошено
Акцизний податок	залежить від коду товару - оплачується відразу	Скасовано на паливо-мастильні матеріали до липня 2022 року; залежить від коду товару - оплачується відразу (інструмент повної сплати акцизу до імпорту)	не оголошено

Джерело: розробка автора

Прийняті під час війни митно-тарифні заходи регулювання експортно-імпортних операцій дозволили на короткий період утримати ціну на паливо-мастильні матеріали, проте, сильно постраждали надходження до державного бюджету від акцизного податку і ПДВ, тобто фіскальна функція була суттєво послаблена, тому частину впроваджених пільг з липня 2022 року було скасовано, оскільки забезпечення власних джерел доходів державного бюджету це питання фінансової безпеки. Із 1 липня 2022 року переваги для малого бізнесу при імпорті вже не використовуються, тому на серпень 2022 року Україна повернулася частково до використання довоєнних ставок акцизного податку з палива.

Механізм розмитнення з використанням пільгових ставок митних платежів під час воєнного стану дає лише тимчасовий ефект. Стійким ефектом після невеликого відновлення може стати введення митно-тарифних інструментів - податків, з відстрочкою платежу. Можливість сплачувати податки українським підприємствам після продажу товарів дозволить більш ефективно використовувати оборотні кошти для розвитку бізнесу, й сплачувати податки вже при отриманні прибутків. Виходячи з причинно-наслідкових зв'язків, наведених на рис.2.9., запас міцності, який зараз надає держава для розвитку бізнесу, є поштовхом для українських підприємств, які мають відновити більшість виробництв, які втратили обігові кошти, персонал і повинні відновлюватися.

Після певної стабілізації бізнес-процесів пропонуємо вводити відстрочку сплати податків, поступово повертаючи їх рівень у довоєнне русло. Важливим елементом при використанні митно-тарифних інструментів має бути впровадження відстрочки платежів для бізнесу на постійній основі, щоб збільшити можливості для розвитку, як це робиться в Євросоюзі.

На сьогодні Європейський союз дає відстрочку на сплату митних платежів 10-14 днів без стягнення додаткових зборів. В Україні доцільно збільшити кількість днів відстрочення до моменту реалізації самого товару та отримання прибутку. Практика використання митно-тарифних інструментів, що діють під

час війни, продемонструвала тенденцію до відновлення, проте, короткочасний ефект. Позитивний ефект потрібно очікувати як з точки зору підприємства, так і з точки зору податкових надходжень до державного бюджету.

Оптимальною для впровадження на нашу думку є модель відстрочення сплати ПДВ, яка може дати поштовх для розвитку українських підприємств, та можливості вивільнення обігових коштів для українського бізнесу. Для українського бізнесу 1 - 2% є оптимальною сумою, яку можуть собі дозволити сплачувати за відстрочення платежу українські підприємства, суб'єкти господарювання – представники великого бізнесу, для суб'єктів малого та середнього бізнесу – пропонуємо не застосовувати додаткові збори.

Крок по впровадженню відстрочки митних платежів допоможе українському бізнесу зменшити вилучення обігових коштів з власного бізнесу, та розвиватись сконцентрувавшись на негайних потребах бізнесу та працюючих людей, сплачуючи більший відсоток, але вже після реалізації товару, отримання прибутку.

Для розуміння реального впливу на економіку України було проаналізовано макроекономічні показники на основі Додатку Б[30]. Критерії вибору макроекономічних показників - вплив на міжнародну торгівлю, а саме, це експорт, імпорт та торговий баланс.

Таблиця 2.5

Очікуваний кількісний та якісний вплив наявності/відсутності на окремі макроекономічні показники України після впровадження відстрочки сплати ПДВ при імпорті товарів

Макроекономічні показники	Вплив	
	якісний	кількісний
Імпорт	+	+
Експорт	+	+
Торговий баланс	+	+

Джерело: розробка автора

Як продемонстровано в табл. 2.5, існує кількісний та якісний вплив наявності на окремі макроекономічні показники України після впровадження відстрочки сплати ПДВ при імпорті товарів

Для аналізу кількісного впливу було проаналізовано порівняння торговельного балансу України, імпорту та експорту з номінальним ВВП за рік у млн. грн. На рис.2.10 наведено графічне зображення показника сальдо зовнішньої торгівлі України з 2005 по 2021 рік у млн. грн, яке мало місце у мирний час. Сальдо зовнішньої торгівлі України з 2005 по 2021 рр. у цифрах наведено у табл. 1 Додатку Б.

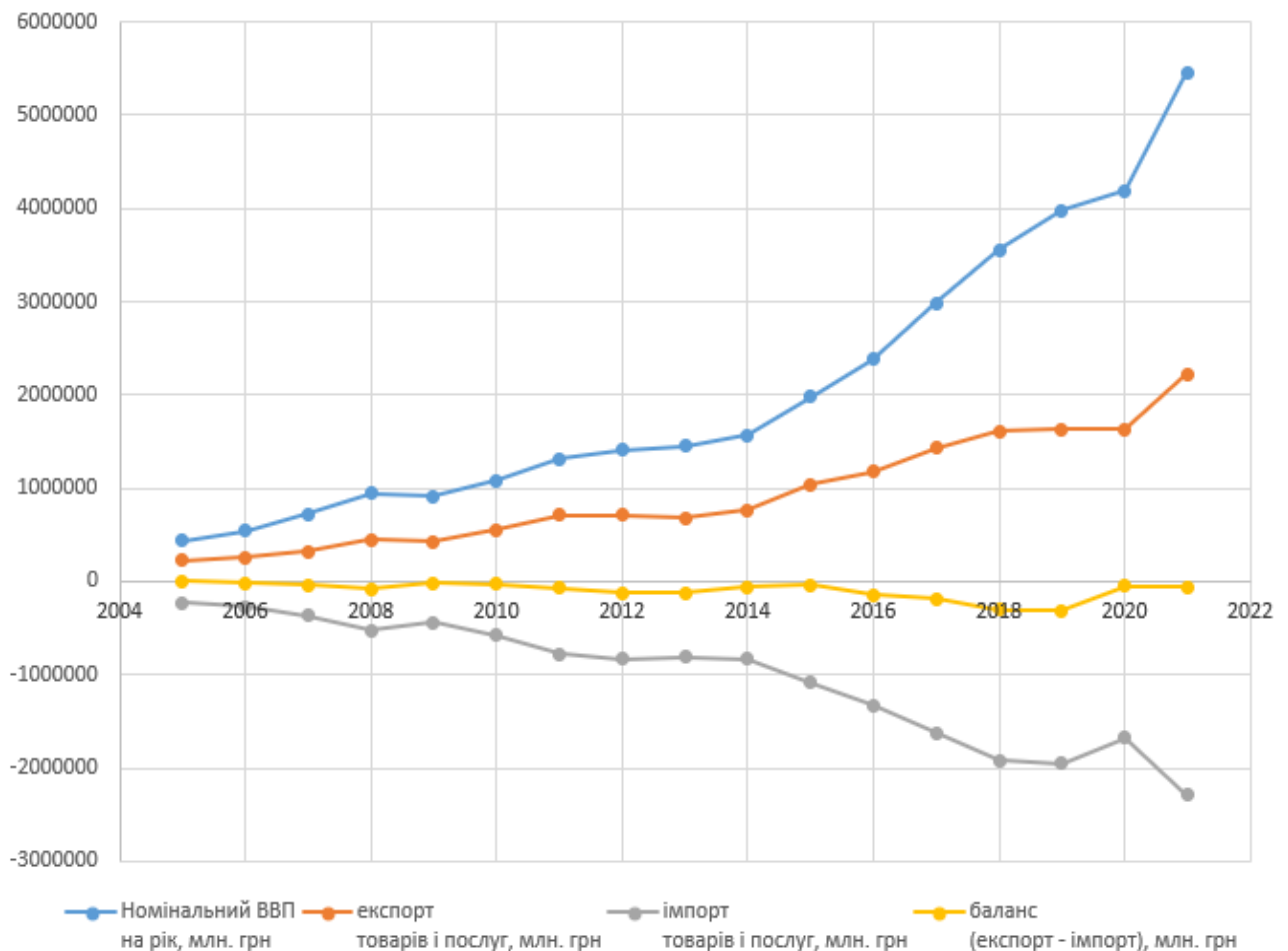

Рис. 2.10. Сальдо зовнішньої торгівлі України з 2005 по 2021 рр., млн. грн
Джерело: власні розрахунки на основі даних Державної служби статистики України

Саме мирний час буде основою для нашого аналізу, але впровадження даного інструменту у воєнний час та післявоєнний час може стати сильним поштовхом для розвитку бізнесу та суміжних бізнесів, як в Україні, так і для залучення потенційних інвесторів, поріг входу для роботи на ринку для яких буде зменшено приблизно на 20% від закупівлі імпоротної сировини.

У цьому аналізі ми не беремо до уваги імпорт обладнання, або товарів які не підлягають реалізації, ці товари повинні сплачувати ПДВ згідно з діючими стандартами, отримуючи відстрочку по сплаті ПДВ 10-14 днів, як у ЄС, або не сплачуючи ПДВ, у разі імпорту обладнання для основних фондів, які мають стратегічно важливе, безпекове значення та відповідають цілям сталого розвитку.

Пропонуємо запровадити введення мінімальної доплати за відстрочення митних платежів у розмірі 1% від їх суми, оцінимо вплив такої доплати на макроекономічні показники. Аналізуючи мінімальні платежі, можна із впевненістю сказати, що оптимальним показником на нашу думку є 1%, так як він не спричинить надлишкового податкового навантаження на український бізнес.

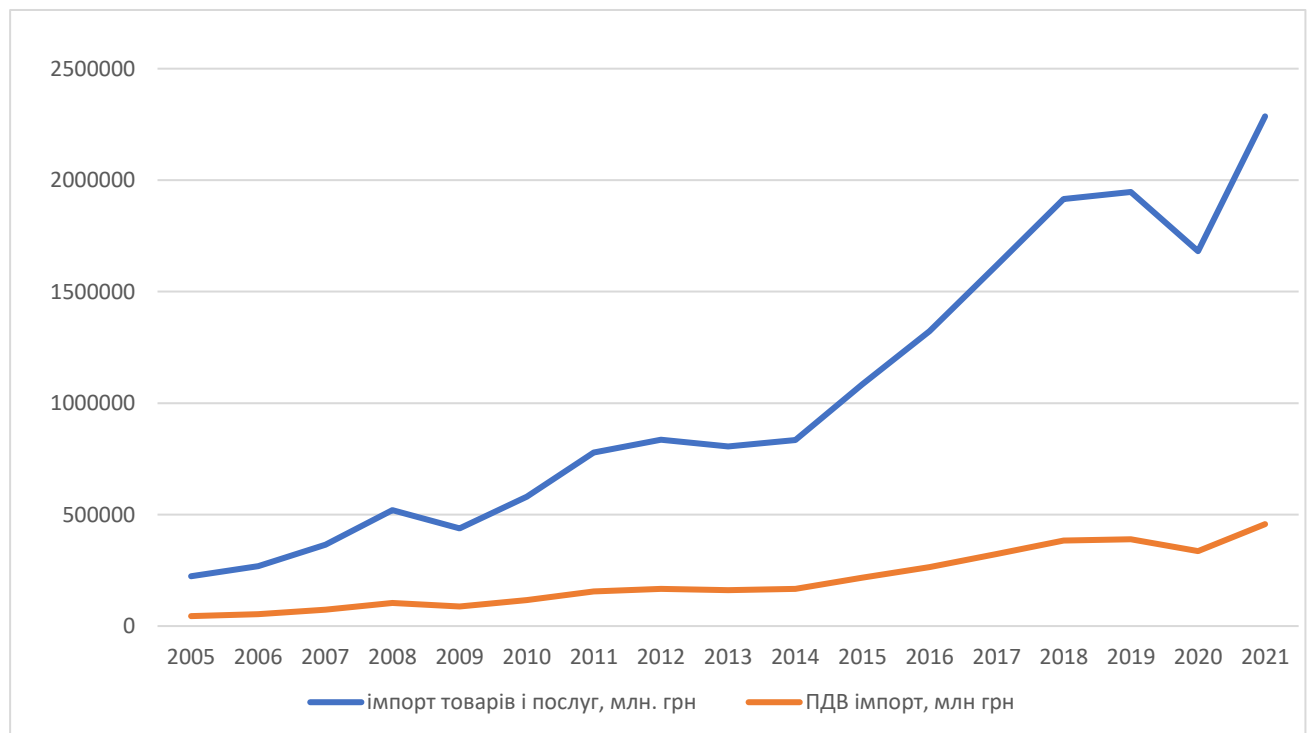

Рис.2.11. Розрахунок ПДВ із імпорту, млн. грн

Джерело: власні розрахунки на основі даних Державної служби статистики України

Платежі з ПДВ для імпорту товарів і послуг визначено та показано на рис. 2.11. Розрахунки у цифрах наведено у табл. 2 Додатку Б.

Як демонструє рис. 2.11 імпорт товарів в Україну зростає, що свідчить про необхідність зосередитись на важливому аспекті – можливості сплати ПДВ після продажу товару. Можливість відстрочки платежу дасть можливість бізнесу розвиватися, інвестуючи менші суми в імпорту сировину та імпортні товари, а також принесе додатковий дохід до бюджету в короткостроковій перспективі. Для прогнозування (рис.2.12.) використано лінійний прогноз, який не враховує зменшення імпорту через військове вторгнення. Але оскільки це доплата до вже існуючих надходжень, то це могло б принести додаткові надходження до державного бюджету України.

Прогноз 2022 -2030 рр. донарахування до державного бюджету у разі впровадження відстрочки сплати ПДВ має на меті показати доцільність впровадження даного інструменту до переліку основних у практиці використання митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання України. Додаткова сплата 1% доцільна лише у разі сплати ПДВ по реалізації товару, що стане сильним поштовхом для розвитку української економіки та доцільним інструментом стимулювання бізнесу.

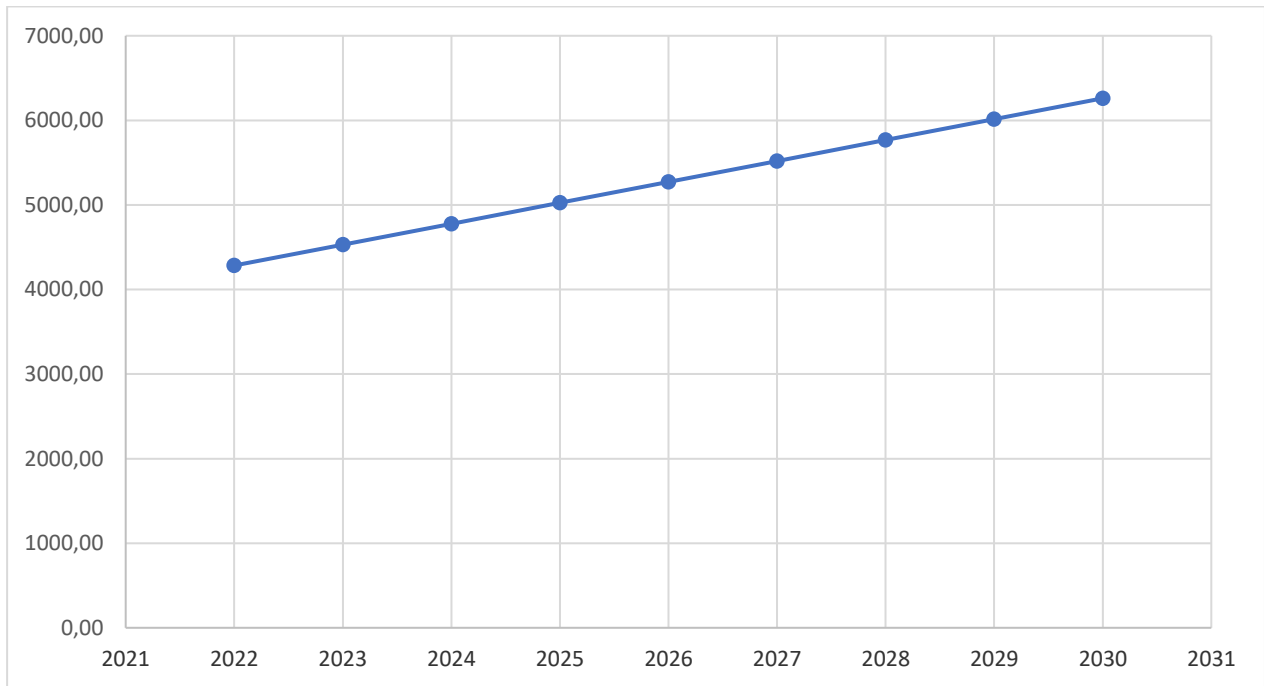

Рис.2.12. Прогноз 2022 -2030 рр. донарахування до державного бюджету у разі впровадження відстрочки сплати ПДВ, млн грн.

Джерело: власні розрахунки

Аналізуючи макроекономічні показники, можна впевнено стверджувати, що цей платіж матиме позитивний економічний ефект у короткостроковій перспективі, що ми бачимо на рис.2.13, де показано прогнозне зростання 2022-2030 років у % ВВП, доплати до бюджету у разі впровадження відстрочки платежу з ПДВ[40] .

Сприятливе економічне середовище має вирішальне значення. Порядок денний на ХХІ століття[56] закликає до створення сприятливого міжнародного клімату для досягнення цілей ЦСР та розвитку шляхом:

- сприяння сталому розвитку через лібералізацію торгівлі,
- забезпечення взаємодопомоги торгівлі та навколишнього середовища,
- надання відповідних фінансових ресурсів країнам, що розвиваються, які мають справу з міжнародним боргом, і
- заохочення макроекономічної політики, сприятливої для навколишнього середовища та розвитку.

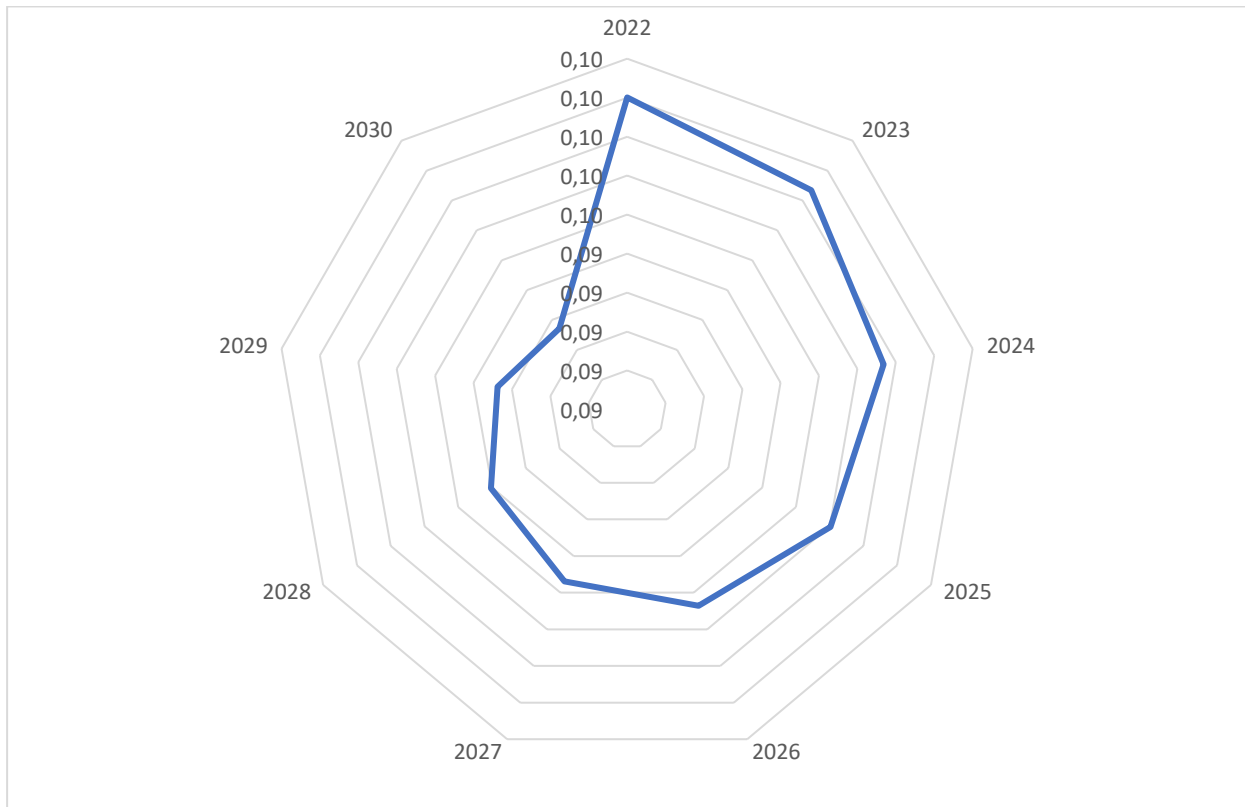

Рис.2.13. Прогноз 2022-2030 % ВВП, доплата до державного бюджету у разі запровадження відстрочки сплати ПДВ

Джерело: власні розрахунки на основі даних ДКСУ

Спираючись на це міркування, пропонуємо **розширити концепцію, зазначену у п.2.2., а саме шляхом введення відстрочення сплати імпортного ПДВ на певний період до моменту реалізації товару, за 1% від суми імпортного ПДВ, що забезпечить:**

відкриття нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України для забезпечення цілей ЦСР

додаткові надходження до бюджету України, щоб виконувати свої зобов'язання по сплаті необхідних коштів на оборонні заходи, та інші заходи, визначені Бюджетним кодексом України й законами України

Висновки до другого розділу

Компаративний аналіз структури митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в ЄС, КНР та Україні у В2В та В2С показує, що Україні варто вивчити їх досвід з метою адаптації до вітчизняних умов.

КНР має накопичений досвід у В2С торгівлі, який буде доцільно перейняти Україні з метою удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, а саме, можливість полегшеного входу на ринок для компаній, які готові розміщувати свої товари при здійсненні В2С торгівлі, сплачувати за транскордонні склади, маркетингові та інші активності на території України українським компаніям, для такої співпраці повинен бути наявний український партнер, який зможе надавати свої послуги та контролювати сплату податків, приєднавши продавців до своїх електронних майданчиків.

У ЄС напрацьовано досвід використання митно-тарифних інструментів під час проведення операцій В2В, який на нашу думку, має бути корисним для впровадження в Україні. Такий інструмент надає багато переваг європейським виробникам як у розрізі звичайної торгівлі, так і у режимі реекспорту. Зокрема, заслуговує на нашу думку імплементація в Україні за прикладом ЄС відстрочення сплати ПДВ на митниці на 10-14 днів під гарантійні зобов'язання суб'єкта господарювання. При використанні режиму імпорту 4200, є можливість сплачувати ПДВ по реалізації продукту.

Компаративний аналіз був проведений на основі експериментів, а саме імпорт у ЄС продукції – кондитерські вироби із України. Був протестований режим 4200, та надана можливість польському імпортеріві сплачувати ПДВ після реалізації товару. На основі проведення експериментальної поставки товарів з використанням режиму 4200 вдалось застосувати режим відстрочення платежів. Що є позитивним для суб'єктів господарювання, які здійснюватимуть

такі операції та потребує для впровадження в Україні як додатковий митно-тарифний інструмент.

Виявлення вітчизняних проблем використання митно-тарифних інструментів у В2В та В2С, дає чітке розуміння, що в умовах воєнного стану необхідно створювати сприятливі умови для господарюючих суб'єктів, оскільки вести бізнес у країні під час військового стану є надскладною та ризикованою задачею. Отже, постає необхідність у модернізації митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання враховуючи зовнішні і внутрішні чинники, викликані поточним воєнним станом і стратегічним вектором інтеграції до ЄС.

Розвиток інструментів митно-тарифного регулювання в ЄС та інтеграція України до ЄС потребує постійного удосконалення існуючих заходів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, тому запровадження оновлених митно-тарифних інструментів дозволить забезпечити додаткові надходження до бюджету та надати поштовх для розвитку української економіки одночасно. Сталий розвиток української економіки може бути заданий за рахунок надання додаткових можливостей для суб'єктів господарювання через відстрочення сплати митних платежів при проведенні експортно-імпортних операцій.

Основні наукові положення цього розділу опубліковані в працях [36], [38], [39], [40], [42], [43],[44], [45].

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

3.1. Розробка новітніх моделей митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій

Важливим кроком для розвитку і процвітання України є інтеграція з ЄС й вступ до НАТО, який захистить Україну від майбутніх вторгнень, отже, одним з факторів наближення соціально-економічної моделі нашої держави до стандартів країн-учасниць ЄС має бути удосконалення митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання.

Європейська інтеграція України – багаторівневий, динамічний і тривалий процес, який залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів. В цілому спостерігається спадкоємність і сталість євроінтеграційного курсу України. Президентська команда задекларувала і намагалася на практиці втілювати курс на продовження і поглиблення інтеграції до ЄС. Однак, попри певні здобутки, слід зазначити, що євроінтеграція не є лінійним процесом з постійною швидкістю – у ньому спостерігаються паузи, проблемні ситуації, конфліктні моменти тощо. Рух до ЄС ускладнюють зовнішні впливи і внутрішні проблеми, виникають нові чинники гальмування.

Відповідно до проведених досліджень підчас виконання даної наукової роботи, було доведено, що на досягнення цілей сталого розвитку позитивно впливає розвиток міжнародної торгівлі між країнами через впровадження дієвих митно-тарифних інструментів. При цьому, чинний митно-тарифний інструментарій регулювання експортно-імпортних операцій в Україні є недосконалим, їх вплив спостерігається скоріше у створенні тарифних бар'єрів,

ніж стимулюванні українського бізнесу та іноземного інвестора. А тому вони потребують змін.

В процесі комплексного теоретико-практичного дослідження зарубіжного досвіду використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання пропонуємо до впровадження в митній системі, й відповідного закріплення в митному законодавстві України двох моделей, які, на нашу думку, призведуть до зростання міжнародної торгівлі України з іншими країнами світу, збільшення надходження до державного бюджету та досягненню цілей сталого розвитку. Обидві запропоновані моделі пов'язані з внесенням змін до митно-тарифного інструментарію.

Через впровадження змін у митно-тарифних інструментах регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання при В2В торгівлі й В2С торгівлі очікуємо прискорення темпів зростання обсягів зовнішньоекономічних операцій, та в кінцевому підсумку зростання ВВП.

Розглянемо більш детально пропозицію щодо відтермінування сплати імпортного ПДВ при здійсненні операції В2В торгівлі. Модель передбачає надання українським імпортерам права на сплату імпортного ПДВ після реалізації продукції на внутрішньому ринку України, отже, адміністрування цих платежів здійснюватиме Державна податкова служба України.

За даною моделлю сплата імпортного мита включає в себе додатковий відсоток за відстрочення платежу, а саме 1% від суми імпортного ПДВ. Важливою є деталь, що ПДВ сплачується за правилом першої події яка відбулась раніше – або відвантаження товару на реалізацію (кошти не отримані), або отримання передплати за товар. Запропонований 1% платіж від суми імпортного ПДВ за відтермінування сплати ПДВ надходитиме до державного бюджету, зараховуватиметься на рахунки Державної казначейської служби України й адмініструватиметься Державною податковою службою України.

Рис.3.1. Схема моделі з відтермінування сплати імпортного ПДВ.

Джерело: розробка автора

Покроковий алгоритм роботи моделі:

1. Імпортний вантаж надходить в Україну
2. Брокер/ декларант імпортера проводить митне оформлення вантажу: зі сплатою митних платежів (якщо товар не підпадає під дію преференцій з нульовою ставкою мита), без сплати митних платежів (якщо товар підпадає під дію преференцій з нульовою ставкою мита)
3. Вітчизняна Державна митна служба України випускає товар у вільний обіг
4. Імпортер реалізує товар на території України
5. Після надання місячного звіту про реалізацію продукції, імпортер щодо зазначених у звіті товарів сплачує всі встановлені податки, у тому числі ПДВ та % на відстрочення ПДВ базуючись на сумі імпортного ПДВ.

Запропонована модель – це адаптація законодавства ЄС під український ринок. Відповідно до приведеного нами кейса у Розділі 2.1., підчас імпорту

української кондитерської продукції до Польщі через Словаччину, під час митного оформлення у Словаччині, був застосований митний режим ЄС 4200 разом із положенням про відтермінування ПДВ[39].

Таким чином, впровадження даної моделі дозволить:

- зменшити фінансове навантаження на імпортера за рахунок зменшення суми інвестицій у закупівлю продукції,
- зменшити ризики банкрутства імпортера, якщо реалізація буде відбуватись повільніше від запланованого часу,
- вивільнити кошти на покриття інших необхідних витрат,
- пришвидшити розвиток компанії імпортера,
- збільшити кількість міжнародних угод,
- зберегти на надати гідні умови праці наявній робочій силі,
- створити нові робочі місця,
- зберегти конкуренцію на внутрішньому ринку,
- зберегти умовну ціну на імпортований товар,
- вивести з тіні велику кількість міжнародних операцій,
- продемонструвати лояльність та підтримку влади, в першу чергу, МСБ,
- підвищити та укріпити стан довіри бізнесу до влади,
- збільшити надходження до державного бюджету,
- зменшити рівень корупції в країні,
- сприяти досягненню цілей сталого розвитку,
- пришвидшити інтеграцію до ЄС тощо.

Наразі в Україні випуск імпортованих товарів у вільний обіг з відтермінуванням сплати митних платежів не дозволений, навіть при тривалому розгляді спірних питань з коригування митної вартості товарів (ч.7 ст.55 МКУ).

Транскордонна торгівля була введена у КНР із метою стати першим споживчим ринком світу, саме для цього було полегшено вхід для іноземних товарів на китайський ринок, і громадяни КНР почали мати змогу купувати продукцію за зниженими цінами та збільшувати споживання. У 2014 вперше

почали утримувати податки із поштових посилок, отриманих фізичними особами у КНР із-за кордону. Із 2014 до 2018 система оподаткування посилок зазнавала постійних змін - до вступу у силу закону про електронну комерцію у КНР у 2019 році. Закон був прийнятий й система транскордонної торгівлі була налагоджена до початку Covid пандемії, що стало прикладом ефективної системи транскордонної торгівлі для всього світу.

Під час COVID-19 транскордонній торгівлі у багатьох країнах була відведена важлива роль. Глобалізація та глобальне використання комп'ютерів допомагає людям знаходити найкращу якість і найнижчу ціну за допомогою Інтернету. У той же час Інтернет допомагає виробникам у всьому світі знаходити своїх клієнтів без величезної кількості проміжних продавців. Різноманітні електронні торгові платформи дають людям легкий спосіб побачити ціни виробників у країні походження на різні товари та послуги, тому кожна людина починає знаходити можливості, як купити річ найдешевше. Наслідки COVID-19 посилюють процес постійно зростаючих вимог до використання транскордонної торгівлі. Отже, виникає необхідність пошуку відповіді на запитання: чи може впровадження транскордонної торгівлі сприяти сталому розвитку України. Це дослідження базується на складних річних прогнозах темпів зростання.

З 2019 року Китай починає використовувати новий механізм транскордонної торгівлі. У 2019 році Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і Світова організація торгівлі (СОТ) публікують роботи, в яких згадується вимога підтримки заходів прозорості для створення або підтримки порталів торговельної інформації або електронних порталів, які роблять транскордонні інформація, така як нормативна інформація, легко доступна[174]. Дослідники акцентують увагу на проблемах які виникають у різних країнах із запровадженням транскордонної торгівлі, здійснюють моделювання транскордонної торгівлі відповідно до торгової реальності, яка існує в країнах. Вплив транскордонної торгівлі на Думай (індонезійська провінція Ріау), що стикається з проблемою покращення транспортної інфраструктури в прикордонних районах розглядалась в працях дослідників

[185]. Важливим напрямком у розвитку транскордонної торгівлі, є торгівля електроенергією, де стикаються з проблемою того, що обсяг торгівлі електроенергією зазнає значно більшого падіння на відстані, ніж торгівля товарами [100]. Вартість експорту та імпорту, час експорту та імпорту та кількість документів не обов'язково мають нижчі витрати на транскордонну торгівлю, ніж інші, за винятком Фіджі про що засвідчують автор праці «Регіональні торговельні угоди та витрати на транскордонну торгівлю: витрати острівних країн Тихого океану» [110].

Транскордонною торгівлею в Україні може користуватися широке коло споживачів, в тому числі суб'єкти господарювання, які мають смартфони, комп'ютери, ноутбуки та Інтернет. Згідно з індексом мобільного зв'язку у 2021 році GSMA в Україні покриття 3G має 90% усього населення країни, а готовність споживачів купувати через Інтернет становить 87,6%, що свідчить про готовність людей до транскордонної торгівлі [133]. Для транскордонної торгівлі потрібна потужна логістика останньої милі, тому, аналізуючи цей момент, ми бачимо швидке зростання українського ринку в цій сфері. Згідно зі складним річним темпом зростання (CAGR), ми можемо бачити +3,4% щороку з 2021 по 2030 рік. Більш детально розрахунки та графічні зображені висвітлені в праці [45, с. 23-25]

Транскордонна торгівля – це можливість для покупців імпортувати товари з меншими податками та можливість для продавців досягти нових цілей на нових ринках. Україна, за прикладом Китаю, може розглянути можливість зниження митних платежів на закупівлю через кордон окремих категорій товарів.

Згідно з китайською моделлю транскордонної торгівлі, будь-яка компанія в усьому світі може розміщувати свої товари на спеціальному складі в Китаї для продажу через транскордонну торгівельний комплекс, щоб люди в Китаї могли легально купувати товари, які їх цікавлять, зі сплатою менших податкових платежів, порівняно зі звичайним експортом чи імпортом товарів.

Категорії формування рахунків покупців можуть дати не тільки простір для сплати податків, але й при розумній стратегії допоможуть у відбудові й

досягненні цілей сталого розвитку України. Отримані на цьому етапі категорії товарів та їх прогнози є основою для моделювання стратегій поведінки продавців. Обсяг категорії імпорту зі значенням розширення ринку буде основою розрахунку для вибору оптимізованої стратегії оподаткування для транскордонної торгівлі на основі кількості альтернативних категорій. Відповідно до порівняння вартості експорту, вартості імпорту та вартості виробництва текстильного ринку за даними Міжнародного Євромоніторингу чітко зазначено, що імпорт становить 569 мільйонів доларів США [45, с. 26]

Було проведено порівняння вартості експорту, вартості імпорту та вартості виробництва трикотажного полотна на ринку України, яке дозволило чітко визначити, що імпорт переважає експорт та становить 1 158 мільйонів доларів [45, с. 26]. Як бачимо з цифр, у більшості випадків переважає імпорт із зарубіжних країн. Вітчизняне виробництво в Україні базується на імпортних компонентах, проводячи аналогію між текстилем і одягом. Якщо люди зможуть заощаджувати на благах, це допоможе боротися з бідністю та дасть сильніший поштовх сталому розвитку.

Розвиток транскордонної торгівлі є важливим напрямком відновлення української економіки, інфраструктури, соціальної сфери. Проте є багато факторів, які впливають на внутрішній ринок, євроінтеграція – один із них. Проаналізувавши можливості транскордонної торгівлі в Україні за китайською моделлю, можна сказати, що транскордонна торгівля допомогла б наблизитися Україні до концепції стабільного розвитку в контексті боротьби з бідністю. Це допоможе українцям заощадити на імпортних податках і скоротити частково нелегальний імпорт. Боротьба з бідністю, як один із важливих напрямків, особливо актуальний сьогодні в Україні. COVID-19 довів ефективність цієї моделі у понад 6 країнах: Китаї, Бельгії, Малайзії, Ефіопії, Руанді, Таїланді тощо.

В сучасних умовах існує технологічно-інформаційна готовність українців купувати товари дешевше за допомогою Інтернету. Глобалізація та глобальне використання комп'ютерів допоможе транскордонній торгівлі швидко завоювати велику частку ринку, і український уряд повинен враховувати цей

фактор при розробці структурної, промислової політики, але це може дати можливість фізичним і юридичним особам купувати речі набагато легше, в межах легального правового поля в усьому світі зі сплатою податків, що наблизитиме впровадженню цілей сталого розвитку в Україні.

Пропонуємо запровадити модель B2C торгівлі на основі адаптації китайської моделі транскордонної торгівлі до вітчизняних умов. В китайській моделі транскордонної торгівлі митному очищенню підлягають всі товари, вартість яких понад 22 дол. США[45].

Пропонуємо зберегти неоподатковуваний ліміт в Україні у 150 євро, на товари понад 150 євро, використовувати знижки на ПДВ, акциз та мито за китайською моделлю транскордонної торгівлі в Україні. Особливу увагу потрібно приділити саме можливості організації безмитних складів/транскордонних складів на українській території, саме для розвитку бізнесу України та створення нових робочих місць, розвитку української економіки. Завдяки змінам у використанні митно-тарифних інструментів очікується позитивний вплив на активізацію експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, що буде сприяти економічному розвитку і відбудові країни.

Китайська модель транскордонної торгівлі передбачає створення можливості продажів іноземних товарів у роздріб в Україні через спеціальну онлайн-платформу, яка з'єднана з банківською, митною та податковою службою України, за зниженими ставками мита, які сплачують українські покупці під час розрахунків за товар при вартості товару більше ніж 150 євро.

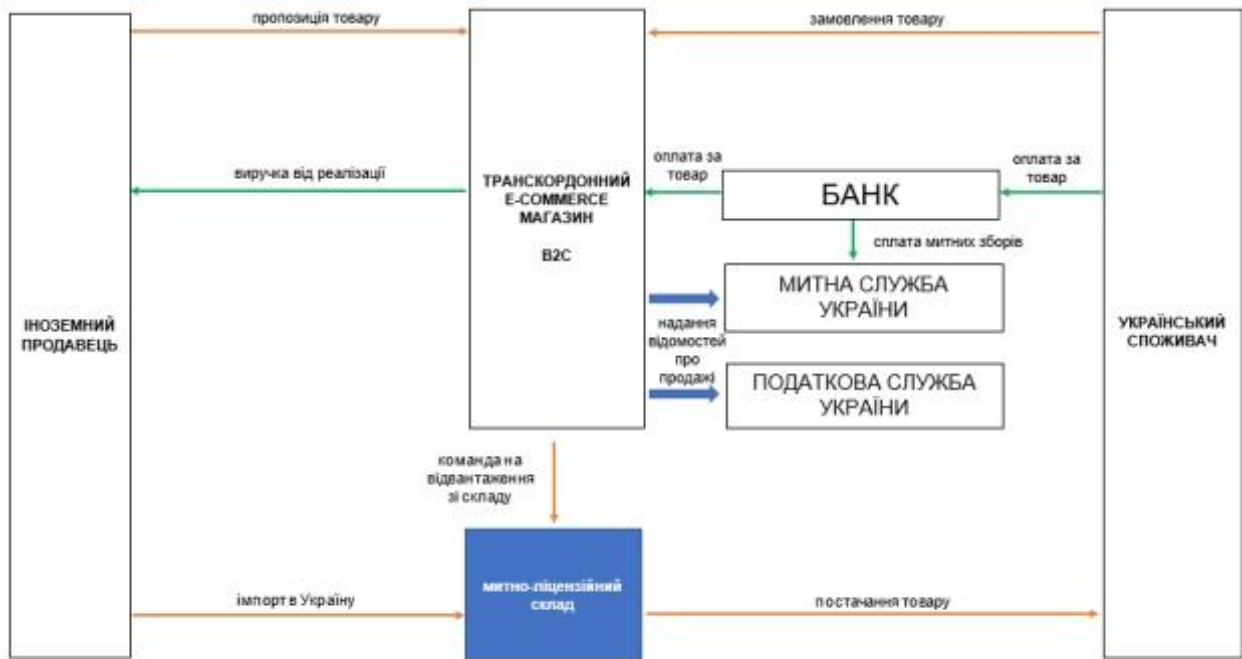

Рис. 3.2. Схема транскордонної торгівлі в Україні за китайською моделлю

Джерело: розробка автора

Покроковий алгоритм роботи моделі:

1. Іноземний вантаж надходить в Україну.
2. Український представник іноземного постачальника здійснює митне оформлення вантажу в режимі митного ліцензійного складу.
3. Товар розміщується на митно-ліцензійному складі.
4. Іноземний продавець публікує пропозицію на онлайн-платформі транскордонної торгівлі.
5. Український покупець обирає товар та здійснює розрахунок банківською картою.
6. Якщо вартість товару не перевищує 150 євро, то товар не підлягає митному очищенню.
7. Якщо вартість товару перевищує 150 євро, то з покупця справляються митні збори, які становлять: 70% ПДВ, 70% акцизного збору, 0% мита.
8. Банк, який обслуговує онлайн-платформу транскордонної торгівлі, перераховує суму митних зборів на рахунок митниці.

9. Митні та податкові органи України отримують всю інформацію про рух товарів та грошових коштів, а також про продавця і покупця через онлайн-платформу транскордонної торгівлі.

Запропонована модель – це адаптація китайської моделі транскордонної торгівлі під український ринок. Відповідно до приведеного мною кейса у Розділі 2.1., підчас імпорту української винної продукції до Китаю була застосована саме ця модель транскордонної торгівлі, оскільки вона дозволила скоротити митні платежі на 18,3%, та дати можливість українцям закуповувати товари за меншою вартістю із меншим логістичним плечем. Впровадження цієї моделі дасть поштовх до розвитку українського бізнесу сервіс індустрії, що допоможе пришвидшити непряме інвестування іноземців в Україну, через вкладання коштів у просування їх товарів через транскордонну торгівлю на українській території. Для найшвидшого відновлення і відбудови України постане необхідність у забезпеченні безперебійного ввезення товарів та інших предметів, сировини для вітчизняних підприємств, тому впровадження запропонованих моделей є вкрай необхідним і актуальним[45].

Таким чином, впровадження даної моделі дозволить:

- привабить на український ринок іноземних продавців,
- збільшити кількість міжнародних угод,
- створити іноземні товари більш доступними для українських споживачів,
- запобігати проявам дискримінації в суспільстві,
- забезпечити можливість справедливого вибору для українських покупців,
- покращити купівельну спроможність українських споживачів за рахунок зменшення податкового тиску,
- зберегти конкуренцію на внутрішньому ринку,
- розвивати та впроваджувати новітні ІТ в Україні,
- відповідати викликам часу
- збільшити попит на логістичні послуги в Україні
- розвивати складську та транспортну системи в Україні
- створити нові робочі місця,

- покращувати інфраструктуру міст та регіонів
- автоматично вести облік міжнародних операцій,
- зменшити людський фактор при обробці міжнародних операцій,
- зменшити кількість помилок при обробці міжнародних операцій,
- зменшити рівень корупції в країні,
- вивести з тіні велику кількість міжнародних операцій,
- збільшити надходження до державного бюджету,
- сприяти досягненню цілей сталого розвитку,
- пришвидшити інтеграцію до ЄС тощо.

Спираючись на ці міркування, **набула подальшого розвитку розширена концепція митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій, у розрізі удосконалення використання новітніх моделей митно-тарифних інструментів як у B2B так і B2C торгівлі, і висунуті наступні гіпотези:**

1. Введення відстрочення сплати імпортного ПДВ до моменту реалізації товару, за 1% від суми імпортного ПДВ буде підтримано бізнесом, як дієвий інструмент для:

- **відкриття нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України для забезпечення цілей ЦСР**
- **додаткові надходження до бюджету України, щоб Україна могла виконувати свої зобов'язання по сплаті необхідних платежів, а бізнес при цьому не зазнавав значних додаткових обтяжень**

2. Запровадження транскордонної моделі за китайською буде підтримано бізнесом, як дієвий інструмент для:

- **відкриття нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України для забезпечення цілей ЦСР**
- **додаткові надходження до бюджету України, щоб Україна могла виконувати свої зобов'язання по сплаті необхідних платежів, а бізнес при цьому не зазнавав значних додаткових обтяжень**

3.2. Дослідження реакції суб'єктів господарювання на впровадження новітніх моделей використання митно-тарифних інструментів в Україні

В процесі дисертаційної роботи було проведено дослідження реакції бізнесу на впровадження запропонованих нововведень шляхом опитування суб'єктів господарювання, які здійснюють експортно-імпорتنі операції. Проведення опитування було сконцентровано на клієнтах Клубу експортерів України, інформацію про яких залишимо конфіденційною. Збір інформації відбувався через гугл таблиці. Найважливішим питанням, яке задавалося експортерам, було – чи вважаєте ви доцільним внесення змін у законодавство у розрізі удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання В2В та В2С торгівлі.

Здійснимо дослідження реакції бізнесу на введення відстрочення сплати імпортного ПДВ. У 2022 році було проведено опитування, яке допомогло зрозуміти, наскільки інструмент відстрочки сплати ПДВ важливий для українського бізнесу та може допомогти швидкому відновленню економіки й відбудови України. Інструмент розроблено для швидкого відновлення економіки та виконання плану сталого розвитку й інтеграції до ЄС.

Опитування проводились з метою визначення потреби в бізнес-інструменті, а також суми, яку бізнес готовий заплатити за такий інструмент. Проводили опитування, щоб оцінити імпортну складову у виробництві та зрозуміти, як бізнес реагує на інструмент відстрочення сплати ПДВ [149].

Профіль опитування:

76 респондентів є компаніями в Україні, які здійснюють експорт

29 підприємств мають імпортну частку в експорті

13 компаній мають частку імпорту від 75%-100% у сировині

72 респонденти з 76 є великими компаніями

Опитування включало як відкриті, так і закриті питання, а саме:

Розмір підприємства (малий/середній/великий)

Яку зовнішньоекономічну діяльність Ви здійснюєте? (Лише імпорт/лише експорт/експорт+імпорт)

- Чи є у вас імпортна складова в експортованій продукції? (Так ні)
- Імпортна сировинна складова в готовому продукті, % (Вибрати діапазон)
- Обсяг імпорту за рік, у грн. (Виберіть діапазон)
- Виберіть імпорт, тимчасовий в'їзд або транзит (імпорт, тимчасовий в'їзд, транзит)
- Чи впливає сплата ПДВ під час митного оформлення в Україні на кінцеву ціну готової продукції, призначеної для експорту? (Так ні)
- Чи підвищиться конкурентоспроможність ваших експортних товарів, якщо ви звільните від сплати ПДВ до митного оформлення? (Так ні)
- Чи покращує підвищення конкурентоспроможності вашої продукції добробут співробітників компанії? (Так ні)
- Чи вважаєте Ви за доцільне внесення змін до митного законодавства України щодо відстрочення сплати ПДВ та інших митних зборів? (Так ні)

Результати проведеного опитування засвідчують про готовність вітчизняних суб'єктів господарювання до змін в оподаткуванні та чітку позицію щодо готовності працювати з відстрочкою сплати ПДВ, навіть за плату. Деякі запитання в двох дослідженнях повторюють одне одного, щоб опитати окремо виробників, які мають імпортний компонент, окремо експортерів/імпортерів. Ця розбивка була зроблена для чистоти дослідження.

Для перевірки можливості відстрочки платежу та ставлення бізнесу до цього було проведено бізнес-опитування, а саме 76 компаній, найбільшу частку з яких було віднесено до категорії великого бізнесу. Як бачимо на рис.3.3. в опитуванні більшістю прийняв участь великий бізнес, який зосереджений на отримання прибутку та має досвід, більший за досвід малого та середнього бізнесу. Тому як слідство, ми можемо бути впевнені, що цей інструмент буде ефективний для всіх господарюючих суб'єктів незалежно від розміру.

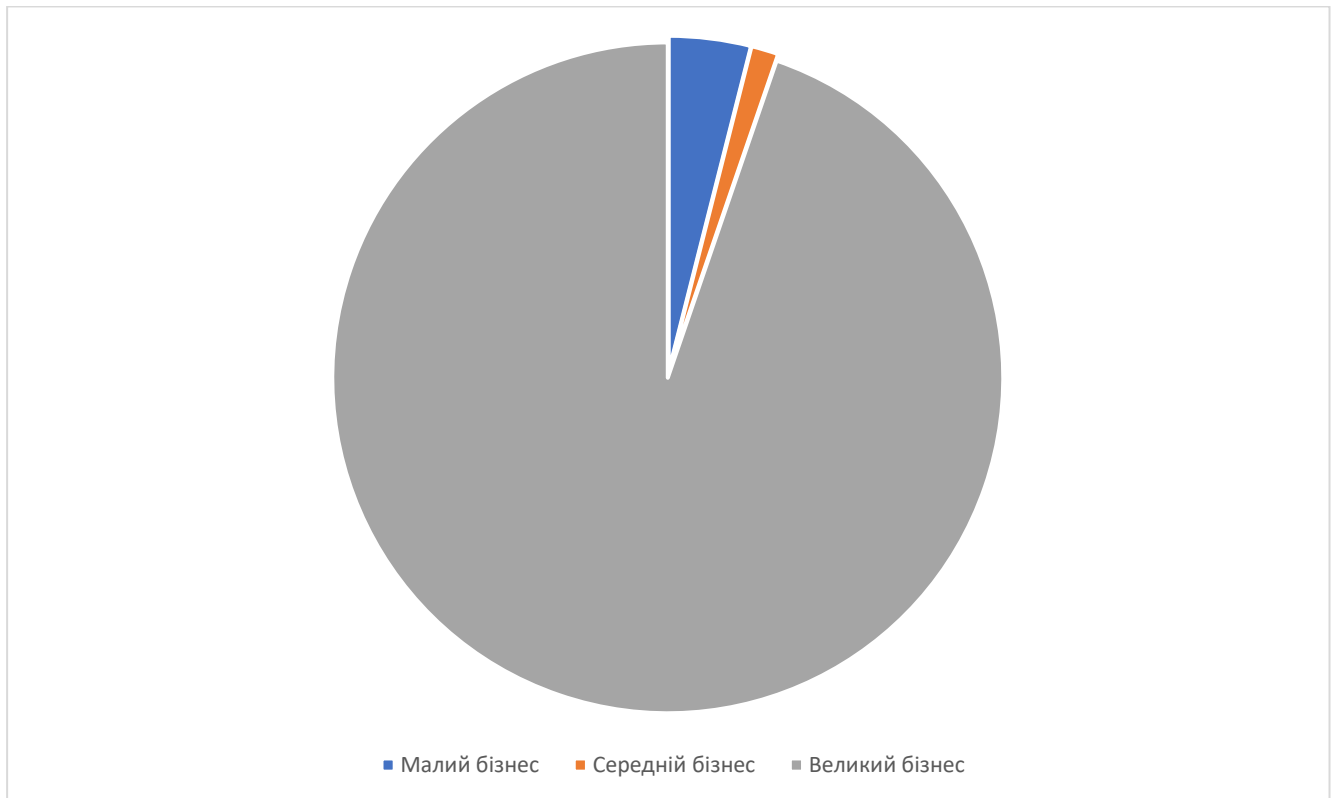

Рис 3.3. Розмір бізнесу респондентів (малий / середній / великий).

Джерело: власні розрахунки на основі опитування

На рис.3.3. ми бачимо, що 95% -72 опитані компанії належать до великого бізнесу, 1 до середнього бізнесу (1%) і 3 до малого бізнесу (4%).

Для нас доцільно зрозуміти точний портрет наших респондентів, щоб розуміти, якій бізнес прийняв участь в опитуванні та попередньо вважає доцільним впровадження нових митно-тарифних інструментів за запропонованою оновленою моделлю митно-тарифного механізму.

На рис 3.4. ми проаналізуємо види зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють респонденти, щоб дізнатися, чи можемо ми наперед проаналізувати думку всіх трьох категорій (імпортери/експортери/експорт+імпорт).

В опитуванні прийняли участь різні сфери бізнесу: від легкої промисловості до електротехніки.

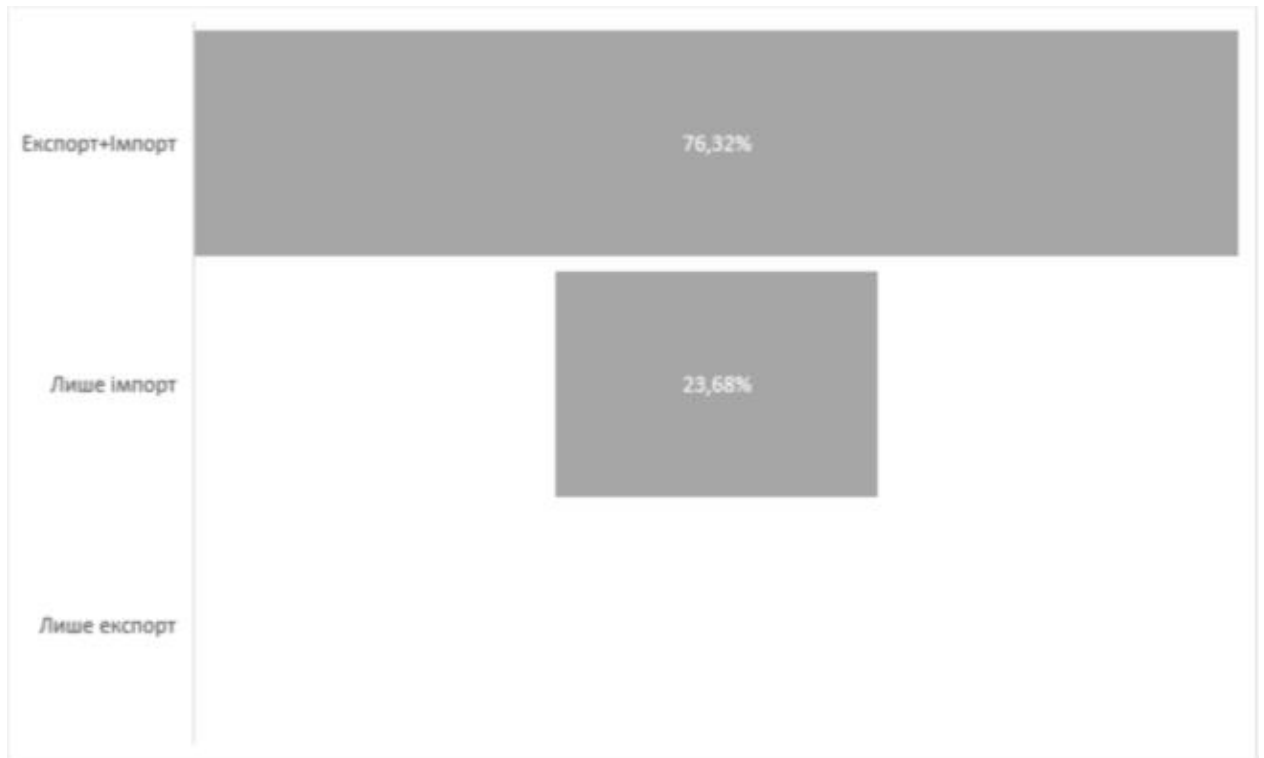

Рис. 3.4. Види зовнішньоекономічної діяльності, яку здійснюють респонденти

Джерело: власні розрахунки на основі опитування

На рис.3.4. продемонстровано, що 58 компаній (76%) займаються як експортом, так і імпортом, і лише 18 респондентів (24%) займаються виключно імпортом, і жоден з респондентів не займається виключно експортом. Більшість опитаних суб'єктів господарювання здійснюють експортно-імпортні операції, решта – спеціалізуються на імпорті, отже наші пропозиції стосуються всіх опитаних суб'єктів господарювання.

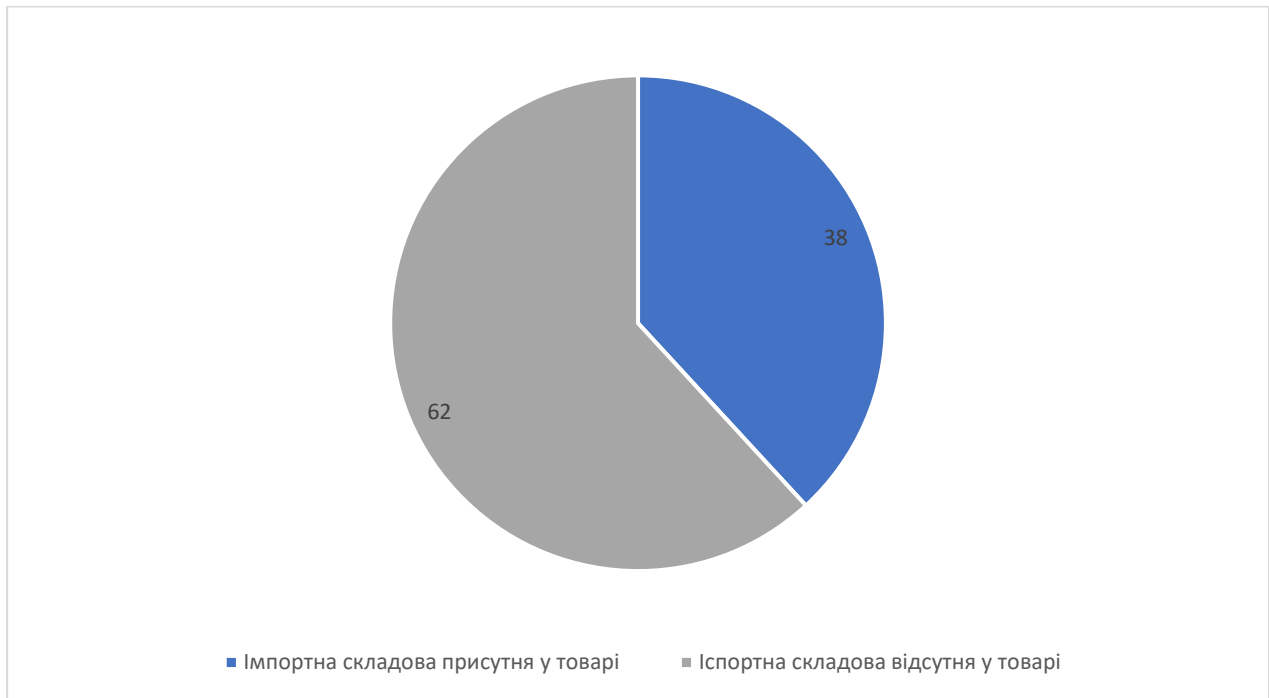

Рис.3.5. Імпортна складова в експортованій продукції респондентами
Джерело: власні розрахунки на основі опитування

З опитаних експортерів на рис.3.5. ми бачимо, що 38% мають імпорнтний компонент у своїх продуктах, а 62% не мають імпортного компонента, їхні категорії імпорту та експорту не збігаються. Показник імпорнтної складової при експорті для нас дуже важливий, оскільки часто українські компанії закуповують імпорнтні комплектуючі, сплачуючи ПДВ, а потім експортують товари з урахуванням ПДВ у вартості товару. при розрахунку, оскільки не всі подають ПДВ в Україні до відшкодування.

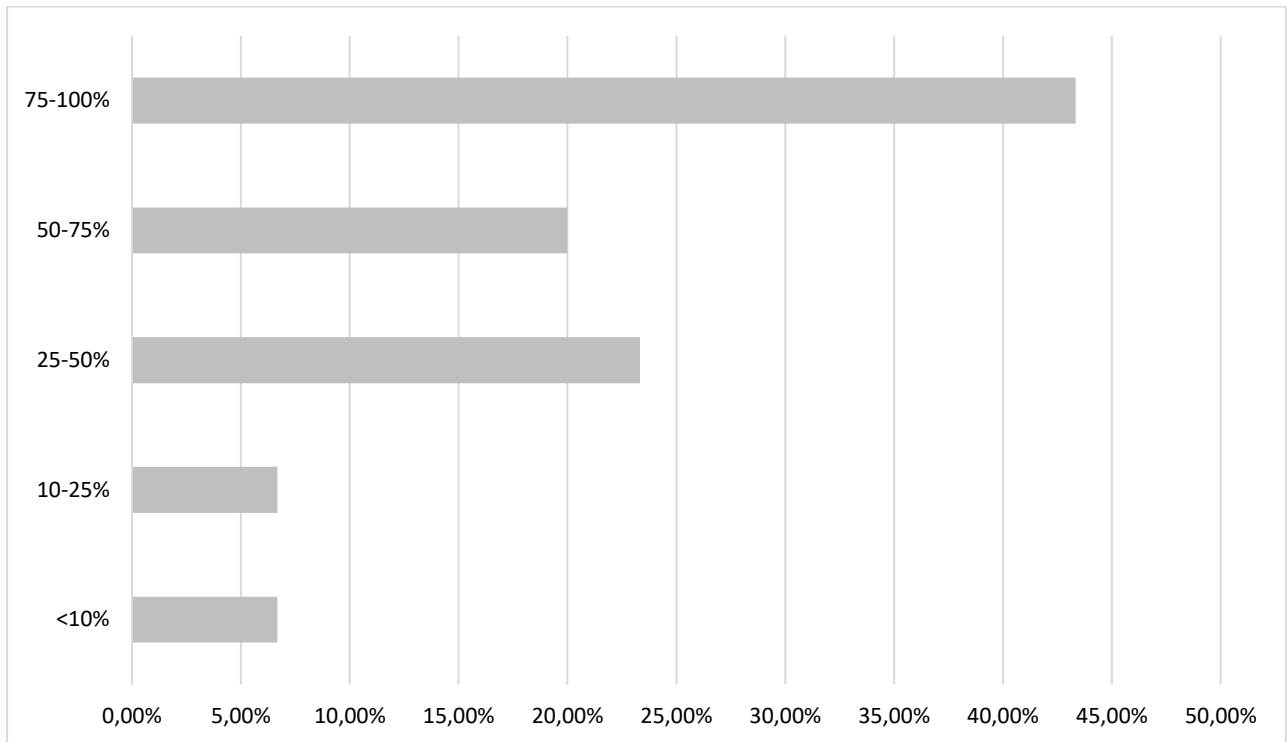

Рис.3.6. Імпортна складова в готовому продукті опитуваних респондентів
Джерело: власні розрахунки на основі опитування

На рис.3.6 показано % імпортного компонента (сировини) у кінцевому продукті. Саме він є важливим для визначення впливу ПДВ на кінцеву вартість товару. 6,67% опитаних компаній мають імпортну складову менше 10%, 6,67% компаній мають імпортну складову 10-25%, 23,33% опитаних компаній мають імпортну складову 25-50%, 50-75 % мають імпортну складову 20% опитаних компаній, і що особливо важливо 75-100%, а це 43,33% опитаних компаній мають імпортну складову. 75-10% сировини імпортується, що є дуже високим показником для українських товарів.

В середньому показник імпортової складової в Україні коливається в межах 30-60%, особливою виявилася наша вибірка експортерів. Імпортна складова та сплачені податки, а саме в Україні це 20% ПДВ + мито, є великим тягарем для бізнесу, і передбачає наявність обігових коштів на 20% більше, ніж може мати європейський бізнес для роботи на тому ж рівні [37].

Зменшення навантаження саме на імпорتنу складову українських товарів сприятиме не тільки здешевленню українських товарів за кордоном, але й зменшить вартість українських товарів в самій Україні, що дозволить людям вільніше купувати товари за нижчими цінами.

У квітні 2022 року ціни на українські товари зросли через логістичну складову, яку потрібно привести в норму. У зв'язку з війною необхідно розробити нові логістичні маршрути, надати нові оптимальні рішення для заміни імпортних комплектуючих. Один із виходів – заміна імпортних комплектуючих, що під час війни складно, оскільки не все виробництво працює. Багато імпортних компонентів не вирощуються в Україні, і це також впливає на все, від тканин і ниток до деяких харчових інгредієнтів.

Обсяг імпорту за рік також має велике значення, як показано на рисунку 3.6. Ця категорія розглядає обсяг імпорту, для якого необхідно надати відстрочку по сплаті ПДВ до моменту реалізації продукції на внутрішньому ринку, або експорт, щоб використовувати залік ПДВ. Така можливість, як відстрочка платежу, дозволить українським підприємствам працювати ефективніше з меншими обіговими коштами.

Для оцінки економічного ефекту нам було важливо зрозуміти, який саме відсоток бізнес готовий заплатити за сплату ПДВ після продажу товару. На рис.3.7. показано, за який відсоток проголосували респонденти, відповідаючи на запитання – скільки % ви готові заплатити за відстрочку сплати ПДВ до моменту продажу товару [149].

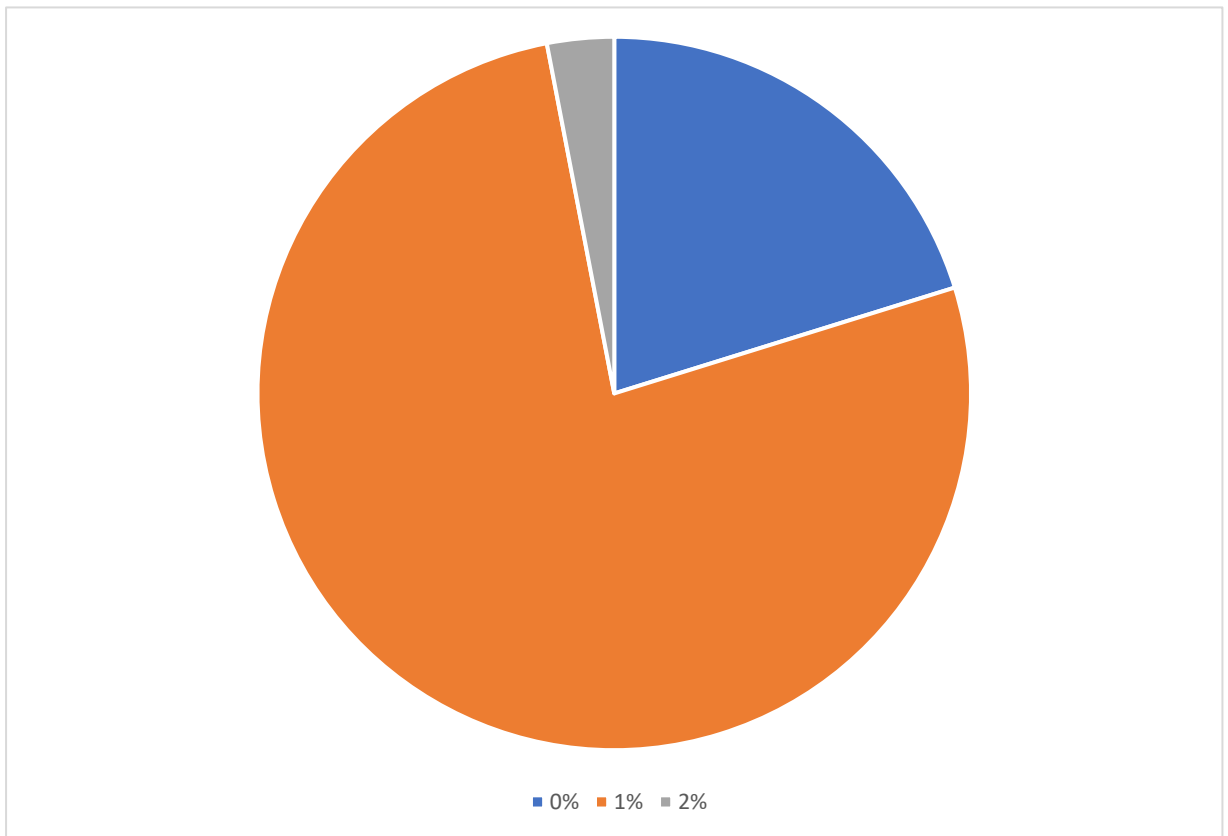

Рис.3.7. Додаткова вартість, яку готові сплатити українські підприємства у разі сплати ПДВ після продажу товарів, у %

Джерело: власні розрахунки на основі опитування

Проведене опитування продемонструвало що, більшість опитаних респондентів готові сплачувати 1% за відстрочення імпортного ПДВ до моменту реалізації товару кінцевому споживачу [41].

Перейдемо до дослідження реакції бізнесу на введення транскордонної торгівлі у В2С за китайською моделлю. У 2022 році було проведено опитування, яке допомогло зрозуміти, наскільки цей інструмент важливий для українського бізнесу та може допомогти швидкому відновленню економіки. У розрізі транскордонної торгівлі також було проведено опитування серед управлінців, представників великого бізнесу, що демонструє рис.3.8, у розрізі транскордонної торгівлі нас більше цікавлять фізичні особи, які прийняли участь в опитуванні.

Як ми бачимо із рис. 3.8. це у більшості люди із достатнім доходом вище середнього, а саме менеджери зовнішньо-економічної діяльності, менеджери,

маркетологи, керівники експортного відділу, керівники відділу ЗЕД, головні експерти із зовнішньоекономічних питань, SEO. При опитуванні було виявлено, що більшість із них все-таки користується транскордонною торгівлею, так як вміє рахувати кошти і розуміє, що на сьогоднішній день це є можливість зекономити певну кількість коштів, які можна витратити на інші товари/послуги. Більшість опитуваних були чоловіки, хоча базуючись на соціальних опитуваннях та статистиці, більшість часу проводять купуючи товари за кордоном жінки, які купують одягу, одяг, косметику, також вітаміни, корисне харчування тривалого зберігання та інше у інтернеті.

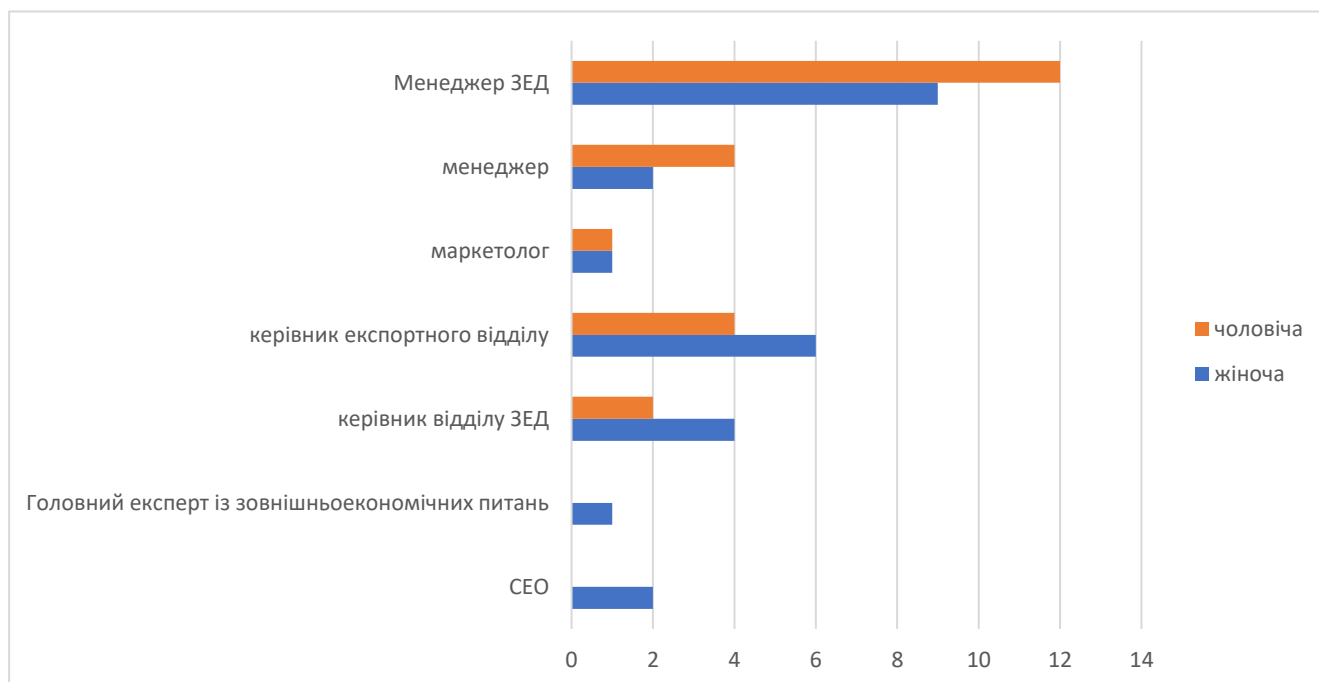

Рис.3.8. Особи, задіяні в опитуванні мають наступні спеціальності

Джерело: власні розрахунки на основі опитування

Покупців також турбує показник кількість днів за які вони отримують посилку. Як ми можемо бачити більшість із них отримують посилку у термін понад 30 днів, що особливо у умовах інфляції має вплив на гаманець покупця, та ризиковість операції під час воєнного часу, у розрізі можливого знищення товару на території України, а саме потрапляння бомб у вантаж, та інше [149].

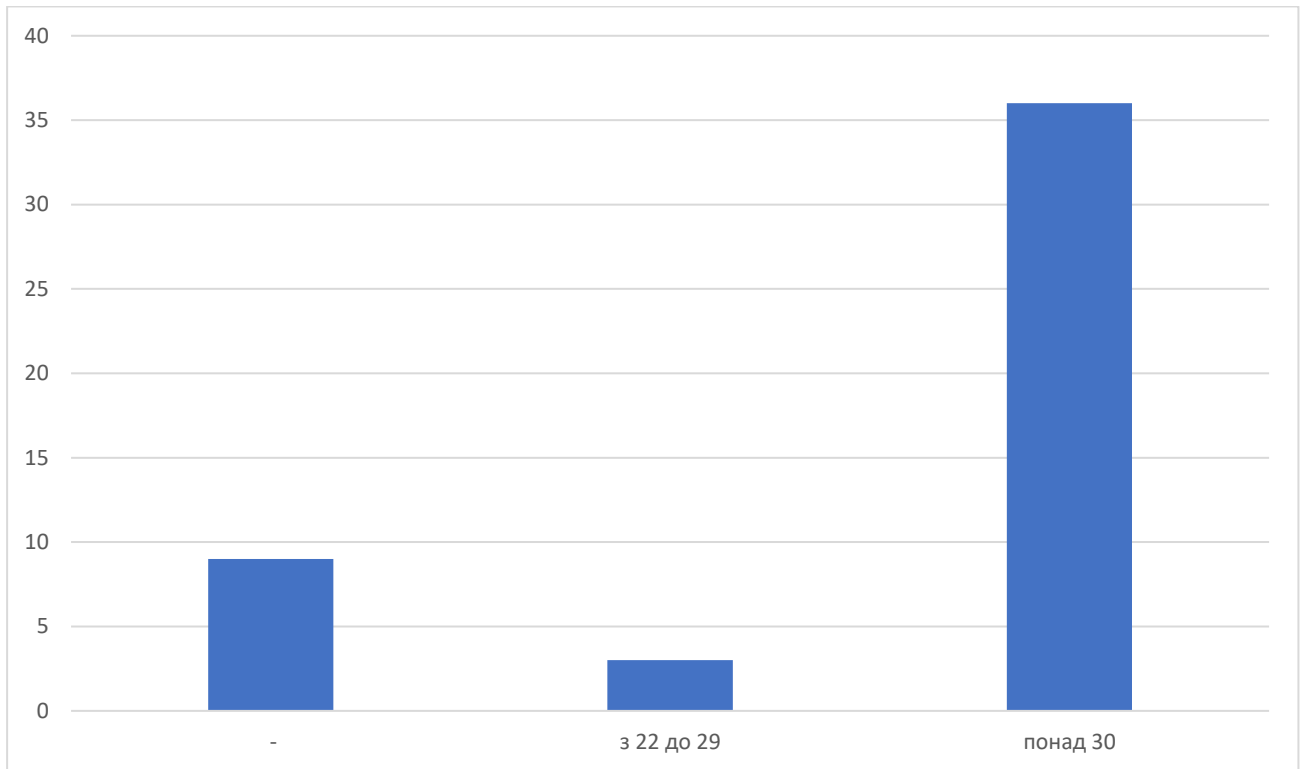

Рис. 3.9. Кількість днів за які отримує український споживач посилку

Джерело: власні розрахунки на основі опитування

Перевага китайської системи над українською у тому, що Китаї є транскордонні склади тимчасового зберігання, з яких може кожен охочий купити напряму іноземні товари та отримати їх у максимально короткий строк (до 2 днів).

На 2022 рік це працює вже у декількох розвинених країнах, що допомагає споживачам у цих країнах мати можливість купити швидше із пониженими митами товари, навіть українські експортери використовують цей інструмент для продажу товарів на закордонних ринках [149].

Рис.3.10. показує що всі особи, які прийняли участь в опитуванні вважають, що можливість закупувати товари із пониженою вартістю впливає на добробут їх сім'ї, так як ціні зростають над швидкими темпами, а економія на податках при імпорті продукції із інших країн методом транскордонної торгівлі дає їм змогу відчувати кращий рівень життя.

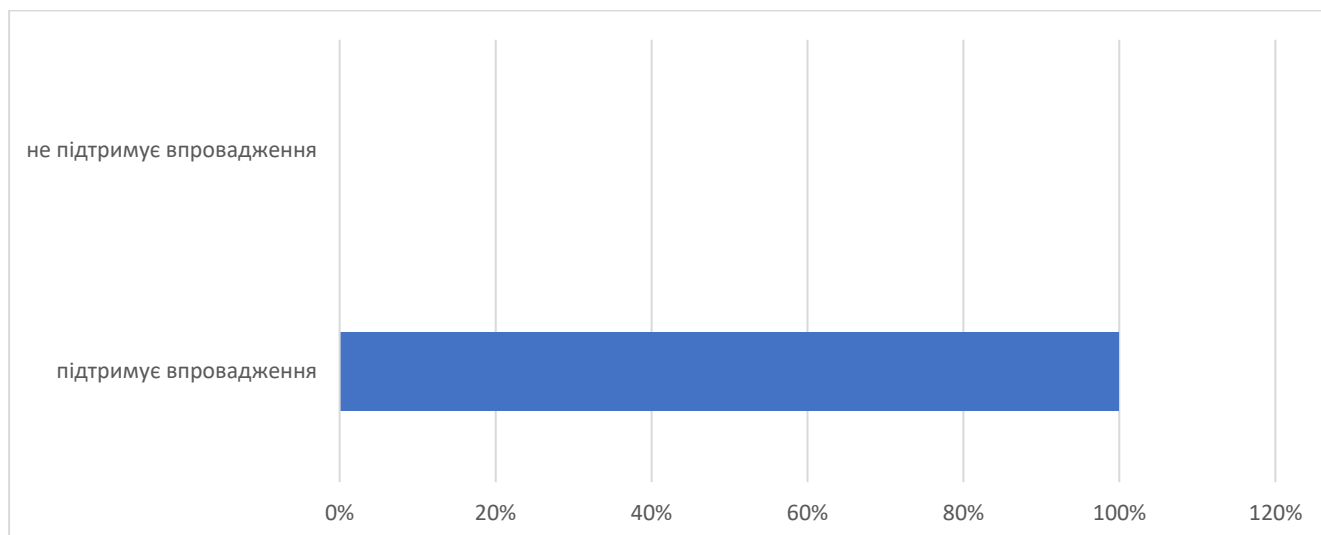

Рис. 3.10 Відсоток опитуваних, який підтримує впровадження для В2С митно-тарифного механізму за китайською моделлю

Джерело: власні розрахунки на основі опитування

Спираючись на ці міркування, набули підтвердження наступні гіпотези:

1. Введення відстрочення сплати імпортного ПДВ до моменту реалізації товару, за 1% від суми імпортного ПДВ підтримано бізнесом, як дієвий інструмент, який створює додаткові можливості для розширення обсягу експортно-імпортних операцій та забезпечуватиме додаткових надходжень до державного бюджету.

2. Запровадження транскордонної моделі за китайською буде підтримано бізнесом, як дієвий інструмент для:

відкриття нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України для забезпечення цілей ЦСР

додаткові надходження до державного і місцевих бюджетів України, щоб Україна могла виконувати свої зобов'язання по сплаті необхідних платежів, а бізнес при цьому не зазнавав значних додаткових обтяжень

3.3. Трансмійні канали використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання щодо досягнення цілей сталого розвитку

У п.2.2. розділу 2 були проаналізовані особливості використання митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій в Україні з позицій впливу на досягнення чотирьох цілей сталого розвитку, а саме, Ціль 1. Подолання бідності, Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання, Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура, Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад. Тепер ми доповнимо дослідження аналізом трансмісійних каналів використання запропонованих моделей удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання крім зазначених цілей, ще на наступні:

- Ціль 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства
- Ціль 6. Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх.
- Ціль 7. Забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх
- Ціль 10. Скорочення нерівності всередині країн та між ними
- Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва
- Ціль 13. Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками
- Ціль 16. Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях

- Ціль 17. Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку

При розробці Цілей сталого розвитку було встановлено, що проблеми глобального розвитку, включаючи бідність і голод, мають наскрізні зв'язки між сталим розвитком, урбанізацією та місцевим управлінням. І саме впровадження дієвих моделей митно тарифного регулювання, може допомогли Україні досягти забезпечення цілей сталого розвитку до 2030 року.

Трансмісійні канали використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій можуть мати вагомий вплив на досягнення цілей сталого розвитку, подолання бідності і голоду, формування сучасної структури економіки і раціонального споживання обмежених ресурсів, тощо, і потребує наукового обґрунтування й комплексної розробки.

Дослідження, зроблені під час виконання цієї наукової роботи, довели, що митно-тарифне регулювання діяльності суб'єктів господарювання в Україні, наразі, має певні недоліки та потребує реформування в контексті розширення використання новітніх митно-тарифних інструментів на базі вивчення міжнародної практики розвинутих країн і сучасних умов господарювання в Україні, які обтяжені необхідністю ведення оборони країни від російської агресії, відновлення територіальної цілісності країни й відбудови зруйнованих соціально-економічних об'єктів.

Моделі, запропоновані для впровадження в Україні - це розширення переліку використання на практиці митно-тарифних інструментів, які допоможуть значно поліпшити чинне митно-тарифне регулювання, здійснить позитивний вплив на розвиток економіки України, покращить торговельні відносини з іншими країнами світу та прискорить досягнення цілей сталого розвитку. Впровадження запропонованих митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання у реалізації митної політики України позитивно вплине якнайменш на 12 з 17 цілей сталого розвитку [94]. Розглянемо більш детально взаємозв'язок

запропонованого митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання з цілями сталого розвитку.

У табл. 3.1 ми розглянемо оцінку впливу запропонованих моделей на ціль 1, а саме, подолання бідності.

Таблиця 3.1

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на подолання бідності в усіх її формах та всюди

Важелі впливу на сталий розвиток -Ціль 1	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Зниження податків при транскордонній торгівлі призведе до збільшення купівельної спроможності українців.	+	+
Зменшення податкового навантаження на імпортерів призведе до зменшення кількості банкрутства компаній.	+	+
Створення нових робочих місць буде сприяти подоланню бідності.	+	+

Джерело: розробка автора

Згідно табл.3.1 ми бачимо позитивний вплив від впровадження обох моделей. Запропоновані заходи зі зниження митних платежів при проведенні В2С й В2В операцій в умовах транскордонної торгівлі матимуть позитивний ефект на зростання добробуту громадян через зниження цін на імпортні товари, що в цілому приведе до збільшення купівельної спроможності громадян.

Відбудова нашої країни, її інфраструктури, економічних і соціальних об'єктів потребуватиме ввезення сучасного обладнання і сировини для виробництва необхідних товарів. Запропонована модель сприятиме

пожвавленню міжнародної торгівлі, створенню нових робочих місць і відповідно надходжень до місцевого і державного бюджетів.

Таблиця 3.2

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства

Важелі впливу на сталий розвиток -Ціль 2	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Сприяння імпорту товарів від постачальників	+	+
Сприяння створенню в Україні стійких систем виробництва готових продуктів харчування задля збереження екосистем і поступового покращення якості земель та ґрунтів, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій (щоб мати змогу конкурувати з імпортними товарами).	+	+

Джерело: розробка автора

Війна, яку РФ розв'язала на території України не тільки щодня веде до людських і матеріальних втрат українців, але й привела до зростання цін на продовольство в розвинутих країнах, а в країнах Африки – постала загроза голоду. В зв'язку з цим під егідою ООН були розроблені заходи по створенню зернового коридору з України, також були розроблені інші економічні, військово-політичні механізми щодо подолання голоду, досягненню продовольчої безпеки, поліпшенню харчування і сприяння сталому розвитку

сільського господарства як в Україні, так і за її межами. Згідно табл.3.2 ми очікуємо позитивний вплив від впровадження обох моделей на складові цілі 2.

В таблиці 3.3. оцінимо вплив удосконаленої моделі використання митно-тарифного інструментарію при здійсненні операцій В2В та В2С на досягнення цілі 6 – наявності чистої води і належних санітарних умов.

Таблиця 3.3

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на наявність чистої води та належних санітарних умов

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 6	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Імпорт новітніх технологій і обладнання для доступності безпечної питної води, будівництва та реконструкції систем централізованого водопостачання.	+	+
Обмін досвідом В2В та В2С	+	+
Підвищення ефективності водокористування	+	+
Основна перевага – менше виробляти товари, які дешевше імпортувати, тим самим економити використання водних ресурсів у виробництві.	+	+

Джерело: розробка автора

Запропонована модель сприятиме імпорту новітніх технологій і обладнання, щоб забезпечити якісну очистку питної води. Також сприятиме ввезенню необхідних товарів, технологічних комплексів, інноваційного оснащення для будівництва та реконструкції систем централізованого водопостачання. Застаріла в багатьох містах і селах України система

водопостачання потребує модернізації на засадах підвищення ефективності водокористування. Важливим є використовувати переваги міжнародної торгівлі – менше виробляти товари, які дешевше імпортувати, тим самим економити використання водних ресурсів у виробництві.

Табл.3.4 демонструє позитивний вплив від впровадження обох моделей на забезпечення доступу до надійних, стійких, сучасних джерел енергії для всіх громадян.

Таблиця 3.4

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 7	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Імпорт матеріалів і техніки для провадження зеленої енергії	+	+
Обмін досвідом В2В та В2С та можливість імпорту запчастин/комплектуючих.	+	+

Джерело: розробка автора

Використання пільгових ставок митних платежів при ввезенні матеріалів і техніки для потреб зеленої енергетики є важливим напрямком забезпечення енергетичної безпеки, актуальність якої не викликає сумнівів. Згідно табл.3.4. ми бачимо позитивний вплив від впровадження обох моделей. Обмін досвідом В2В та В2С та можливість імпорту запчастин/комплектуючих до обладнання для генерації сонячної, вітрової, біоенергетики, гідроенергетики, геотермальної та енергії довкілля. На нашу думку, ввезення в країну сучасного обладнання (від сонячних панелей до біо-газових установок) має оподатковуватись за пільговим тарифом, а саме, імпортуватися із пільговими ставками мита та ПДВ.

Наведемо оцінку запропонованих моделей на досягнення цілі 8, результати представимо в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх

Важелі впливу на сталий розвиток -Ціль 8	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Можливість не сплачувати одразу ПДВ під час митного очищення імпортованих вантажів дозволить підприємцям вивільнити гроші, щоб перенаправити їх на персонал, а саме: на вчасну оплату заробітної плати персоналу, на створення нових робочих місць.	+	+
Збільшення імпорту створить попит на логістичні послуги, що спричинить необхідність розвитку і створення нових робочих місць	+	+
Створення можливостей для розвитку послуг, через необхідність маркетингу товарів та автоматизації імпорту	+	+
Впровадження моделі транскордонної торгівлі передбачає залучення новітніх інформаційних технологій та активний розвиток діджиталізації в Україні	+	+

Джерело: розробка автора

Широкі можливості щодо досягнення цілі 8 створюються за допомогою запропонованих моделей. Відстрочення сплати ПДВ під час митного оформлення імпортованих товарів та інших предметів дозволить підприємцям

вивільнити обігові кошти, збільшувати обсяги операцій, стимулюватиме міжнародну торгівлю. Збільшення обсягів ввезення необхідних на внутрішньому ринку товарів і технологічного обладнання створить попит на логістичні послуги, що спричинить необхідність розвитку цієї галузі, потребуватиме збільшенню нових робочих місць. Створення можливостей розвитку логістичних послуг, через необхідність маркетингу товарів та автоматизації імпорту.

Запропонована модель транскордонної торгівлі передбачатиме залучення новітніх інформаційних технологій при здійсненні експортно-імпортних операцій та стимулюватиме активний розвиток діджиталізації в Україні.

Табл.3.6. демонструє позитивний вплив від впровадження обох моделей щодо створення стійкої інфраструктури, сприятиме всеохоплюючій індустріалізації та інноваціям.

Таблиця 3.6

Оцінка впливу запропонованих моделей для B2B та B2C торгівлі на створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 9	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	B2C	B2B
Імпорт матеріалів та екологічно чистих видів транспорту	+	+
Розвиток транскордонної торгівлі створить попит на митно-ліцензійні склади зі зручною інфраструктурою та сучасним обладнанням	+	+
Бажання інвестувати іноземним інвесторам в українську інфраструктуру через ціль отримання прибутку в інших галузях	+	+

Подовження табл.3.6

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 9	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	B2C	B2B
Збільшення кількості складських комплексів, та безпосередньо товарів, що в них зберігатимуться, створить необхідність розвивати транспортну мережу, яка з'єднає склади з більшістю міст і селищ України	+	+

Джерело: розробка автора

Запропоновані моделі сприятимуть створенню стійкої інфраструктури, всеохоплюючій, сталій індустріалізації на інноваційній основі через імпорт новітніх технологій і матеріалів, екологічно чистих видів транспорту. Розвиток транскордонної торгівлі сприятиме зростанню попиту на митно-ліцензійні склади зі зручною інфраструктурою та сучасним обладнанням.

Важливо стимулювати бажання іноземних інвесторів інвестувати в українську інфраструктуру через ціль отримання прибутку в інших галузях. Збільшення кількості логістичних і складських комплексів, та безпосередньо товарів, що в них зберігатимуться, створить необхідність розвивати транспортну мережу, яка з'єднає склади з більшістю міст і селищ України.

Табл.3.7 демонструє позитивний вплив від впровадження обох моделей на можливості для розвитку вітчизняної економіки, малого і середнього бізнесу, що впливатиме на скорочення нерівності в середні країни та дозволить подолати розрив з країнами –учасницями ЄС.

Таблиця 3.7

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на скорочення нерівності всередині країн та між ними

Важелі впливу на сталий розвиток -Ціль 10	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Можливість впровадження умов для ведення бізнесу, які вже впроваджені в інших країнах	+	+
Створення нових робочих місць та зростання потреб у персоналі	+	+
Можливість купувати продукцію онлайн дозволить уникнути будь-яких проявів дискримінації	+	+

Джерело: розробка автора

Розвиток складської інфраструктури, логістичних і транспортних центрів спричинить попит на персонал, сприятиме зростанню заробітних плат, будівництву поселень для робітників, що ці склади обслуговуватимуть. У воєнний та післявоєнний час важливим напрямком митно-тарифного регулювання має бути формування оптимальної структури імпорту та експорту.

В табл.3.8 продемонстровано оцінку впливу запропонованих моделей на реалізацію таких цілей сталого розвитку як забезпечення відкритості, безпеки, екологічної й життєстійкості міст і населених пунктів. Ми передбачаємо позитивний вплив від впровадження обох моделей на впровадження зазначених цілей.

Таблиця 3.8

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів

Важелі впливу на сталий розвиток -Ціль 11	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
У воєнний та післявоєнний час імпорт із можливістю мінімізації податків як для фізичних так і юридичних осіб необхідних товарів дозволить завжди мати альтернативу у необхідних матеріалах та додатковий ресурс для розвитку	+	+
Розвиток складської інфраструктури спричинить попит на персонал, сприятиме створенню та розвитку поселень для робітників, що ці склади обслуговуватимуть.	+	+

Джерело: розробка автора

Можливість зменшення сплати податків як для фізичних так і юридичних осіб при імпорті необхідних товарів дозволить зекономити кошти, забезпечить доступ до альтернативних матеріалів і додатковий ресурс для розвитку економіки окремих міст та об'єднаних територіальних громад.

Табл.3.9. демонструє позитивний вплив від впровадження обох моделей митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання на формування раціональних моделей споживання і виробництва- ціль12.

Таблиця 3.9

**Оцінка впливу запропонованих моделей для B2B та B2C торгівлі на
забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і
виробництва**

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 12	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	B2C	B2B
Мати можливість імпортувати продукцію без додаткових витрат, виробництво якої в Україні є ресурсоемним.	+	+
Посилення конкурентного тиску імпортних товарів створить необхідність модернізації вітчизняних виробництв та впровадження і застосування нових технологій, а також модернізації підходів українського бізнесу до справи.	+	+
Імпорт запчастин за полегшеною схемою імпорту до існуючого закордонного обладнання на українських виробництвах	+	+
Застосування діджитал-технологій дозволить зменшити обіг паперових документів, дозволить зменшити кількість відходів, а також зберегти дерева.	+	+

Джерело: розробка автора

Впровадження удосконаленого інструментарію митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій створить можливість імпортувати продукцію без додаткових витрат, посилення конкуренції імпортних товарів

створить необхідність модернізації вітчизняних виробництв та впровадження і застосування нових технологій, а також модернізації підходів українського бізнесу до справи. Важливим є забезпечувати імпорт запчастин за полегшеною схемою до існуючого закордонного обладнання на українських виробництвах та застосовувати діджитал-технології, щоб зменшити обіг паперових документів, кількість відходів і зберегти дерева.

Вкрай актуальна ціль в останні десятиріччя - це боротьба зі зміною клімату. В табл.3.10. продемонстровано позитивний вплив від впровадження обох моделей на досягнення цієї мети.

Таблиця 3.10

**Оцінка впливу запропонованих моделей для B2B та B2C торгівлі на
вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його
наслідками**

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 13	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	B2C	B2B
Використання транскордонних складів та імпорт дешевших товарів дозволить краще планувати товарне виробництво і як слідство вживати заходи щодо боротьби зі зміною клімату	+	+
Впровадження діджиталізації призведе до збереження лісів через зменшення використання паперових документів.	+	+

Джерело: розробка автора

Через використання сучасних транскордонних складів покращиться забезпечення та імпорт дешевших товарів, що дозволить краще планувати

виробництво і як слідство вживати заходи щодо боротьби зі зміною клімату, зберегти і вивільнити ресурси на природоохоронні заходи.

В табл.3.11 оцінимо вплив на ціль 16 - сприяння розбудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх, створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях.

Таблиця 3.11.

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 16	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Впровадження діджиталізації дозволить відслідковувати та контролювати всі митні та торговельні операції.	+	+
Зменшення фіскального навантаження сприятиме зменшенню частки тіньової економіки.	+	+
Впровадження діджиталізації дозволить автоматично робити всі грошові перерахування без задіяння фізичних контактів	+	+
Впровадження діджиталізації дозволить уникнути великої кількості помилок через вилучення людського фактора.	+	+

Джерело: розробка автора

На нашу думку комплексне оновлення митно-тарифного інструментарію через впровадження діджиталізації роботи митних органів дозволить автоматично робити всі грошові перерахування без задіяння фізичних контактів відслідковувати та контролювати всі митні та торговельні операції, уникати великої кількості помилок через вилучення людського фактора. Зменшення фіскального навантаження на суб'єктів господарювання сприятиме зменшенню частки тіньової економіки.

В табл.3.12 продемонстровано позитивний вплив від впровадження обох моделей на досягнення цілі 17.

Таблиця 3.12

Оцінка впливу запропонованих моделей для В2В та В2С торгівлі на зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку

Важелі впливу на сталий розвиток - Ціль 17	Позитивний/негативний вплив (+/-)	
	В2С	В2В
Збільшення імпорту сприятиме наповненню державного бюджету	+	+
Можливість владі розвивати партнерські відносини із бізнесом для досягнення Цілей Сталого Розвитку	+	+
Зменшення фіскального навантаження – значна підтримка бізнесу і споживачів.	+	+
Створення умов для залучення іноземних компаній на український ринок.	+	+

Джерело: розробка автора

В табл.3.12 оцінено вплив удосконаленої моделі використання митно-тарифного інструментарію на зміцнення засобів здійснення й активізація роботи

в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку через формування партнерських відносин між владою і бізнесом, зменшення фіскального навантаження на суб'єктів господарювання, створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, наповненню державного і місцевих бюджетів.

Проведений аналіз свідчить про додаткову необхідність запровадити можливість звільнити від ПДВ у разі введення і використання окремих груп товарів юридичними особами для виконання цілей сталого розвитку, особливо, які стосуються екології, модернізації економіки, відновлення після воєнного стану, екологічної модернізації, переробки сміття, зеленої енергії та інших необхідних для виконання цілей сталого розвитку необхідних імпорتنних ресурсів.

Спираючись на ці міркування, була виявлена необхідність розширення запропонованої новітньої моделі для покращення наявного митно-тарифного інструментарію для В2В у разі імпорту для кінцевого споживання:

Трансмійні канали використання оновленого митно-тарифного інструментарію забезпечуватимуть у разі імпорту товару для кінцевого споживання використання технології для цілей сталого розвитку, які стосуються екології, модернізації виробництва, імпорту комплектуючих, зеленої енергії, систем очищення води, переробки сміття, матеріали для відновлення інфраструктури у післявоєнний період, при поданні звітності до податкової та спеціальних підтверджень.

Новітня модель покращення наявного митно-тарифного інструментарію підтверджує повну відповідність цілям сталого розвитку та залишається актуальною.

Висновки до третього розділу

1. Представлення новітніх моделей удосконалення наявного митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій включають в себе: модернізацію механізму звичайного імпорту у розрізі ПДВ; впровадження моделі транскордонної торгівлі зі застосуванням знижених ставок митних платежів і відстрочкою сплати ПДВ. Детально розглянуті моделі впровадження змін до митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання та зроблено доопрацювання з урахуванням цілей сталого розвитку

2. Проведене дослідження реакції бізнесу на впровадження розробленої моделі змін показало готовність до використання запропонованих митно-тарифних інструментів та підтримку суб'єктами господарювання запропонованих можливостей з метою відбудови і зростання української економіки.

3. Було запропоновано введення відстрочення сплати імпортного ПДВ до моменту реалізації товару за 1% від суми нарахованого ПДВ як дієвий інструмент відкриття нових можливостей для розвитку малого, середнього й великого бізнесу України в умовах необхідності швидкої відбудови України й досягнення цілей ЦСР, що також забезпечуватиме додаткові надходження до бюджету України, щоб Україна могла виконувати свої зобов'язання по сплаті необхідних платежів, а бізнес при цьому не зазнавав значних додаткових обтяжень.

4. Удосконалений митно-тарифний інструментарій регулювання експортно-імпортних операцій передбачає використання звільнення від імпортного ПДВ у випадках ввезення товару для кінцевого споживання з метою використання новітніх технологій забезпечення цілей сталого розвитку, які стосуються відновлення екології, модернізації виробництва, імпорту комплектуючих для зеленої енергетики, систем очищення води, переробки сміття, матеріали для відновлення інфраструктури у післявоєнний період, при поданні звітності до

податкової та спеціальних підтверджень сприянню виконання цілей сталого розвитку.

5. Було проведено оцінку трансмісійних каналів використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання на сталий розвиток України та визначено ключові фактори необхідних змін, перегляд глобальних цілей та посилення ролі України на світовому ринку, які запропоновані після детального аналізу впливу моделей на досягнення цілей сталого розвитку

6. Транскордонна торгівля надасть необхідний поштовх для створення нових робочих місць, покращення інфраструктури за рахунок бажання іноземного виробника бути на українському ринку. Саме вона може дати поштовх після війни розміщення іноземними компаніями своїх товарів та транскордонних складах для реалізації та території України. Багато іноземних партнерів сьогодні розглядають можливості інвестицій під час відбудови України. Впровадження моделі транскордонної торгівлі – розширить можливості співпраці на вітчизняному ринку для іноземних компаній, а також створить можливість вітчизняним споживачам мати більш дешеві товари першої необхідності кращої якості.

Основні наукові положення цього розділу опубліковані в працях [39], [45], [149], [37], [41].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в Україні та запропоновано новітні моделі удосконалення наявного митно-тарифного інструментарію регулювання як у B2B, так і у B2C секторі, що дало змогу сформулювати наступні висновки та пропозиції.

1. Узагальнено теоретичні підходи до еволюції становлення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в умовах досягнення сталого розвитку; запропоноване визначення поняття та сутності митно-тарифного інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання в системі державного регулювання соціально-економічних процесів через вплив на конкурентоспроможність товарів та послуг, як у країні, так і за її межами, через застосування певних податків та зборів під час здійснення експортно-імпортних операцій з метою забезпечення національної безпеки та економічного розвитку вітчизняних підприємств, зростання їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках, як невід'ємного елемента відбудови і розвитку нашої держави в умовах необхідності досягнення цілей сталого розвитку;

2. Виявлено особливості використання сучасних митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, через аналіз законодавчих засад митно-тарифного регулювання в Україні, та уточнені його функції, а саме: забезпечення національної безпеки, забезпечення економічного розвитку вітчизняних підприємств та їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, забезпечення виконання цілей сталого розвитку України, забезпечення належного рівня надходжень до державного бюджету.

3. Встановлено особливості використання сучасних митно-тарифних інструментів в зарубіжних країнах, зокрема, країнах ЄС і Китаю, на основі аналізу міжнародного досвіду митно-тарифних інструментів при здійсненні операцій В2В та В2С торгівлі, та виявлено наступні закономірності, а саме: покращення митно-тарифного інструментарію сприяло розвитку економіки розвинених країн в складних умовах пандемії COVID 19. Це підтверджується досвідом транскордонної торгівлі КНР, так і на досвіді ЄС, як у В2В, так і в В2С торгівлі. Саме покращення при В2С торгівлі за досвідом КНР, або покращення при реекспорті у Європейському Союзі, мають позитивний вплив на розвиток економіки країн, механізм зменшення податкового навантаження ПДВ є одним із основних використовуваних як у В2В так і В2С секторі в зарубіжному досвіді.

4. З'ясовано на основі проведення реальних кейсів по експорту української продукції до ЄС та КНР, як саме працюють митно-тарифні інструменти у країнах призначення. Методом порівняння було визначено, що структура митно-тарифного інструментарію України не є досконалою, а митно-тарифні інструменти КНР та ЄС мають низку переваг і заслуговують на адаптацію до вітчизняних умов. Було обґрунтовано модель використання митно-тарифних інструментів до впровадження у В2В торгівлі в Україні на основі досвіду й адаптації інструментарію митно-тарифного регулювання, яке використовуються в країнах членах ЄС. Визначені основні вектори можливих покращень у В2В, а саме: можливість запозичення досвіду ЄС у розрізі реекспорту та імплементація його в Україні у розрізі імпорту, а саме: впровадження відстрочки сплати імпортного ПДВ до реалізації товару. Більш адаптовані до використання в Україні при здійсненні операцій В2С торгівлі на нашу думку є інструменти, які використовуються у КНР. Визначені основні вектори можливих покращень у В2С торгівлі, а саме впровадження системи за китайською моделлю транскордонної торгівлі.

5. Визначено проблеми використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій в Україні в контексті досягнення цілей сталого розвитку й запропоновано модель удосконалення використання

митно-тарифних інструментів в Україні, а саме: оновлена модель використання митно-тарифних інструментів має бути максимально адаптована до процесу відновлення економіки України на новому технологічному рівні з урахування цілей сталого розвитку, забезпечувати створення нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України; оновлений митно-тарифний інструментарій має забезпечувати достатні надходження до бюджету України з метою забезпечення громадян суспільними благами та послугами .

6. Обґрунтовано необхідність впровадження змін до митно-тарифного інструментарію регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання на основі побудови економіко-математичної моделі, проаналізовано вплив оновленої моделі використання митно-тарифних інструментів на досягнення цілей сталого розвитку, та розширено концепцію, їх використання, а саме: введення відстрочення сплати імпортного ПДВ до моменту реалізації товару, за 1% від суми імпортного ПДВ, забезпечить додаткові надходження до бюджету України, зменшить вилучення обігових коштів суб'єктів господарювання, сприятиме розвитку малого, середнього та великого бізнесу України.

7. Було проведено опитування бізнесу щодо отримання згоди на введення додаткової плати за відстрочення ПДВ до моменту отримання коштів за реалізацію продукції при впровадженні транскордонної торгівлі за китайською моделлю. На базі опитування підтверджуються наступні гіпотези: введення відстрочення сплати імпортного ПДВ до моменту реалізації товару, за 1% від суми імпортного ПДВ підтримано бізнесом, як дієвий інструмент створення додаткових можливостей при проведенні експортно-імпортних операцій суб'єктами господарювання і збільшить податкові надходження до бюджету.

8. Визначено напрямки удосконалення митно-тарифних інструментів, на основі апробації новітніх моделей їх використання для покращення умов здійснення експортно-імпортних операцій як у розрізі B2B та B2C торгівлі.

Висунуті в дисертаційній роботі гіпотези, отримали підтвердження на основі проведеного опитування суб'єктів господарювання, які здійснюють

експортно-імпорتنі операції. Зокрема, введення відстрочення сплати імпортного ПДВ до моменту реалізації товару, за 1% від суми імпортного ПДВ було підтримано представниками суб'єктів господарювання, як дієвий інструмент для відкриття нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України в умовах забезпечення цілей сталого розвитку, надасть можливість отримання додаткових надходжень до державного бюджету України, що є актуальним як в умовах воєнного стану, так і повоєнного відновлення, забезпечить більш сприятливі умови здійснення експортно-імпортних операцій суб'єктами господарювання.

Запровадження адаптованої до вітчизняних умов моделі транскордонної торгівлі на основі китайського досвіду було підтримано представниками суб'єктів господарювання, як дієвий інструмент створення нових можливостей для розвитку малого, середнього та великого бізнесу України, сприятиме досягненню цілей сталого розвитку, забезпечить можливість отримання додаткових надходжень до державного і місцевих бюджетів України.

9. Окреслено шляхи трансформації та можливі ключові точки впливу на забезпечення виконання цілей сталого розвитку, і як слідство, визначені наступні заходи щодо створення сприятливих умов розвитку вітчизняного бізнесу, відбудови нашої держави шляхом використання оновлених моделей використання митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання, а саме: була виявлена необхідність розширення запропонованої новітньої моделі для покращення наявного митно-тарифного інструментарію при В2В операціях. У разі імпорту товару для кінцевого споживання із ціллю використання технології для забезпечення цілей сталого розвитку, які стосуються екології, модернізації виробництва, імпорту комплектуючих, зеленої енергії, систем очищення води, переробки сміття, матеріалів для відновлення інфраструктури у післявоєнний період, при поданні звітності до податкової та спеціальних підтверджень сприянню виконання цілей сталого розвитку, сплата імпортного ПДВ може не застосовуватись. Новітня модель удосконалення наявного митно-тарифного інструментарію регулювання

експортно-імпортних операцій підтверджує повну відповідність цілям сталого розвитку та відновленню економіки нашої держави, відбудови інфраструктури на новому технологічному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акт проголошення незалежності України. Відомості Верховної Ради України. 1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text> (дата звернення: 12.10.2021).
2. Ангелко І.В., Лех Г.А., Шпарик Х.В., Данило С.І. Економічний зміст зовнішньоторговельних цін та механізм їх формування. *Регіональна економіка*. 2021. № 2. С. 205–213.
3. Атаманчук Н. *Шляхи протидії ухиленню від сплати податків при здійсненні експортних операцій в Україні*. 2020. PhD Thesis. м. Ірпінь: НДІ фіскальної політики.
4. Баженова О., Демиденко Л. Митно-тарифні інструменти регулювання діяльності імпортерів тютюнових виробів та замінників тютюну. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 1(33). С. 66-74. DOI: 10.25140/2411-5215-2023-1(33)-66-74
5. База тарифів Світової організації торгівлі. URL:<http://tariffdata.wto.org/default.aspx> (дата звернення:29.06.2023)
6. Бандурка М. *Інструменти митного регулювання зовнішньої торгівлі: сучасний стан та напрямки вдосконалення в Україні*. 2021. PhD Thesis.
7. Бережнюк І. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. 543 с.
8. Бондаренко Є. Оцінка інструментів митного регулювання та їх вплив на стан лібералізації зовнішньої торгівлі. *Інноваційна економіка*, 2014, 5: 230-235. http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_5_45
9. Виговська Н., Шиманська К., Костишин Ю. Стратегічні ініціативи щодо розвитку митного контролю у системі забезпечення фінансової безпеки держави. *Облік і фінанси*. 2021. № 2 (92). С 25–34.

10. Вінницький В. Ю. *Вплив митно-тарифних інструментів на динаміку зовнішньої торгівлі України*. 2021. PhD Thesis.
11. Германчук І. В. *Проблеми обліку експортно-імпортних операцій в Україні*. 2012. PhD Thesis. Видавництво СумДУ.
12. Голинський Ю., Павелчак А. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його удосконалення. *Молодий вчений*, 2018, 10 (62): 749-752. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/175.pdf>
13. Гончар Г. *Митно-тарифні та нетарифні інструменти регулювання зовнішньої торгівлі України*. 2017. PhD Thesis. Аналіз сучасних підходів до ефективного використання потенціалу економіки країни. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39001/1/%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%20%D0%93.%D0%9F..pdf>
14. Гребельник О. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підручник. 2005.
15. Гребельник О. Основи зовнішньоекономічної діяльності. 2019.
16. Гребельник О. та ін. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави. 2021.
17. Гребельник, О.П., 2011. Місце і роль митних платежів у системі оподаткування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Освіта, менеджмент і бізнес: світовий вимір*, (2). С.4-8.
18. Декларація про державний суверенітет України. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1990. №31. Ст.429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення 10.10.2021).
19. Демиденко Л., Наконечна Ю. Акцизна політика щодо тютюнових виробів в умовах інтеграції України до ЄС. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 108-114. : URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_4_22 (дата звернення 12.10.2022).
20. Демиденко Л., Наконечна Ю., Нестеренко О. Митно-тарифний механізм реалізації митної політики в умовах європейської інтеграції України

Інвестиції : досвід та практика № 8, 2023, с. 70 -75. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.8.70>

21. Демиденко Л., Нестеренко О. та ін. Податкова система України: від квазі-ліберальної ретроспективи до неоліберальної перспективи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020, №1(32). С.380-370. <https://doi.org/10.18371/.v1i32.2895>

22. Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#Text (дата звернення: 29.11.2020).

23. Допомога при торгівлі, короткий огляд 2017. Світова організація торгівлі. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/aid4trade17_e.pdf (дата звернення: 29.11.2020).

24. Дугар Т.Є. Проблема адміністрування податку на додану вартість на сучасному етапі. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 689-693.

25. Електронна світова торгова платформа (eWTP) URL: <https://www.ewtp.org/milestone?Spm=a2o7pe.23823200.0.0.6a054b154qelnj> (дата звернення: 29.11.2020).

26. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна СОТ ЄС): посібник. Одеса : ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. 226 с. 51

27. Жучков А. Аналіз актуальних проблем із митної оцінки в Україні та перспективні заходи боротьби з недостовірним декларуванням митної вартості під час митного оформлення товарів у контексті норм і принципів міжнародного митного законодавства. *Customs Scientific Journal*. 2020. № 2. С. 56–62.

28. Завитій І., Батурка М. Теоретичні засади митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Тернопільський національний економічний університет 2017. 432 с.

29. Загальні положення щодо митних платежів (мито, акцизний податок, податок на додану вартість). Порядок нарахування та сплати митних платежів. Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення

Державної митної служби України. URL: <https://dspkz.customs.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/3.7.pdf> (дата звернення: 29.06.2023)

30. Зовнішньоторговельний баланс України з 2005 по 2021 (млн. грн.) (за даними Державної служби статистики України, Світового банку та МВФ). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/> (дата звернення: 17.03.2022).

31. Івашина О. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах економічної конкуренції. *Держава та регіони. Серія: економіка та підприємництво*, 2010, 2: 89-93.

32. Кириленко В.В., Стрішенець О.М., Фаріон М.М. та ін. Автори. Історія економічних вчень. Видавництво: Економічна думка, 2007. 324 с.

33. Коваль М. *Митне регулювання споживчого ринку України*. 2022. PhD Thesis.

34. Колодрубська Ю. *Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: стан та шляхи удосконалення*. 2021. PhD Thesis. Тернопіль.

35. Крисоватий, А. І., та ін. Формування фіскального простору України в умовах глобалізаційних дисбалансів. 2018.

36. Литвинова Є.В. Аналіз митно-тарифного механізму України в умовах воєнного стану / Є.В. Литвинова // Шевченківська весна 2022. Цифрова трансформація економіки в умовах пандемії Covid-19: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. ТОВ «НВП Інтерсервіс» Київ, 2022. С.160-161

37. Литвинова Є.В. Вплив ввізних та вивізних мит на конкурентоспроможність українського виробника / Є.В. Литвинова // Фінансова система країни: фактори впливу: матеріали наук.-практ. конф. ГО "Львівська економічна фундація" Львів, 2021. С. 116-121

38. Литвинова Є.В. Діджиталізація митно-тарифного механізму та штучний інтелект. Розвиток сучасної економічної науки в умовах діджиталізації: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. Центр українсько-європейського наукового співробітництва. 2021. С.155-159.

39. Литвинова Є.В. Досвід митно-тарифного механізму ЄС в умовах сталого розвитку. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2021. № 2 (88). С.14-18
40. Литвинова Є.В. Досвід Польщі як інструмент захисту внутрішнього ринку митно-тарифним та нетарифним методом регулювання для забезпечення сталого розвитку / Є.В. Литвинова // *Розвиток сучасної економічної науки в умовах трансформації: матеріали наук.-практ. конф. - Аналітичний центр "Нова економіка"*. Київ, 2021. С. 69-73
41. Литвинова Є.В. Напрями удосконалення митного механізму в Україні після війни на шляху до сталого розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2022. №1 (218). С18-25.
42. Литвинова Є.В. Поняття та функції митно-тарифного механізму в умовах сталого розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. № 6 (86)/2021. С.69-74
43. Литвинова Є.В. Проблеми адміністрування та реформування механізму митних платежів України в умовах глобалізації. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 3 (71). С.143-148
44. Литвинова Є.В. Проблеми адміністрування та справляння ПДВ, як фактор збільшення вартості українських товарів для зовнішніх ринків / Є.В. Литвинова // *Перспективи сталого розвитку економіки: національний та регіональний аспекти: матеріали наук.-практ. конф. Наукова організація "Перспектива"*. Дніпро, 2019. С. 81-84
45. Литвинова Є.В. Сталий розвиток у разі здійснення транскордонної торгівлі в Україні за китайською моделлю. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 71/2021. С.23-29
46. Ляхович І. *Теоретична парадигма та практика уніфікації митних тарифів*. 2021. PhD Thesis.

47. Митний кодекс Європейського Союзу: Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС. 2013. № 952/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?Uri=celex%3A32013R0952> (дата звернення: 29.11.2020).

48. Митний кодекс України, 4495-VI, редакція 22.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 29.06.2023)

49. Наше спільне майбутнє. Звіт Брундтланд. Доповідь. Міжнародна (Світова) комісія з довкілля і розвитку. 1987. URL: <https://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf> (дата звернення 22.08.2021)

50. Онищенко О.А. Реалізація зовнішньоторговельної політики / О.А. Онищенко // Державне управління. - 2009 р. - № 2. – с.125-128

51. Пахолук О., Голодюк Г., Дзюбинський А., Серединський В. Класифікація товарів як інструмент митного регулювання. *Товарознавчий вісник*. 2021. № 1(14). С. 249–257.

52. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): монографія. Одеса: ПЛАСКЕ, 2009. 628 с.

53. Переверзева Г. Удосконалення митно-тарифного регулювання в Україні шляхом впровадження системи «Електронна митниця». *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2012. Вип, 2012, 4.75: 79-82.

54. Податковий кодекс України, 2755-VI, редакція 22.06.2023, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 29.06.2023).

55. Портер Майкл Е., Конкурентна перевага націй. Гарвардський огляд бізнесу. 1990. URL: http://www.economie.ens.fr/IMG/pdf/porter_1990_-_the_competitive_advantage_of_nations.pdf (дата звернення: 28.09.2021).

56. Порядок денний на XXI століття. Відділ цілей сталого розвитку DSDG Департаменту ООН з економічних і соціальних питань UNDESA. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/trade> (дата звернення 07.04.2022).

57. Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2022. № 216-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/216-15#Text> (дата звернення: 14.09.2021).

58. Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 180/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/180/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.09.2021).

59. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань оподаткування: Закон України. 2006. № 398-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398-16#Text> (дата звернення: 14.09.2021).

60. Про загальну систему податку на додану вартість. Директива Ради ЄС. 2006. № 2006/112/CE. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0112> (дата звернення: 29.11.2020).

61. Про застосування захисних заходів щодо імпорту в Україну. Закон України №332- XIV від 22.12.1998 року, редакція 13.02.2020, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-14#Text> (дата звернення: 29.06.2023)

62. Про застосування схеми загальних тарифних преференцій та скасування Регламенту Ради (ЄС). Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради. 2012. № 978/2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?Uri=celex%3A32012R0978> (дата звернення: 29.11.2020).

63. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки, Постанова, Кабінет Міністрів України, №408 від 14 квітня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.06.2023)

64. Про затвердження Порядку взаємодії інформаційних систем Державної податкової служби України та Державної митної служби України щодо обміну інформацією, необхідною для адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, здійснення контрольних процедур щодо дотримання податкового та митного законодавства. Наказ Міністерства фінансів України. 2020. №286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0593-20#Text> (дата звернення: 13.10.2021).

65. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 р. №330-XIV . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#Text> (дата звернення:29.06.2023)

66. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 р. №331- XIV. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-14#Text> (дата звернення: 29.06.2023)

67. Про зовнішньо-економічну діяльність: Закон України №959-XII від 16.04.1991 року, редакція від 04.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення:29.06.2023)

68. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 29. Ст. 377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 11.12.2021)

69. Про Митний тариф України, Закон України, № 2697-IX від 19.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення:29.06.2023)

70. Про митну справу в Україні: Закон України від 25.06.1991 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-12#Text> (дата звернення: 12.10.2021).

71. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 1033-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033-14#Text> (дата звернення: 13.11.2021).

72. Про стратегію сталого розвитку Україна – 2020. Указ Президента України. 2015. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 28.11.2020).

73. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року: Проект Закону України. 2018. № 9015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?Pf3511=64508 (дата звернення 29.11.2020).

74. Про тарифну та статистичну номенклатуру та Єдиний митний тариф. Регламент Ради ЄЕС. 1987. № 2658/87. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?Uri=celex%3A31987R2658> (дата звернення: 29.11.2020).

75. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року від 30 вересня 2019 року. Указ Президента України. 2019. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 22.08.2021).

76. Про Цілі сталого розвитку. Програма розвитку Організацій Об'єднаних Націй. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html> (дата звернення: 29.11.2020).

77. Прохорова М.Е, Захаров І.М., Угода про Асоціацію між Україною та ЄС – проблеми та перспективи економічного співробітництва, Стратегія розвитку України, 2016, №1, С.108-117

78. Раух Джеймс Е. Порівняльна перевага, Географічна перевага та обсяг торгівлі. Економічний журнал. 1991. № 408. С.1230-1244.

79. Ресурс транскордонної торгівлі українськими товарами у Китайській Народній Республіці Клубу експортерів України: <http://www.ewtp.trade/> (дата звернення: 29.11.2020).

80. Сидорович О. Роль податкових елементів фіскального механізму в досягненні завдань сталого економічного розвитку. *Схід*, 2017, 4: 17-25.

81. Сидорович О. Передумови функціонування та логіка трансформації контролюючих інституцій з питань оподаткування в Україні. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*, 2017, 52.1: 70-80.

82. Сидорович О. Проблематика використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у митному просторі України. *Світ фінансів*, 2023, 4 (73): 89-101.

83. Скрипник С. В.. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану / С. В. Скрипник, О. С. Процевят, О. В.

Воронова // Економіка та суспільство. – 2022. – № 38. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47>.

84. Статистика Європейського Союзу. Євростат. 2022. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?Title=File:Extra-EU_trade_in_goods,_2002-2020.png (дата звернення 07.04.2022).

85. Сторожук О. В. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньо-економічної безпеки держави в умовах євроінтеграції / О. В. Сторожук, Г. М. Свириденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. – С. 94–98.

86. Торгівля та розвиток. Праці Конференції ООН Торгівля та розвиток. 1964. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/econf46d141vol1_en.pdf (дата звернення 13.01.2022).

87. Третяк Н. М Інструменти державного та ринкового впливу на валютні операції банків, Фінансовий простір № 1 (1) 2011, с. 45-53

88. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, редакція 25.10.22, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text (дата звернення: 29.06.2023)

89. Угода про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль, ратифікація 11.07.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_001-19#Text (дата звернення: 29.06.2023)

90. Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, редакція від 18.08.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_001-20#Text (дата звернення: 29.06.2023)

91. Френсіану Пол Лауренціу Терія конкурентної переваги Портера. Університет Крайова. 2008. URL: http://feaa.ucv.ro/annals/v7_2008/0036v7-030.pdf (дата звернення 02.10.2021).

92. Циганов С., Циганова Н. Формування глобального фінансового середовища. *Actual Problems of International Relations*, 2012, 1.110.

93. Циганов С.; Сизоненко В. Теоретичні основи політики економічного розвитку та механізми їх реалізації в контексті глобалізаційних викликів. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*, 2014, 5-6: 131-140.

94. Цілі сталого розвитку – Україна. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017.

95. Ahn J., Khandelwal A., Wei S. The role of intermediaries in facilitating trade. *Journal of International Economics*. 2011. № 84(1). P. 73–85.

96. Akerman A. Wholesalers and economies of scope in international trade. *Mimeo: Stockholm University*. 2012.

97. Alm J., El-Ganainy A. Value-Added Taxation and Consumption. *International Tax and Public Finance*. 2013 №20. P.105–128.

98. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations by Adam Smith, The Electronic Classics Series, Jim Manis, Editor, PSU-Hazleton, Hazleton, PA 18202. 2005. URL: <https://eet.pixel-online.org/files/etranslation/original/The%20Wealth%20of%20Nations.pdf>

99. Andrejovska A., Helcmanovska M. The Impacts of Changes in the Value Added Tax Rate on the Economy in EU Countries. *Montenegrin Journal of Economics*. 2021. № 17 (3). P. 59 - 69.

100. Antweiler V. Cross-border trade in electricity. *Journal of International Economics*. 101, 2016. pp. 42-51.

101. Ardalan A., Kessing S.G. Tax pass-through in the European beer market. *Empir Econ*. 2021. №60. P. 919–940.

102. Aristei D., Castellani D., Franco C. Firms' exporting and importing activities: Is there a two-way relationship? *Review of World Economics. Weltwirtschaftliches Archiv*. 2013. №149(1). P. 55–84.

103. Audretsch D., Sanders, M. & Zhang, L. International product life cycles, trade and development stages. *J Technol Transf*. 2021 №46. P.1630–1673.

104. Auerbach A., Devereux M. Cash-Flow Taxes in an International Setting. *American Economic Journal: Economic Policy*. 2018. №10 (3). P.69–94.
105. Barbone L.B.O. Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: Final Report. Directorate General for Taxation and Customs Union. 2017.
106. Barbone L.B.V. The Costs of VAT. Review of the Literature Warsaw: Center for Economic and Social Research.2012.
107. Bas M., Strauss-Kahn V. Does importing more inputs raise exports? Firm-level evidence from France. *Review of World Economics/Weltwirtschaftliches Archiv*. 2014. №150(2). P.241–276.
108. Benzarti Youssef, Alisa Tazhitdinova. Do Value-Added Taxes Affect International Trade Flows? Evidence from 30 Years of Tax Reforms. *American Economic Journal: Economic Policy*. 2021. №13 (4). P. 469-89.
109. Bernard A., Jensen B., Redding S., Schott P. Firms in international trade. *Journal of Economic Perspectives*. 2007. №21(3). P. 105–130.
110. Bertrand J. Regional trade agreements and cross-border trade costs: The cost of Pacific Island countries. ARTNeT Working Paper Series 165, 2017
111. Borkakoti, J. The Linder Hypothesis. In: *International Trade: Causes and Consequences*. Palgrave, London. 1998. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-349-27014-9_24
112. Borselli F., Fedeli S., Giuriato L. Digital VAT carousel fraud: A new boundary for criminality? *Tax Notes International*. 2015. № 77(8).
113. Boz E., Gopinath G., Plagborg-Møller M. Global Trade and the Dollar. *NBER. Cambridge. MA*. 2017. №23988.
114. Butu I., Brezeanu P., Porumboiu A., Ghețu R. Theoretical Considerations on VAT Structure Rates in the European Union. *Finance—Challenges of the Future*. 2019. P. 54-61.
115. Butu Ionela, Brezeanu Petre. The Impact of Fiscal Freedom, Government Effectiveness and Human Development Index on the VAT GAP in the European Union. *Resilience and Economic Intelligence Through Digitalization and Big Data Analytics. Sciendo*.2021. P. 299-309

116. Bye B., Strøm B., Åvitsland T. Welfare effects of VAT reforms: A general equilibrium analysis. *Statistics Norway*. 2003. №. 343.
117. Bykanova O.A., Akhmadeev R.G. Universal VAT Loyalty Policy for B2B E-Commerce. Proceedings of The IBIMA 2019 (34th). Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations Through Sustainable Economic Competitive Advantage. 2019. № 13-14. P. 3046-3051.
118. Canada extends waiving of tariffs on Ukrainian goods, Department of Finance Canada URL: <https://www.canada.ca/en/department-finance/news/2023/06/canada-extends-waiving-of-tariffs-on-ukrainian-goods.html> (Last accessed:: 29.06.2023)
119. Chao C.C., Yu E.S.H., Yu W. China's Import Duty Drawback and VAT Rebate Policies: A General Equilibrium Analysis. *China Economic Review*. 2006. №17(4). P. 432–448.
120. Claus I. Is the value added tax a useful macroeconomic stabilization instrument? *Economic modeling*. 2013. № 30. P.366-374.
121. David P. The Effects of Increased VAT Rates Applied in the EU Member States in 2014. *Society and Economy*. 2016. №38(3). P.331–340.
122. De-Cordoba G.F., Torres J.L. The VAT Rise in Spain: An Anticipated Assessment of its Effects. *Revista de Economia Aplicada*. 2010. №18(53). P.163–183.
123. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH URL: <https://www.giz.de/en/aboutgiz/profile.html> (Last accessed: 13.10.2021)
124. Dobrovič J., Rajnoha R., Korauš A. Effectiveness and performance of tax system in Slovak Republic in terms of its key non-macroeconomics factors. *Oeconomia Copernicana*. 2018. № 9(4). P. 617-634.
125. Du L. The Effects of China's VAT Enlargement Reform on the Income Redistribution of Urban Households. *China Finance and Economic Review*. 2015. №3.
126. Explanatory Memorandum on the Digital Trade Agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine, Command Paper No: 837. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads>

[/system/uploads/attachment_data/file/1156930/EM_CS_Ukraine_2.2023_Digital_Trade_Agreement.odt](#) (Last accessed: 29.06.2023)

127. Fang H., Bao Y., Zhang J. Asymmetric Reform Bonus: The Impact of VAT Pilot Expansion on China's Corporate Total Tax Burden. *China Economic Review*. 2017. №46. P.17–34.

128. Farhi E., Gopinath G., Itskhoki O. Fiscal Devaluations. *Review of Economics Studies*. 2014.№ 81 (2). P. 725–760.

129. Fearing A., Hopes J., Jaras T., Adeniji-Adele A., Brooks I., Kandemir I., Hristova V., Whittle E., Patel, K. Implementing the destination principle to intra-EU B2B supplies of goods. Final report TAXUD/2013/DE/319. 2015.

130. Fedeli S., Forte F. Models of cross-border VAT fraud. *University of Rome La Sapienza Working Paper*. 2009.

131. Fersko R.S., Merabet H., Cordioli V. Cross-border transactions: A roadmap for commercial arrangements between North American and European companies. *Journal of Commercial Biotechnology*,. 2014. №11(1). P. 72-79.

132. Freund C., Gagnon J. E.. Effects of Consumption Taxes on Real Exchange Rates and Trade Balances. *Peterson Institute for International Economics. Washington. DC*.2017. № WP17-5.

133. GSMA Mobile Connectivity Index. URL: <https://www.mobileconnectivityindex.com/> ((Last accessed: 13.12.2021)

134. Hangacova N., Stremy T. Value Added Tax and Carousel Fraud Schemes in the European Union and the Slovak Republic. *European Journal of Crime. Criminal Law and Criminal Justice*. 2018. № 26. P. 134.

135. Hanink, D. M. An Extended Linder Model of International Trade. *Economic Geography*, 1988, 64(4), 322–334. URL: <https://doi.org/10.2307/144231>

136. Helpman, E. Monopolistic competition in trade theory. Special papers in international economics, Department of economics Princeton university, New Jersey. ISSN 0081-3559. 1990. №16 URL: <https://ies.princeton.edu/pdf/SP16.pdf>

137. Hinton, R. W. K. The Mercantile System in the Time of Thomas Mun. *The Economic History Review*, 1955, 7(3), p. 277–290. URL: <https://doi.org/10.2307/2591154>
138. HS Code, Customs Tariff Number, Taric finder - European Database. URL: <https://www.tariffnumber.com/> (Last accessed:я: 29.06.2023)
139. Hunt, S. D., Morgan, R. M. The Comparative Advantage Theory of Competition. *Journal of Marketing*, 1995, 59(2), 1–15. URL: <https://doi.org/10.2307/1252069>
140. In Memoriam: Eli Filip Heckscher 1879-1952. *The American Economic Review*, 1954, 44(2), 696–698. URL: <http://www.jstor.org/stable/1818385>
141. Jones, R. W. Factor Proportions and the Heckscher-Ohlin Theorem. *The Review of Economic Studies*, 1956, 24(1), 1–10. URL: <https://doi.org/10.2307/2296232>
142. Keen M. VAT attacks! *International tax and public finance*. 2007. № 14(4). P.365-381.
143. Konopczynski M. The effect of taxation on economic growth. *Ekonomista*. 2012. P. 689–711.
144. Legeida N., Sologoub D. Modeling Value Added Tax (VAT) Revenues in a Transition Economy: Case of Ukraine. *Institute for economic research and policy consulting working paper*. 2003. №. 22. P.1- 21.
145. Lerner A. P. The Symmetry between Import and Export Taxes. *Economica* .1936. № 11. P. 306-313.
146. Lindé J., Pescatori A. The Macroeconomic Effects of Trade Tariffs: Revisiting the Lerner Symmetry Result. *Center for Economic and Policy Research, Washington*. 2018.№ DP12534
147. Lipsey R. E. Measuring international trade in services. CRIW Conference on International Service Flows. 2006. 63 p.
148. Luitel H. S. Essays on value added tax evasion and tax amnesty programs. Graduate Theses, Dissertations, and Problem Reports G2246. 2005.

149. Lytvynova, I., Ignatyuk, A., Knir, M., & Liubkina, O. The impact of the war with Russia on the export/import of Ukraine and possible tools to restore the Ukrainian economy/*Amazonia Investiga*. 2022. №11(53), 16-25.

150. Magnusson, L. The Language of Mercantilism. In: Todd Lowry, S. (eds) *Pre-Classical Economic Thought*. Recent Economic Thought Series, Springer, Dordrecht. 1987, vol 10. URL: https://doi.org/10.1007/978-94-009-3255-5_11

151. Manea A. C., Manea L. Cooperation between EU Member States to prevent international tax evasion and fraud. *Proceedings of the International WSEAS Conference*. Brasov, Romania. 2011.

152. Mattoo A., Stern R. M., Zanini G. A handbook of international trade in services. *Oxford University Press*. 2008. P.84-129.

153. Miki B. The effect of the VAT rate change on aggregate consumption and economic growth. *CJEB Working Paper*. 2011. № 297. P.1-30.

154. Neary, J. P. Putting the “New” into New Trade Theory: Paul Krugman’s Nobel Memorial Prize in Economics. *The Scandinavian Journal of Economics*, 2009, 111(2), 217–250. URL: <http://www.jstor.org/stable/40254862>

155. Neill, T. P. Quesnay and Physiocracy. *Journal of the History of Ideas*, 1948, 9(2), p.153–173. URL: <https://doi.org/10.2307/2707226>

156. Paweł Daniel. Relations Between the Principle of Neutrality and Elements of Value Added Tax Structure. *Financial Internet Quarterly*. 2021. № 17(3) P.56-63.

157. Ramona M.E., Ionut C., Cristian M. Value Added Tax In The Economic Crisis Context. *European Integration–New Challenges*. 2011. № 7. P. 950-957.

158. Ramsey F.P. A contribution to the theory of taxation. *The Economic Journal*. 1927. № 37 (145). P.47-61.

159. Regulations of the People's Republic of China on Customs Ranks. 2003. № 85. URL: <http://english.customs.gov.cn/Statics/0bb0056a-4b97-49c1-ae63-3880660473cc.html> (Last accessed:: 29.11.2020).

160. Reinsdorf M., Slaughter M. J. International trade in services and intangibles in the era of globalization. *Chicago University Press*. 2009. P.27-70

161. Ricardo D. On the principles of political economy and taxation. London, J. Murray, 1817. ULR: <https://www.gutenberg.org/ebooks/33310>
162. Rood A. de Mooij, Ederveen S. Taxation and Foreign Direct Investment: A Synthesis of Empirical Research. *International Tax and Public Finance*. 2003. № 10(6). P. 673-693
163. Sadka E. A. Theorem on uniform taxation. *Journal of Public Economics*. 1977. № 7 (3). P. 387- 391.
164. Samimi A.J., Abdolahi M., Abedini M. Value Added Tax & Export: Evidence from Panel Data Regression. *Middle-East Journal of Scientific Research*. 2012. № 11 (2). P. 253-259.
165. Samuelson P. A. Bertil Ohlin (1899-1979). *The Scandinavian Journal of Economics*, 1981, 83(3), 355–371. URL: <http://www.jstor.org/stable/3439758>
166. Secretary Raimondo Announces Presidential Proclamation Extending Temporary Suspension of 232 Tariffs on Ukraine, Trade enforcement Steel URL: <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2023/05/secretary-raimondo-announces-presidential-proclamation-extending> (Last accessed:: 29.06.2023)
167. Simionnescu M., Albu L. The impact of standard value added tax on economic growth in cee5 countries: Econometric analysis and simulations. *Technological and Economic Development of Economic*. 2016. № 22 (6). P.850-866.
168. Sivapalan S., Hamzah J., HabibahA., A. Buang A., Er A.C., Mohd Fuad M.J., Lyndon N. The impact of institutional regulation and Facilitation on cross-border trade. *World Applied Sciences Journal*. 2011.
169. Slemrod J. Does a VAT Promote Exports? Tax Analysts. Washington DC. 2011.
170. Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States, Final Report, Directorate General Taxation and Customs Union, Center for Social and Economic Research. European Commission. 2018.

171. Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States, Final Report, Directorate General Taxation and Customs Union, Center for Social and Economic Research. European Commission. 2020.

172. Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States, Final Report, Directorate General Taxation and Customs Union, Center for Social and Economic Research. European Commission. 2019.

173. Tame, C. R. Against the new mercantilism: the relevance of Adam Smith. *Il Politico*, 1978, 43(4), p. 766–775. URL: <http://www.jstor.org/stable/43210058>

174. The critical role of trade facilitation in supporting economic diversification and structural reforms, Economic diversification, and empowerment - OECD, WTO, 2019

175. Thomas L. Friedman, *The World Is Flat 3.0: A Brief History of the Twenty-first Century (Further Updated and Expanded)*, Paperback – August 7, 2007, 660 p.

176. Tiwari M., Garg. Y. *Tools in Apparel Manufacturing*, Woodhead Publishing, 2021, Pages 81-130, ISBN 9780128194263, URL: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-819426-3.00008-4>. (Last accessed: 13.01.2022).

177. Ukraine: Council adopts temporary trade liberalisation with Ukraine URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/24/ukraine-council-adopts-temporary-trade-liberalisation-with-ukraine/> (Last accessed:: 29.06.2023)

178. United States Agency for International Development, USAID, URL: <https://www.usaid.gov/> (Last accessed:: 13.10.2021)

179. Vdovychenko A. , Zubrytskyi A. Opportunities for fiscal devaluation in small open economies: the case of Ukraine. *Post-Communist Economies*. 2015. № 27(1). P. 23-40.

180. Vernon, R. International Investment and International Trade in the Product Cycle. *The Quarterly Journal of Economics*, 1966, 190–207. URL: <https://doi.org/10.2307/1880689>

181. Wagner J. International trade and firm performance: A survey of empirical studies since 2006. *Review of World Economics. Weltwirtschaftliches Archiv*. 2012. № 148(2). P. 235–267.
182. Weinberger A., Xuefeng Qian, Yaşar Mahmut, Export tax rebates and resource misallocation: Evidence from a large developing country. *Canadian Journal of Economics. Revue canadienne d'économique*. 2022. № 54 (4). P. 1562-1608.
183. Wells, L. T. A Product Life Cycle for International Trade? *Journal of Marketing*, 1968, 32(3), 1–6. URL: <https://doi.org/10.2307/1249754>
184. Xuepeng Liu, Huimin Shi, Michael Ferrantino. Tax evasion through trade intermediation: Evidence from Chinese exporters. *International Review of Economics & Finance*. 2016. № 42. P. 518-535. ISSN 1059-0560.
185. Zein Y., Rohman A., Fathurrahman Nurvianti D., Does the ACEAN economic community has an impact on cross border trade development in developing countries (an example of Indonesia), Conf. Series: *Earth and Environmental Science* 575, 2020.
186. Zhang X., Guo H. Cross-border E-commerce and cross-border logistics synergy: Mechanism and path. *China Business and Market*. 2016. № 30(11). P.83-92.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1

Складові поняття «митно-тарифні інструменти» у підходах різних авторів

	Автор або назва, рік, поняття	Суть явища	Зміст явища	Результ ат явища
1.	Демиденко Л., Наконечна Ю., Нестеренко О. [20], 2023, митно- тарифні інструменти	засіб щодо здійснення впливу на економічну політику держави-партнера	взаємні домовленості, покращення умов доступу для національних експортерів, усунення перешкод на шляху вільної торгівлі, запровадження недискримінаційних заходів	Сприяння розвитку торгівлі і інтеграції з ЄС
2.	Бережнюк І. Г. [7], 2009, митно- тарифні інструменти	база ефективного механізму регулювання й управління	світові господарські зв'язки як на національному, так і міждержавному рівнях	-
3.	О.А. Онищенко [49], 2019, митно- тарифні інструменти	Інструмент регулювання зовнішньоторговельних потоків	установлення мита на певні товари й послуги, регулювання ставок	вплив на інтенсивність імпорту та експорту
4.	Третяк Н.М.[87], 2011, митно- тарифні інструменти	Найбільш впливовий метод фінансового регулювання	тарифні, податкові інструменти та нетарифні інструменти	спричинення падіння надходжень до державного бюджету, або сприяння активізації конкуренції на внутрішньому ринку

5.	Гончар Г.П.[13]	регулятори зовнішньо-економічних зв'язків.	оптимізації ставок митного тарифу, а з другого – в розширенні використання інших елементів митного тарифу (тарифна номенклатура товарів, надання пільг та преференцій за ознакою походження товару тощо)	із захисною метою
6.	Завитій І., Батурка М. [28], 2011 митно-тарифні інструменти	засіб впливу на економічну політику держави-партнера	виконує торгово-політичну функцію	отримання тарифних поступок (на основі взаємності), поліпшення умов доступу для національних експортерів, для протидії дискримінаційним заходам

Додаток Б

Таблиця 1

Зовнішньоторговельний баланс України з 2005 по 2021 (млн. грн.)[30]

Рік	Номінальний ВВП на рік, млн. грн	Експорт товарів і послуг, млн. грн	Експорт товарів і послуг, % ВВП	Імпорт товарів і послуг, млн. грн	Імпорт товарів і послуг, % ВВП	Баланс (експорт - імпорт), млн. грн	Баланс (експорт - імпорт), % ВВП
2005	441452	227252	51.5	-223555	-50.6	3697	0.8
2006	544153	253707	46.6	-269200	-49.5	-15493	-2.8
2007	720731	323205	44.8	-364373	-50.6	-41168	-5.7
2008	948056	444859	46.9	-520588	-54.9	-75729	-8.0
2009	913345	423564	46.4	-438860	-48.0	-15296	-1.7
2010	1082569	549365	50.7	-580944	-53.7	-31579	-2.9
2011	1316600	707953	53.8	-779028	-59.2	-71075	-5.4
2012	1408889	717347	50.9	-835394	-59.3	-118047	-8.4
2013	1454931	681899	46.9	-805662	-55.4	-123763	-8.5
2014	1566728	770121	49.2	-834133	-53.2	-64012	-4.1
2015	1979458	1044541	52.8	-1084016	-54.8	-39475	-2.0
2016	2383182	1174625	49.3	-1323127	-55.5	-148502	-6.2
2017	2982920	1430230	47.9	-1618749	-54.3	-188519	-6.3
2018	3558706	1608890	45.2	-1914893	-53.8	-306003	-8.6
2019	3974564	1636416	41.2	-1947599	-49.0	-311183	-7.8
2020	4194102	1637399	39.0	-1681526	-40.1	-44127	-1.1
2021	5459574	2224704	40.7	-2286067	-41.9	-61363	-1.1

Таблиця 2

Наповнення бюджету у разі введення додаткового платежу у розмірі 1% від ПДВ за відстрочку від сплати ПДВ до дати реалізації імпортованих товарів (млн. грн.)[30]

Рік	Номінальний ВВП на рік, млн. грн	Імпорт товарів і послуг, млн. грн	ПДВ від імпорту, млн. грн
2005	441452	-223555	-44711
2006	544153	-269200	-53840
2007	720731	-364373	-72874,6
2008	948056	-520588	-104117,6
2009	913345	-438860	-87772
2010	1082569	-580944	-116188,8
2011	1316600	-779028	-155805,6
2012	1408889	-835394	-167078,8
2013	1454931	-805662	-161132,4
2014	1566728	-834133	-166826,6
2015	1979458	-1084016	-216803,2
2016	2383182	-1323127	-264625,4
2017	2982920	-1618749	-323749,8
2018	3558706	-1914893	-382978,6
2019	3974564	-1947599	-389519,8
2020	4194102	-1681526	-336305,2
2021	5459574	-2286067	-457213,4

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Спеціалізованій раді
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Литвиної Євгенії Василівни на тему: “ Митно-тарифні інструменти регулювання
експортно-імпорتنих операцій суб’єктів господарювання України ”
на здобуття ступеня докторки філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Результати та рекомендації дисертаційної роботи Литвиної Євгенії Василівни щодо удосконалення митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпорتنих операцій суб’єктів господарювання України базуються на узагальненні сучасних досліджень у сфері теорії і практики оподаткування, форм та методів оподаткування, податкової системи і податкової політики держави. Важливим вкладом є аналіз міжнародного і вітчизняного досвіду функціонування митно-тарифних інструментів, за допомогою не тільки вивчення законодавства України та зарубіжних країн, а і проведення експериментів. За допомогою проведеного дослідження, надані рекомендації щодо покращення ефективності митно-тарифних інструментів із використанням елементів пан-європейської та китайської моделей, які дозволяють підвищити конкурентоспроможність українських підприємств, як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Зокрема, у процесі проведення дослідження, при наданні рекомендацій враховані потреби суб’єктів господарювання України, як у B2B, так і у B2C торгівлі. Отримані рекомендації базувались на узагальненні опитування членів Громадської організації «Клуб експортерів» (див. Клуб експортерів України)

Президент ГО «Клуб експортерів»
16 серпня 2023 року

Гаваза О.О.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях:

1. Литвинова Є.В. Проблеми адміністрування та реформування механізму митних платежів України в умовах глобалізації. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 3 (71). С.143-148. (0,5 друк. арк.)
2. Литвинова Є.В. Сталий розвиток у разі здійснення транскордонної торгівлі в Україні за китайською моделлю. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 71/2021. С.23-29. (0,7 друк. арк.)
3. Литвинова Є.В. Поняття та функції митно-тарифного механізму в умовах сталого розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. № 6 (86)/2021. С.69-74. (0,5 друк. арк.)
4. Литвинова Є.В. Досвід митно-тарифного механізму ЄС в умовах сталого розвитку. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2021. № 2 (88). С.14-18. (0,5 друк. арк.)
5. Литвинова Є.В. Напрями удосконалення митного механізму в Україні після війни на шляху до сталого розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2022. №1 (218). С18-25. (0,8 друк. арк.)

Статті у наукових закордонних виданнях за фахом:

6. Lytvynova, I., Ignatyuk, A., Knir, M., & Liubkina, O. The impact of the war with Russia on the export/import of Ukraine and possible tools to restore the Ukrainian economy. *Amazonia Investiga*. 2022. №11(53), 16-25. (Особистий внесок - 0,3 друк. арк.)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Литвинова Є.В. Проблеми адміністрування та справляння ПДВ, як фактор збільшення вартості українських товарів для зовнішніх ринків. *Перспективи сталого розвитку економіки: національний та регіональний аспекти*: матеріали наук.-практ. конф. Наукова організація "Перспектива". Дніпро, 2019. С. 81-84 (0,3 друк. арк.)

8. Литвинова Є.В. Вплив ввізних та вивізних мит на конкурентоспроможність українського виробника. *Фінансова система країни: фактори впливу*: матеріали наук.-практ. конф. ГО "Львівська економічна фундація". Львів, 2021. С. 116-121. (0,5 друк. арк.)

9. Литвинова Є.В. Досвід Польщі як інструмент захисту внутрішнього ринку митно-тарифним та нетарифним методом регулювання для забезпечення сталого розвитку. *Розвиток сучасної економічної науки в умовах трансформації*: матеріали наук.-практ. конф. Аналітичний центр "Нова економіка", Київ, 2021. С. 69-73. (0,5 друк. арк.)

10. Литвинова Є.В. Діджиталізація митно-тарифного механізму та штучний інтелект. *Розвиток сучасної економічної науки в умовах діджиталізації*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. Центр українсько-європейського наукового співробітництва, м. Рига, Латвія, 2021. С.155-159. (0,5 друк. арк.)

11. Литвинова Є.В. Аналіз митно-тарифного механізму України в умовах воєнного стану. *Шевченківська весна 2022. Цифрова трансформація економіки в умовах пандемії Covid-19*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. ТОВ «НВП Інтерсервіс», Київ, Україна. 2022. С.160-161. (0,2 друк. арк.)